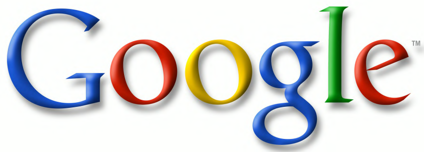

Jungmanna
SPISY.
II.

NÁRODNÍ BIBLIOTÉKA.

VÝBOR PRACÍ

ČELNĚJŠÍCH SPISOVATELŮ ČESKOSLOVANSKÝCH.

DÍL DVACÁTÝ DRUHÝ.

SPISY JOSEFA JUNGMANNA.

SVAZEK DRUHÝ.

V PRAZE.

NAKLADATEL KNĚHKUPECTVÍ: I. L. KOBER.

1873.

JOSEFA JUNGMANNA

SEBRANÉ DROBNÉ SPISY

VERŠEM I PROSOU.

SVAZEK II.

V PRAZE.

NAKLADATEL KNĚHKUPECTVÍ: I. L. KOBER.

1873.

Národní kněhtiskárna: I. L. Kober v Praze.

SVAZEK DRUHÝ.

Spolku dobrodinců

k zachování na pohled mrtvých,

jehož původem byl Vys. urozený pán hrabě Leop. Berchtold († 1809),

potom náčelníkem Osvícený kníže Isidor z Lobkovic († 1819).

I.

rahý, libý živote,
Sladká bytu zvyklosti,
Dárku boha nejstkvostnější,
U něhož tvůj byt vezdejší!
Tebou, rajský klenote,
Cherub věčně se ukájí,
Červ, se vina, tebe hájí.
Povědom tvé sladkosti
Člověk nad vše tebe cení.
Život, život vážné jmění,
Základ každé blahosti;
Kde ho není, nic tu není,
Na zemi i v věčnosti.

II.

Ach, tu malou jeho částku,
Vyměřenou člověku,
Hubí tisíceré psoty;
Zima, horko, kruté sloty,

Nenávistní živlové,
Žízeň, hlad a morové,
Péče trudné,
Vášně bludné:
Hrozí všude litá smrt! —
Strašně, strašně zní to jméno,
Buď cokoli dověřeno,
Duši leká hlahol: *Smrt!* —
Hlukem se skal proudové
Valí domy jako drástku,
Chvátí tvory zátopou;
Smrt jde všudy za stopou.
V tiché hloubi očihuje,
Moutí vzteklé výlevy;
V ohni Moloch souseduje,
Tmavé hroby, skalní sluje
Plijí zhoubné výjevy.
Dusí uhel potutelný,
Hroznu nápoj hojitedlný
Před životem dýchá *Smrt!*
Smrt své dráby jedovaté,
Záhubivé neduhy,
Na chudé i na bohaté
Ssílá, mrzké podruhy.
Nejen země nebezpečna:
Nebe hromem třepícím
Život stírá;
V srdci zvírá
Vášeň vztekem hubícím;
Vražedlnice, ach! bezděčná,
Líté braně
Samobojstvu podává;

Ruka daná ku ochraně
Svou katankou se stává.
Život lidský, prostřed smrti,
V okamžiku dojde drti:
Visí tenké na nitce,
Plamen jeho slabě hoří.
Ustřihne-li s přeslice
Závistná ji sudice,
Jestli božský oheň shoří,
Veta, veta;
Žádná Klotho toho světa
Tenké vazby nescelí,
Aniž ohni Titan který
Oživěti povelí.
Jedno má jen přítel smutný,
Čím svou těšiť sirobu:
Všechněm jest ten los urputný;
Život — cesta ku hrobu.

III.

Váhá-li ostřím Atropos,
An doutná jiskra života:
Nastojte, jestli nepospíchá
Mroucího ohně nerozdmýchá
Dchem lásky lidská ochota,
Přechvátí nešťastníka los;
Že bratří nejsou člověky,
On zhasne, zhasne na věky.
Než běda, běda,
Jestli doutnající troud
Života se v rakvi zníti;
Hrůza, hrůza, an kdo cítí

Nad sebou ten strašný soud:
Smyslem povědomu sobě
V tmavém, těsném býti hrobě,
V dušném puchu,
V smradném zduchu
Mezi mrtvolami,
Červy a žabami,
V smrtném chladu
Za lup hladu;
Spátečnou se vzteklostí
Hryzoucímu do kostí,
Kdežto hlechne pláč a lkání,
Líté bydlí jen zoufání.
Hrůza, hrůza strašlivá
Býti v hrobu za živa!

IV.

Nač lidu sběh?
Ti ohromení přátelé?
Ta choť omdlévající,
Ty děti plakající?
Ach! srdečného přítele,
Ach, manžela i otce kvílí.
Uchvátil proud jej smutnou chvílí.
Tam leží bídný živočich,
A zamčen jemu zrak i slych;
Bezvládné oudy,
Bezdušné tělo,
Tupé citu omráčení
Smrti náhlé oznámení.
Dokonává,
Hasne! —

Ha, kdo ten,
Který upocený klopotá,
Rozrážeje lidu dav?
Anjel pomocný! —
Bratra z nouze vychvacuje,
Z hrdla smrti vydírá,
Usnulé city probuzuje,
Zamčené smysly otvírá;
Od sna budí, život křísí —
Dobrotivé nebe!
Mrtvý ožívá!
Již se vůkol sebe
S podivem dívá,
Již líbezné světlo vidí
I tvář bohorovnou lidí.
Ha, slyš přátel radování,
Viz manželky objímání,
Pláč radostný milých dětí
Novrození otce světí.
Ale s božským pocitem
(Požehnání lidu nese)
Přítel lidský raduje se
V životu zas dobytém.

V.

Vítej lásko k člověku,
Spolutrpné smilování!
Lásko jemná k poslouchání
Žalostného nářeku;
Dobrotivé, moudré nebe,
Dbajíc o člověčenství,
Vštípilo nám v srdce tebe.

Toť tvé sídlo, leč že sebe
V tvé uváže vlastenství
Nízké samomilenství.
Tvůj jest, kdo zná milosrdí,
Kdo se k bídě nezatvrdí
Druha svého, neb cizince,
Dobroděje neb zločince,
Živočicha rozumného
Nebo zvěře bezumného;
Kdo jest světu dobrodince;
Jaké koli jmeno jeho,
Konfucij, neb Taut, neb Sidný
Humbert nebo Berchtold vlídný,
Berchtold, oběť člověčenstva,
Jeho čest a ozdoba,
V cizině i u vlastenstva!
Vyšší s nebe podoba
Kázal světa drahné půli
Na Africkém pohoří,
V Asiatském zamoří
Lásky lidské božskou vůli.
Turků lítých krotil zlost:
Ale doma pěknou ctnost,
Podlé statných Angličanů
Zvěčnil v srdci u občanů.
Sláva Čechům! u nich ctnost,
U nich z věku do věku
Pěkná láska k člověku
Žive Berchtoldovým vzorem,
Žive jasným Isidorem!

Spokojenost.

Život můj jest jaro tkvoucí,
  Volný, tichý, blažený;
Ani citem velmi vroucí,
  Ani tupě studený;
Ne to bývá, které chřestí,
Ale mírné, pravé štěstí.

Mramory a pyšné kovy
  Buďte panské libostky;
Prostočisté moje krovy
  Osednuly milostky.
Zlatostropé pánům kryty
Dají rovně — krátké byty.

S Pomonou mi vůkol domu
  Libá Flora obcuje;
Plodného mi žádný stromu
  Chytřec nepostřihuje.
Chromky drev mé jako lidí
S utrpením oko vidí.

Hustolistá obrubuje
  Jilma potok hadový,
Její chládek pokynuje
  V horku na sen makový,
Nedbá zdutých větrem loží,
Koho snícek v chladu boží.

Háj, kde Amor mile bloudí,
  Trudy větší zahojí;
Ten mne k zvěři v ústup loudí,
  Zvěř se krotká nebojí:
Nemilujiť myslivosti,
Nejsa schopen ukrutnosti.

Neznám nouze, ani zbytu,
  S přirozením hoduji;
Střídmě, prostě býti sytu,
  Ale zvolně libuji.
Dobrá vůle v jídle, pití
Zachovává živobytí.

Mělnické, to trudolomné,
  Někdy strast mi zahání,
K tomu sladké strojí pro mne
  Česká ženka líbání.
Sousedovo jasné čelo
Štěstí moje dělá celo.

Jako nebe ráno v létě
  Klidný v duchu zjasněném,
Rád vše vidím na tom světě
  V pěkném světle růženém.
Člověk vše dle svého zraku
Vidí v světle nebo v mraku.

Lidi kochám jako sebe,
  Moudré, bloudy — snět i květ;
Ani peklo ani nebe
  V světě vidím — ale svět.

Blázen, komu hlava hoří,
Peklo, nebe z světa tvoří.

Okolo mne pléše dítek
  Ryčná, zdravá rodina,
Zkvétající jako kvítek,
  Ježto kojí lučina.
Jedním stromkem, jednou duší
Zvěčniti se moudru sluší.

Smrti čekám bez toužení,
  Ale také bez leku;
Dá-li plynné, sladké pění
  Nebe mi až do věku.
Sytému chci světa hosti
Říci sobě: Žil jsem dosti.

Jeseň.

Ajta jeseň! Krásy mizne ráj,
Utajen zápach louky ambrové;
  Zasmucuje plésavý se háj,
A lesem chřestí pršky listové.

  Do zrcadla stříbrných toků
Se nenahlídá kvítnatá pažiť,
  Hlas pěvných lásky výroků
Přestal utěšené pastviny blažiť.

Povzbuzený předcitem časů
Dalekou se na pouť vystrojil jeřáb,
Do blažených pod nebem pasů,
Kamž jej stálý táhne léta váb.

Aj nastala má jeseň také;
Líce spadují, smysly se tmějí;
Péče kolem smutnooblaké;
Vše druhdy jaré síly hybějí.

O duše má! stroj se z oudolí,
Jež zima severem náhle zamrazí;
Pospíchej v ty blahé rolí,
Kde života žádná smrt neobrazí.

Rybářská píseň.

Osuda rybákům lahodí,
Voda pole jim, pluh je lodí;
Semene na záhon nehodí,
Ve keseru žeň však nachodí.

Kudy zemi vln tok protéká,
Role zasahá jich daleká;
V moři bohatý lov je čeká,
Hlubina i žádná neleká.

Nebesa se mračnem zatají,
Vlny vody mutné se vlají,
Ale oni bouřem nelají;
V moku ryby kalném lapají.

Rybaři ti švarní a pleší
Vždy u vodě ladné se těší;
Lichota nemá v nich peleší,
Proti Bohu řídko kdy hřeší.

Kdy se tuto pak dost naloví,
V životě si věčném pohoví;
Kudy v nebe, Petrem se doví,
Bohu je, rybák, rád opoví.

~~~~~~~~~~~

Elegie na smrt Stanislava Vydry,

3. prosince 1804 zemřelého.

Co tak smutně, jako hrana, zvučí
  Přes ty zimní roviny?
Proč ten vítr úpěnlivý hučí
  Tam od Pražské doliny?

Zvuk to smrti! Vydry více není!
  Zarmoucená vlast to lká,
Vydry není! Ach, to v bolestění
  Opětuje duše má.

Těžce, žalostivě stará vzdychá
  Máti Akademie;
Shaslať její slávy část nelichá:
  Vydra její nežije.
~~~~~~~~~~~

Smutkem kryté, dějí, spolu stojí
  Božské její podoby; [1])
V chrámu Páně tkví ten Janus dvojí,
  Čtyry řádů způsoby.

Teskná, vzácná, opět vystavená
  Pocto muže velkého,
Od přátelské lásky posvěcená,
  Dcero žele pravého!

Svědkyně ty proudů výmluvnosti,
  Slzys téci spatřila,
V něžto Vydru plná klopotnosti
  Láska k mistru vylila.

Dnes zas pláčem obor ušlechtilý
  Polévá tě žalostným;
Neb co Vydrovi byl Šteplink milý,
  To byl Vydra milým svým.

Vydry není! Zamklo ticho losné
  Ústa pravdy hájící; —
Nebije to srdce nebenosné,
  Spí ta hlava myslící.

Vydry není! ustal k nebeskému
  Rozpalovať umění, [2])
V němž se krásná muži srdnatému
  Stkvěla hvězda spasení.

[1]) Naráží se na kastrum, které Šteplinkovi nebožtíku schvalně vzděláno bylo, čtyry fakulty neboli řády umění představující. Vydra výbornou řeč tenkrát svému učiteli držel.
[2]) Posluchači jeho vědí dobře, jak o mathematice smýšlel.

O vy, jenž jste od úst k ústům z něho
Božské pravdy píjeli,
Pravte, také-li jste podobného
Učitele viděli?

Vy, jimž srdce k srdci jeho lnula
Užším poutem milosti:
Dobré duše! Vás-tě neminula
Střela trpké žalosti! —

Otec žákům, dobrý pastýř stádu,
Vlasti žil, ne sobě sám,
Odpusť hano, žil i svému řádu, [3])
Bohu žil i Uměnám.

Bez lichvy všem světlo učenosti
Jako slunce vzněcoval; [4])
A kdy statkem přispěť nemohl dosti,
Srdce s chudým zděloval.

Šťastný v práci, stav se kmetem činy,
Zůstal dítě celostí;
Nic mu od ohně, nic od neviny
Neubylo starostí.

[3]) Jesuitou býti sobě po celý život za největší milost a štěstí pokládal. Co pastýř duchovní se osvědčil v Jeníkově, a častým onde i onde kázaním. Vyšla kázaní jeho v Praze u Herrla 1799.

[4]) Sprostý, ať nedím chudý život veda, nikdy obyčejných repeticí z platu nedával.

Svévolnému světské zloby rohu
Ctnostné prsy v odpor dal;
Mládež vodil ku pravdě a Bohu,
Které v srdci schovával.

Již ho není! Větre, věj to k Hradu
Osiřelé Králové; [5])
Usvadnul štěp plodný z toho sadu,
Kde se rodí Čechové. [6])

Věj to k Brnu, Praslovanů sídlu,
Toť ho ctností krmilo, [7])
Věj to k města Klatovského bydlu,
Jenž ho Musám světilo.

Tam kde Jičín u hor zasněžený,
Dones tento truchlý žel,
Kvěl, že umřel jeho druhdy ctěný
Prvotinný učitel.

Ale na ta pole Jeníkova
Úpěj žele klopotem,
Jemuť svatá láska jinochova
Byla v smrti životem.

[5]) V Hradci Králové se narodil l. 1741 dne 13. listopadu. Tam také u Jesuitů mezi r. 1750—57 na gymnasium studoval.

[6]) Balbin, Orličný, Kocín a jiní.

[7]) V Brně po dvě léta byl v noviciatu; v Klatovech též dvě léta pěkným uměním se učil; v Jičíně co magister na gymnasium své učitelství počal.

Strašný mor své vztřásal křídlo černé
Nad tou smutnou planinou;
Pastýř padl, mřelo stádo věrné,
Zbírala smrt kořisť svou.

Kdo se ujme stáda zsiřalého,
Kdo ty mrtvé pochová?
Který Kurcij nedbav žití svého
V jámu smrti život dá? —

Vydra k stádu hrdinsky se váží,
Chce se ztratiť za jiné,
Avšak dobrý Anděl jemu stráží,
Vydra v smrti nezhyne.

Jemu nehledaný řetěz zlatý
Strojí Akademie;
Praha kanovnický plamen svatý
O čelo mu ovije. [8])

Zdeť půl věku slavně od úst jeho
Plynul pravdy libý zvuk,
Jinocha jej, muže, starce ctného
Slyšel otec, syn i vnuk.

Dlouho střídmost muže ocelila,
Neznal literátů mdlob:
Až předc starost sílu olomila,
Byltě mu ach! též cílem hrob.

[8]) Roku 1800 vyvolily ho Pražské vysoké školy za rektora; snažením pak senátu akademického byl kanovníkem u Všech svatých.

Jednak prvé při jemu dána
Číše trpká zkoušení:
Zavřína jest jemu jedna brána
Lahodného patření. [9])

Třikrát našla zima kormoutlivá
Starce polouslepého,
Ale odpírala duše živá
Moci losu hrozného.

V sobě osten žele nenadějný
Taje stařec výtečný,
Vždycky ještě učitel byl stejný,
Horlivý a srdečný.

Takto ovocem se ušlechťuje
Polou rozštípený břek:
Takto u Trafalgar svítězuje
Jednoruký Anglův rek.

Než, ach! pitá číše přehluboko
Znova jeví trpkost svou,
Černý pavouk druhé starci oko
Zatkal věčnou mrákotou.

Neuzří víc lahodného kvítí,
Ani krásnou dennici:
Jen to vnitřní světlo jemu svítí,
V nesměřené temnici.

Roku 1799 oslnul na levé oko.

Ještě, slepý stařec, vystupuje
  Na Parnasskou vrcholi, [10])
Eyler český, míry vyjevuje
  Vlastenskými hlaholy. [11])

Závidělo však ho nebe světu,
  Do dna číší trápen duch:
Druhý smysl lidský zavřín kmetu,
  Vzat jest jemu drahý sluch.

Již v něm jen ten božský plamen hoří,
  Jímž se dějem člověky,
Ach, i ten již ukrutná smrt moří,
  Ten i zhasnul na věky.

Teď tam leží s smysly zavřenými,
  Podobizna přesmutná,
Nač nám v světě losy nezměnnými
  Všechněm lidem přijíť má.

Včera hvězdy nebe prostranného
  V hlavě nosil spočtené:
Dnes jej zaobejme veškerého
  Lůžko prstem změřené.

Co jest člověk, ten tvor velebený?
  Prachu bydlitel, a prach!
Učený buď, nebo neučený,
  Smrt jest jeho jistý vrah.

[10]) Vydal v slepotě své latinské básně.
[11]) Počátkové aritmetiky od St. Vydry; v Praze 1806.

V tomto zimou nyní ztuhlém těle
  Pěkný oheň bydlíval;
V této lepence duch skoumatele
  Nesmrtedlný myslíval.

Již jest tam, kde v lepší jistotnosti
  Tycho světy zpytuje;
Kde *Klein* měří nebes prostrannosti,
  Kde můj *Strnad* obcuje.

Již ho ten, jenž nade všecky jiné
  Byl mu jména svatého,
Již ho velký *Šteplink* k srdci vine,
  Mistr žáka vděčného.

Vstoupil, kam ho silná z země víra
  Za života vzpínala,
Tam se k Stvořiteli všeho míra
  Duše jeho ubrala.

Sčítá slunce, skoumá divné tvory
  Nedohledných tuto hvězd,
Stoupá na planétů nových zbory,
  Divů nových svědkem jest.

Vidí nebe jinák obmezené,
  Než si je tu končí snář;
Vidí živlů svazky utvrzené,
  Vidí Boha tváří v tvář. —

Vy, jenž učitele ztraceného
  Jinochové kvílíte,
Vy ten obal ducha zjasněného
  Matce zemi vrátíte.

Nesťe k hrobu srdce, jehož schrány
Vás v své kryly milostí;
Vzhlédne Vydra od nebeské brány
Na ten skutek vděčnosti.

Dokonejte službu lásky vřelé,
Spusťte tělo v tmavý hrob,
Potom rakev svého učitele
Slzou horkou každý skrop.

Každý lkaje násyp chladné prsti
V smutnou poctu duchovi,
Muži, vlastenci dvě věnuj hrsti,
Třetí učitelovi.

Čest ta králům chybí, ač že v žití
Krve pro zem nešetří,
Nedostane jim se v zemi bytí,
Práchnivějí v povětří.

Nepláče ho sice smutná vdova,
Nekvílí ho vnukové,
Pláče hodna však smrt panicova;
Plačte vy ho žákové.

Plačte vy, jimž sladké příbuzenství
V srdci budí čitedlnost,
Plač ho každý ctitel člověčenství,
Plač ho, komu milá ctnost.

A ty, muži svatý, do vzkříšení
Odpočívej blahého,
Jehož čáka životu i mření
Učila tě šťastného.

Tamto někdy, Volšan [12]) pomíjeje
  Vzdechne Čechův posledek:
Ach, že také muže, bez naděje,
  Všepotroucí zhubil věk!

A když k hrobkám zajde citem hnaný,
  Snad ten nápis najít můž:
„Od povděčných žáků pochovaný
  Leží tuto velký muž.

„Liniál a circin praví tobě
  Jeho umění a ctnost;
Jeviltě měrou, pronášel i v sobě
  Dokonalost, upřímnost.

„Umřel, ale paměť jeho kvete
  Po veškeren časů běh,
Bylť jest dobrý, jakž jich málo v světě,
  Člověk, pěstoun, kněz a Čech."

Slavěnka Slavínovi. [1])

O ty, jakým tebe nazvati mám nejhodněji jménem,
Slávo a rozkoši má, vlastenče, kochánku, miláčku!
Dlouho, ba dlouho je tvou pohrdáno (a právě-li?) dívkou;
Mně, když Nymfy jiné štěpnými se pyšnily věnci,
Jedva planý a dosti malý byl k ozdobě kvítek.

[12]) Vesnice, blíže které se pochovávají Pražané Starého a Nového města.

[1]) Sam. Rožnay († 1815) vydal Anakreona českého v Praze 1812.

Ty mně se zavděčuješ kyticí tou z Enny a Tempe.
Znám to milé kvítí řecké po vůni lahodné;
Outlíčkou i trháno rukou, i v krásotě svíží.
O kdyby prostolibým je chtěl také vázati poutkem,
Jak sama v záňadří krásná je nesla Helenka,
Neb jako výborný svázal je Tevtoně Herder:
Záviděly Slavěnce by tvé po celém kraji Nymfy.
Zákona však volná píseň volného je věstce.
Od tebe dar každý vzácen: tys pýcha Slavěnky;
Tyť ne zření vděčného jenom, ty i více naděj se!

Oldřich a Božena.

Víš ty, kde selskou děvici
  Vzal kníže za ženu?
Proč *Peruc* ves, a studnici
  Tam zovou *Boženu?*
    Své vlasti neznaje běh,
    I jsi-li ty Čech?

K své zvůli Oldra kníže byl
  A pro své trampoty
Kdys v troubu lovčí udeřil,
  Tu šlechta s holoty
    Se hrne z Postoloprt,
    I lovec i chrt.

A hurra! honba v lesině,
  A z lesa hlučí v plaň,
A knížeti tu v dědině
  Se jeví dražší laň.
    I jal se v pocitu stáť,
    Se diviť a ptáť:

„Hle! perouci tu děvici
Tam při tom roubení;
O div! v té malé vesnici
Tak pěkné stvoření!
Kdos kvítku v pustině nám,
Jak zvát tebe mám?“

Dí ona: „Slovu Božena.“
A její hled se rděl:
„Ta Božena jest má žena,“
On zase pověděl.
A zeman volně se smál,
Lid v podivu stál.

„O lovče, netrop, kdoskoli,
Si smíchy z prostého,
Jsem dívka veská jakkoli,
Však ducha čestného.
Tvůj, Pane, v městě je svět,
Tam květe ti květ.“

„Ho, ho! ty děvo, knížeti
Květ kde chce rozkvětá,
Ty měj mé slovo v paměti,
Bůh zítra více dá.“
Stál zeman do zemi vryt,
Má potěchu lid.

A hurra! honba klopoce
A zmizne v lesině.
O jak se troudí hluboce,
O jak je dívčině!
A zeman jitra se bál,
Však lid jeho přál.

„Ať na hrad choť mi vypraví
Dvůr slušný ústrojně,
A knížecí mi oslaví
Trůn žena důstojně.
Kde květe krása i ctnost,
Tam urozenost.“

A z jitra slyš! tu ve vrata
Cos náhle drnčelo,
A stál tu vůz, i od zlata
Se všecko třpytělo.
I vejde družina k ní
A v úkloně dí:

„Svou kníže velí ústrojně
Choť na hrad vypravit,
Tvá ctnost a krása důstojně
Má trůn mu oslavit.
Ctí jako urozenost
On krásu a ctnost.

„Změň choti panská prostý šat
V ten stkvostný zlatohlav,
Však na panovný vezmi hrad
Ten tichý, prostý mrav.
Ten tichý prostoty mrav
Jeť nad zlatohlav.

„Vděj na ty zlaté kadeře
To drahé kamení,
Jest jeho leskot krásy tvé
Jen slabé znamení.
Co s krásou rovnané tvou
Demanty, co jsou?

„Těch perel mírná jasnota
Tvá ňádra ozdobí:
Jim ctnota tvá i dobrota
Se v ceně podobí.
O pro tvou ctnotu a čest
Co perla, co jest?“

Odína dívka v drahý šat
A v perly, kamení,
A vypravena strojně v hrad
Pro trůnu zkrášení.
Tu, ačtě národu vděk,
Vstal zeman i řek’:

„O kníže! chceš ty — právě-li?
Nám kněžnu selku dát?
Vždyť páni z panstva brávali,
Svůj k svému má se znát.
Aj, předky v paměti měj,
A zemana dbej!“

„Ha! ty zemanstvo blahové
Měj ve cti rolní rod!
Ze Stádic tvoji vládcové
Svůj vyvodili plod.
I platí krása i ctnost
Co urozenost.

„Či vezmu cizozemkyni,
A v hřívu lepík dám,
Bych zjednal vrahům vůdkyni,
Bič strojil Čechům vám
Lép kněžnu z národu mít,
Než z ciziny vzít.“

A ulovené dívčině
Dal kníže korunu,
A byla prostá Čechyně
Hle! sláva na trůnu.
I plésal vysoko lid.
Byl s zemany klid.

Víš nyní, kde tu dívčici
Jal kníže za ženu,
Proč *Peruc* ves a studnici
Tam zovou *Boženu?*
Své vlasti poznaje běh,
Tak jedno jsi Čech!

Zuzanna.

Pravdivý příběh. [1])

Jaký to povyk! jaký lidu hluk
Tam, kde se ta šatlava černá!
Zuzanna lomí ruce věrná.
„Smiluj se nebe! zde co mrzký kluk
Můj manžel bez viny do zlých muk
Uvržen zuřivými je dráby,
Pro bůh, jedové mezi žáby.“

[1]) R. 1418 dne 30. máje Mikuláš Pichl, primas Litoměřický, s městskou radou čtyrmecítma mladých měšťanů k husitství se znajících, bez vyššího potvrzení v Labi utopiti kázal, ani zetě svého nešetře.

On v spolku jiných — měšťanstva to květ, —
Kam mítali lotry a žháře,
Po skřipci je dán do žaláře,
Kde okna ni dvéře nerůznily zed,
Kde plíce zavíral puch a jed,
Tu s třímimecítma se troudil,
Že s odpapeženci zabloudil.

A v zatvrzeném soud ukrutný
Vydán Lidomírově městě:
Že k lepší nelnuli cestě,
Topiť v řece zbor ten urputný.
Primátor přísník slovútný
Směl nález na zetě psáti,
To slz mnoho jej mělo státi.

Přiběhla Zuzanna i padla k nohám,
Prosící otce krutého:
„Ach pro boha, otče, dobrého,
Nedejte na smrt, neostavte mukám,
Nebuďte katem zeti svému sám,
Na světlo, svobodna ho dejte,
S zetěm dceru svou zachovejte.“

„Bloudíčku, bloude, nebuď ti žel
Bludníka i odpapežence.
On sám sebe dal v zavržence,
Sám od věrných odstoupiti směl:
Kterak s pravověrci by bydleti měl?
I ďáblu-li směl duši dáti,
Bůh káže rybám tělo žráti.“

„Ach otče, nekáže, to zlobě se zdá,
  Bůh náš, ten bůh smilování,
  Hříšníky vodí ku pokání;
Ten bůh duše pro bludy ďáblu nedá;
O, mějte milost, ať s vámi ji má.
  Na světlo, svobodna ho dejte,
  S zetěm dceru svou zachovejte.“

„Co právně celá rada ustavila,
  To nelze rušiť jediníkům.
  Dnes, dnes zavilým bludníkům
Žití měra zlého se doplnila.
Hleď, by proti právu ty nehřešila.
  Chci — nelze jinak se státi —
  Jiného ti manžela dáti.“

„Ach přeběda vám ukrutníkům!
  Bůh s vámi nevcházej v soudy,
  Jak vy zde chodíte s bloudy.
Bůh slunce vysílá hříšníkům,
Vy světlo hasíte bludníkům.
  Ach šetřete manžela mého,
  Nevdáte mě víc za jiného.“

„Spokoj se, spokoj, dcero nezbedná,
  Jinak kdy nemůže to býti:
  Hůř mohlo by tobě se díti.
Nic, nic mu milosti nezjedná,
S bludníky milosti ni bůh nezná;
  Nemnož smutného divadla,
  By též ty do trestu nepadla.“

I vymkne otec odsud hněvivý,
Splnit pospíchaje soudu,
Slzí zanechal dceru proudu.
Změnil se dceřin pohled truchlivý,
Jevil jí v tváři smích se divý:
„Vezou chotě, aj jde nevěsta.“
To řkouci se vrhne do města.

A z města lidé davem se hrnou,
A vše k Labi stádně se shání,
Smutného chtivé podívání;
A od věže stráží obklopenou
Vezou tu bludem chasu nakvašenou,
A zběř rozpásaně lítá
Je hlučně pukavci pomítá.

Pak do prámů hnali nastražených
Radostné odpapežence,
(Za smrt v nebi doufali věnce).
Sto drábů kuklami zastrojených
Do vln je mítalo rozpěněných,
Sto drábů dřevcemi stále
Je píchalo od břehu dále.

Mnohou tu plakat, kudy břeh se vine,
Manželku a s dítkami matku
Slyšáno s jekem vody v zmatku.
Zuzanno! Zuzanno, hle muž ti hyne:
Zuzanno, pláčí manželky jiné:
Po tobě se tvůj z vody dívá,
Ach darmo-li tvé jmeno vzývá?

Ne darmo! Zuzanna kvapí na ručesť:
„Ach lásky tolik lidé mějte,
Jen spatřiti manžela dejte!“
A lid prorazí, co vichřice tresť,
Než lid se nadá, ona v proudu jest:
„Můj manžele!“ řkouc, ho obejme;
Očím oba proud je odejme.

Užasnul lid, mráz otce pošel,
Zhrozil se své tvrdosti,
A rval hlavu od žalosti,
Proklínaje soud, co vynesti směl.
„Ach! v hrozný soud bůh se mnou všel:
Mne žel spravedlivě troudí,
Bůh sám svědomí nech soudí.“

Hvězdohora.

Hvězdohoro sličná, líbezný ústupe městským
Nadtrucenému žitím! Kde podál od dýmu a těsných
Lžizdvořilosti vazeb, hluku a prachu poklid obývá
S volností, čistý kde vzduch, jímž lehko se dýchá.
Nechceš býti Varům rovnána, ni Teplici valné,
Kde klokotá věčným topená voda přírody ohněm:
Zdroj studený oblíbila jen tuto sobě Rusalka,
Ač že kovem sycený a silou nadaný blaholéčnou
Mok jeho se prýští. Avšak co mu dáti nemohla
Příroda, průmyslem člověk znal nahradit umným,
Získaje var živlem jemu, jej okrášleje vůkol.

Tu kde nyní zeleným vysoko štítí se porostem
Hostinec úpravný, stál za starodávna Donínů [1])
Poutimilovných hrad, s vznešeným jejž sobě Jaroslav
Zasnoubil Smečnem; bylť on rodu podpora věrných
Martiniců̊v. Sem po stu letech své jméno přinesla
Hvězda Hory, [2]) Šternberk hlaholem nazvána nečeským
Nevěsta spanilá; hojitelnou sílu temence
Vážíc věhlasná Marianna [3]) vznik dala lázním.
Teď tu přerozkošný pilná ruka pěstitelů ráj
Stvořila z podolí, jež bystřina mlýny ženoucí
Obživuje v prostranný hned rozšířena rybník,
Hned šumným padající mlekem přes louky utíká
Pestrokvětné. Zde topol ztepilý, štěpy tam zlatoplodné,
Dlouhá lip košatých pořadí, stín háje povábný
Zvou na procházky milé, kde smutný odtuchu sladkou
Trud nachodí a neduh zapomíná tíže bolestné.
Sem z okolí blízkého Slaný a Smečno vysílá
Za dnů svátečných mládež her a tance milovnou,
I svou strast nejeden tu volí odkládati měšťan.
Sem Pražané se také, prahnoucí po vzduchu čerstvém,
Rádi berou i chorým zvolují toto bydlo hojebné.

[1]) Bedřich purkrabí z Donína, kterýž s bratrem a otcem po Italii a Němcích putoval (viz Časop. Mus. 1843. str. 354), prodal hrad svůj *Oujezdec Bílý* Jaroslavu Bořitě z Martinic, pánu na Smečně v r. 1611 dne 10. října. Viz „Beschreibung des Badeortes Sternberg.“ V Praze 1842.

[2]) Josefa rozená hraběnka ze Šternberka v r. 1758 vdala se za hraběte Františka Michala z Martinic, jíž ke cti to místo nazváno Šternberk.

[3]) Maria Anna z Klam-Martinic, roz. z Martinic, v r. 1800 skrze doktora Fr. Ant. Reusse dala vyčistiti lučebně vodu tu a založila lázeň.

Já se podobně čiji blažena v tvém sídle Rusalko;
Jedno bolí mne, že hustě slyším hlaholy zde nečeské.
O, jelikož mocná bohyně mdlým síly dodáváš,
Síly dodej i Čechům, aby též zde svůj ctili národ.

Krok.

Jinotajitelná pověst, podlé Hájkovy kroniky na listu I—IV.

Na síni kdys lidohlučné posvatného Vyšehradu,
Na Čechově zlatém stolci věhlasný Hleděvic seděl,
Hleděvic, bohumil věštec, z umění zván lidu Krokem.
Na hlavě mu Čechův vínek, Čechová berla mu v ruce,
S berlou vínek vladoznačný let devět Halatem chován,
Tři květné dcery u stolce, líbezný choti plod jeho,
Choti Nívy lepotvárné, tři věštkyně bohům milé.
Osudné v jich rukou desky, jež otec psáti jim velel.
Káša mocnost bylin tajnou, a všecku znala přírodu,
Znala všem neduhům líky, a kouzlila slovem zdraví.
Zpytující druhá, Tetka, co jest člověk, co mír, co bůh,
Věkožízným bohům poctu dáti kázala, ne tvorům,
Tvorům jejich, stromům, ohni a hvězdám, kamení, vodám.
Vladorodná třetí dívka, Libuša jméno pěvkyni,
Kouzelným varytem skály pohýbala, co Amfion.
Tyto tři dcery u stolce, řeknul by vtělené umy.
V pravo v levo kosým křídlem kmeti, leši a vládyky;
Je zastoupil kolem národ, národ mnoholičen k sněmu.
Tu ze zlatého Krok sídla věštím takto počal hlasem:
„Tři dni oběť bohům dáno; slyš národe, co vůle jich,
Vůle, již chovají tobě tři věštkyně bohům milé.
Vám muží bujarých srdcí, jimžto za praporem bylo

Reka jíti, dadoucího to sladké jméno vám, Češi!
Vám jsou ty bohaté vlasti bohové dali na věky,
Od stříbropramenů Labských až tam Vltavy ku pěnám.
Bozi však dadí dobro: je chovat — snaha člověka.
Ni vaše vám lvová chrabrost, ni silné paže obrana,
Ni tvá porada, Černouši, pěkný valohrdý Budeč,
Ni tento na tvrdé skále strmící Vyšehrad svatý.
Rozum cvičný, a národství v mysli velké, to hrad peven.
Jazykem jedno živ národ: toho smrt — jeho záhuba.
U stříbrotoku vod rybných, pustíce lesové budy,
Sruby zděláte pospolné: duší spolkem obec květe.
Lesy pod toporem padnou; tam kde šelma děsí bory,
Bude hustoklasé žíto vláti se větru rozdechem.
Kde vstává, kam lehá slunce, na severu, i tam kde jíh,
Na vše strany pozírejte, skoumajíce umem čilým
Zemi žírnou, kterou statní ujali plukové Čecha,
Slušno jest dar bohův znáti, jeho neznat — nemíti jest.
Aj báně železokrušné! — Tvé Botáku jich odkrytí,
Zemi tu v držení dávám, nech ať tvých buchotem kladiv
Němé zahlaholí stráně, v žeřavém teče proudu kov!
Život bez železa trudný: železo v boji vítězem,
Než lépe se třpytí v rádle a v ženců veselých dlani.
Zlatopíské vidím louky: synové bujna Rohslava
Váš nález. Tam ryžovníci! nechť vám péře se kov drahý.
Co jest komu bohem dáno, aniž bráti mu nesluší.
Chovejte však i srdcí svých: mnohýmť je pohybel zlato!
Bohaté jsou Čechů vlasti, bohaté na drahé rudy:
Pastýř v poli hodí kámen vzácnější skota za skotem.
Aj tam vody mocí tajných, věčná, země, ti oslava,
Z tvých dolů putujícímu pryští se klokotem zdraví.
Zdraví ti v bylinách roste, z nebe tvého kane zdraví.
Řeky, plesa, lesy, hvozdy pište na březových korách,

Na kořách březových pište všecku svých bohatost dědin.
Vodu, zem, též oheň, větry, vše znáti probytečno vám.
Všecko znáti velí nouze, i věční velejí bozi.
To ještě Světovid káže: Hudbu a zpěvy Čech miluj.
Mocí hudby, zpěvu kouzlem krotnou i sapaví lvové.
Sem pěvče s varytem zvučným, tu chrám Světovidův svatý,
Tu pěj ctnost a Čechův slávu v libém přírody rozměru.
Tu líbezných zpěvů soudce Krok ti pravdolibý sedí.
Ty pak Mane ctiodbojný, rodobijce, chuti vrahu!
Ty skotí povahou zdurný, zapřahán budi se skotem.
Tobě vlasti milovníku, ve Ctinovsi hrobu svatá
Uchystána s Čechem pocta: tebe v světle Merot vodí.
Radamas Tasanům hrozným nevydá v pohybel tebe.“
Domluvil. Povstali všickni kmeti, leši a vládyky,
Chválíce Kroka věhlasnost, i věštkyně jeho dcery.

Jinotajitelka.

Znáš toho výborného kmeta,
  Ten odiv dlouhověkosti,
  A stálé mladé živosti?
  Kéž v nápodobné čerstvosti
I já svá stará trávím léta!
  Jest svůj; však tím kdo nebývá?
  Teď škaredě se podívá,
Teď vzhledne opět usměvavě;
Zlý, dobrý jest své ku zábavě.
  Ač starý, změnu miluje,
Vždy bouraje a stavě.

Kde přílišně rád vidín bývá,
Tam nedlouho se zdržuje;
Však odtud zdlouha ucházívá,
Kde naň si někdo ztěžuje.
I lakomství prý není prázen,
An jako skrbný mnohý blázen
Dost chudý oděv na se vzav,
Svůj starý schoval zlatohlav:
Já však mám pevně za to,
Že posud nosí zlato. —
Ten kdo má oči protřené,
Zří ctnosti jeho vznešené.
On potěšuje ztrápené,
A milý balsam do ran lije,
On krásné slávy věnce vije,
A učí hlupce moudrosti.
On, když se lidská srdce dvojí,
Je novým přízně svazem pojí.
Jest pln vždy tiché činnosti,
A v zimě, v letě, ve dne, v noci
Své nedá leniť živé moci,
Nade vše pilnost miluje.
Hra, žert a marné děckování
Jej sužuje i odehání.
Zahálka jej umrtvuje.
Mzdu práci hodnou věnuje,
A přináší, jak může,
Tam bodláčí, tu růže.
Vždy šetří řádu slušného:
A protož moudrý jen s ním kde je,
I mluví, rmoutí se a směje,
A blázen to vše bez něho.

Syn pravý přirození!
V němž chlouby nemáš ani s vlas.
Můj zpěv, ach! jemu vzácen není,
Ba ani, čtenáři, tvé čtení;
Neb utíká nás obou — *čas.*

Žádostka i Blahodal.

(Jinotajitelná báseň z V**.

Žádostka je bystrá, živá,
Ale nedočkavá, chtivá;
Před zrakem jí mrakota,
V mysli touha kormútlivá.
Na tváři hned tesknota,
Hned radosti jasnota
Jeví se, i vášeň divá.
Lahodné jest její snění,
Sladké její probuzení.
Ona den oslazuje,
Blahodala miluje.
Jej v milostném rozčilení
Příliš dívka starala,
A pro chvíle nestrpení
U výčitky se dala:
Tím milého zahnala.
Se smíchem odšel v rychlosti,
A nechal jí v zoufalosti.
Bezsmyslná běhala,
Po všem světě hledala
Nevěrného odběhlíka,
Nemohouc býť bez milíka.

Nejprvé šla ke dvoru:
„Viděli jste rozmilého?
Máte Blahodala mého?“ —
Šprýmovníkům ve zboru
Zdá se říkať potvoru;
S smíchem praví, kde ho děla?
Kdo jest, aby pověděla,
By vypsala milého.
„Můj milý jest snadno znalý,
Ontě všecek dokonalý;
Laskav je na každého,
Každý laskav na něho.
Um má zdravý, smysl kalý;
Neznal nikdá svízele,
Všudy má své ctitele.“
Načež oni: „S bohem jděte;
Tu své ztráty nenajdete,
Taký člověk, díme vám,
Nepřichází nikdá k nám.“

Žádostka jde odtud k městu,
V klášter vezme první cestu,
Mníc, že tu své srdéčko
Najde v sídle pokojnosti.
Dí jí převor: „Děvečko!
Čekali jsme dlouho dosti
Hocha tvého pěkného;
Neviděli však jsme ho.“
Jeden bratr holený
Pravil dobrodružce naší:
Uspořte si cesty vaší,
Neb ten hošek milený,

Jestliže jsem pravdu slyšel,
Z toho světa v onen vyšel."
Na ta slova hnětlivá
Vece dívka hněvivá:
„Milý brachu, já vám to dím,
Že ten, po němž smutná chodím,
Pro mne zrozen jedině;
Jistě bydlí v krajině,
V nížto můj se osud vije,
Jáť jsem živel, v kterém žije;
Kdo vám o tom jinak děl,
Ten nerozum pověděl."

Potom krásná z toho zcestí
Pošla hledat na náměstí
Domnělého zběhlíka,
Nadějíc se najíť jistě
S krasomluvci milíka,
An ho malují tak čistě.
Jeden praví: „Myslíme,
Bude na omylu paní:
Onť jest jenom v našem psaní,
Více o něm nevíme."
Běžíc vůkol domu rady
Zamkne oči Žádostka:
„O, můj milý není tady,
V tomto sídle sporné vady,
Jeho jiná radostka,
Jeho jiné svedly vnady;
S předmětem mé milosti
Černé rotě Themidině
Nen žádné svornosti.

Jednak v chrámu Thaliině
Na divadle myslila,
Že milého spatřila.
Volaná jde na besedu
K rozkošníkům jako host,
Zvaným *dobrá společnost.*
Lidé tu líbého hledu
Mají ve svém způsobu
Jakous jeho podobu;
Ale čím vytvařovali
Blahodala snažněji,
Tím, jak vidí, méněji
Jemu jsou se podobali.
Posléz dívka v zoufání
Z neplatného hledání
Domů přijde. Ledva vkročí,
V pokoji Milíka zočí,
An tu stojí v nadání
Náhlého se shledání.
„Trvej," praví, „v budoucnosti
Se mnou v sladké pokojnosti,
Nežádajíc přílišnosti.
Chceš se stále kochati
V mé milosti a osobě? —
Varujiž se žádati
Více nad to, než dám tobě."

Žádostku a Blahodala
Nečechové málo znají:
Nech se dobrých Čechů ptají,
By jim jasna věc se stala,
Kam to podobenství cílí,

Co jest naše určení? —
Blahodala každý pílí,
Lid po něm mře tesknou chvílí;
I já jsem v tom domnění,
Že jsem jeho v držení;
Ale chráním se to díti;
Kdo se jím kdy pochlubí,
Závist mu ho pohubí;
Che-li jej kdo dlouho míti,
Hleď se a svůj život skrýti.

Těžké vybrání.[1]

Dívky dvě můj život sladiť volí,
Popohnulo jich mé vzdychání,
Sladké, však jak těžké vybrání!
Obou nelze, jednu vzíti bolí.

Rusá, jako zlatá síje v rolí,
Lila jemně hoří k líbání;
Prudkým hřeje ohněm k kochání
Pěkná, živá, černooká Lolí.

Zvolím prudkou lásku Lolinu,
Čili jemný oheň modrých očí?
Prudkýmť se i jemným rozplynu.

Slepě, vztáhna ruce, když mne zočí,
Která dříve k horkým prsům skočí,
K prsům horkým slepě přivinu.

[1] Tento první pokus znělky v českém jazyku od r. 1798 naděje se laskavého soudu.

Létaví mravenci.

Nad skalinou v záři hesperové
Letmo v kole hrají mravencové:
  Viz, jak rojně sebe stíhají,
  Po kotoučích z výše prchají.

Proč se v zatočině Kartezové
Outlých žížal brojí národové?
  Milování pudem vznikají,
  Jeho medem zpití klesají.

Láskou všeho tvoru srdce bije;
  Laska v litém moři pod jeky,
V země kvítí, v nebes světle žije.

  Láska blaží červa, člověky;
Jejím vírem zem se jatu čije,
  Láskou vesmír trvá po věky.

Músy.

Dívka.

Pověz, milý zpěváku,
Kdo jsou blahé ty Músy,
Kterých pomoc voláte?

Básník.

Ty Músy, má děvinko,
Sestřinky jsou milostné,
Je všech do počtu devět,
A těchto lásky přízeň
Okouzluje zpěváka,
Že z úst mu písně medné
Plynou a srdcejemné.
Ty máš jejich i líce,
I všecku jich podobnost:
Popřej svojí mi lásky,
Jsi Músa má desátá.

Nápisové.

Polovice.

Svou ženu Hlupoň, lítou lvici,
Nazývá vždy svou polovici:
I což se jemu zdá?
On s milenci ji, očma hledě,
Den jak den vidí na besedě:
Vždy Hlupoň pravdu má.

Nedohlídavý.

Tvá ti nebem slove milostnice,
V tváři její vidíš oblohu:
Já na čele draka vidím sice,
Panny ale viděť nemohu.

Na Jetřicha.

Zpěv velebíš sprostý, vyššího nechápaje myslí:
Jetřichu, tys sprosťák! — Sprosto-li tohle ti dost?

Na téhož.

Bezchutné a nebásnické dals pochvalu písni,
Básnická se ti pak chvály nehodna vidí:
Jest syrinx, lyra je zde také, je tu Pan, je Apollo:
Sejmi klobouk, Mídas, Jetřichu, též tu bude.

K jistému cizozemci.

Buď všetečnost, buď nouze přivedla tě z dálí;
Proč ústa tvá jen vždycky vaši zemi chválí?
Tu nic ti nejde k chuti, jak tam za horami:
Jdi, zůstaň, kde se líbí, my zde dobře sami.

Na zlého kazatele.

Kazatel ten lidmi pohybuje:
Mně i žaludek se zkormoucuje.

Na téhož.

Že pohnutedlně káže, kdo můž příti,
Jen počne, hned se každý chystá jíti.

Vynčenec Řekův.

(Dle Klopstoka.)

Kdož [1]) ve svých rodinách od Genia, s milým
Usmáním oka posvěcen,
Kdo tvou z mládí druží, Fébe Anakreon,
Báječnou, holubičkami
Básnickými olítán, v skolií hluku
Méonské na ucho hlasem [2])
Líbezným uvrkán, a perutím, žeby
Vrásek davnobylosti jich
Nezřel, záhy byl ostíněn a kryt [3]): tomu
Darmo podmanitel, hrdý

[1]) Smysl prostý ody této jest: Kdo od přirození k básnictví jest povolán a záhy s řeckými básníky seznámen, kterýž ale ne, jako mnozí, toliko z nich řeči a věcem se naučil, anobrž také svůj na nich krasocit zostřil: tomu darmo kyne sláva vítězitelova (t. nejblyskavější); ano i v boji jsa nenávidí krutost vojny. Nebaží po chvále dané toliko ze slušnosti, nebo od přepiatých ctilelů, nebo polovičných znatelů, ale touží po nesmrtedlnosti, jakovéž požívají básníci starého věku, za kterouž mu ručí vylouzená zpěvem jeho slza přítelkyně.

[2]) Aby jemný cit krásy v svém básníku vyznamenal, připisuje mu ranou známost s hladkým, lahodným Anakreonem, jejž samým Fébem t. bohem básnictví nazývá, a méonické ucho, t. sluch cítící krásu Homerových veršů.

[3]) Místo prosaického vyřknutí: „Jest seznámen s Anakreonem," praví básník: že jej holubice Anakreonovy báječné (t. dle domněného báječného věku mluvící) obletují, okrývají a svým příjemným jekem to působí, aby hluku skolií, t. poznamenání výkladných, učeností někdy přecpaných, neslyšel, poněvadž čtoucího často z cítění krásy básníkovy vytrhují. Klopstok představuje skolie ty co osobu s vraskalým čelem, na znamení starobylosti, ne bez ironie čili tajného posměchu.

Věncem, jenž uvadá od prokletí lidu,
Kývá vůcelivé [4]) pole,
Kdež žádné mateří zasmucených vzdechy,
Posledním u políbení,
Mroucích tobě synů vyrvati nestačí
Ukrutná, storuká smrti!
Nech králům že třebas jej přiboči osud,
Nezvyklý bojovým hřmotům,
V soudné ustrnulý pravdě, vidí němá,
Bezdušná, svalená těla,
Žehná odprchajícího ducha v kraje,
Kde vrah lidstva nevítězí.
Chladněť pochvalu on dobrotivou [5]) slyší,
Chladně plýtvače [6]) oslavou,
A blázna, [7]) kdo vodit jej na odiv pilen
Brklým v obdivu přátelům;
Nedbá odrodilých soudu oněch Čechů,
Jimž v písních Jaroslav temen, [8])

4) Starým způsobem místo: v ocelové, jako vůči místo v oči a t. p.

5) Ironicky na místě: zdvořilou, ze slušnosti danou, ne z uznání.

6) Všecko chválící.

7) Přepiatého chvalitele — přátelům v svém obdivu z míry vystupujícím.

8) Jaroslav Puchmayer o české básnictví velezasloužilý. U Klopstoka stojí toto dvouverší:

Nedbá posměchu jen tvářilepé lady,
Jížto Singrova temna jest.

Alžběta Singrova (Singer) anglická básnířka († 1737), za svého vážená. Její *Friendship in death* (přátelství po smrti) příčinu Wielandovi k jeho listům mrtvých k pozůstatelům.

Žádost pochvaly lepší, jemu bezsmrtí,
  Pěvců před věky bezsmrtí. [9])
Jichž hodnost trvalá, rovně co proudové
  Rostouc, vše století plní,
Objedná, i pravé odplatě jej, o níž
  Pyšným snílo se, posvětí.
On, štěstí-li mu, což řídko jenom činí,
  Dá přítelkyni myslivou,
Má v každé slze, písní dobyté, slzí
  Příštích zvěstovatelkyni.

Píseň o zvonu.

(Z Schillera.)

Pevně zděnou země kryje
Formu z hlíny pálené.
Dnes se ještě zvon ulije!
Chutně, chaso! k ruce mé.
  Jen kdy horký pot
  S čela teče v hod,
Jméno mistra dílem slyne;
Požehnání z nebe plyne.

Když dílo vážné počínáme,
Tu vážné slovo v čas bývá,
A práce, an my rozmlouváme,
Nám veseleji uplývá.

[9]) Nesmrtedlnost starých básníků.

Tak nyní beřme v rozjímání,
Co zde slabá moc působí;
Ten matný muž jest k pohrdání,
Kdo nesmyslil, co vyrobí.
Toť muže krásí neomylně,
A protož rozum také má,
By u vnitř rozvažoval pilně,
Co rukou tvoře, vykoná.

Sneste hornou smrkovinu,
Ale dobře sušenou,
Ať se hustí v oddušinu
Plamenové naženou.
Vařte v peci měď,
Cínem pak se řeď,
Má-li tuhá tekutina
Býti pravá zvonovina.

Co v této jámy hlubokosti
Mocí ohně se vystaví,
To na zvonici u výsosti
Své dělatele oslaví;
Potrvá věky budoucími,
Povábě sluchy k pozoru,
A bude kvílit s truchlivými
A zbožné volat ke zboru.
Co v hloubi dole zemšťanovi
Proměnné losy přinesou,
To vráží tamto v zvučné kovy,
An naučně to roznesou.

Ajta! spousta plyne k voli,
Znám to z bublin náskoku.
Hoďte tam popelné soli,
Ta pomáhá roztoku.
Pěny prosta též
Dlužna býti směš,
By kov, švárně vyjda z ruky
Dával čisté, plné zvuky.

Neb slavným zvukem radování
Vítá nemluvně milené
V prvním života putování,
Jež koná, od sna vedené.
Ještě mu v lůně budoucnosti
Nehody spí i blaženosti.
Vzor něžný mateřské milosti
Je v zlatém jitru ostříhá —
Čas jako střela ubíhá.
Od dívky hrdě opuštěné
V svět pacholisko harcuje,
A prošed země oddálené
Domů se hostem vracuje.
A spanilou a květoslavnou,
Co s výše nebe podobu,
Zří lícem kázanou a mravnou
Výtečné panny způsobu.
Tu touha bezejmenná kloní
Jinocha ku samotině,
Slz toky mu se z očí roní,
Vyhýbá ryčné družině,
Jde za milenkou stoudně v sledy,
Jejími oblažený hledy,

Co nejkrašším v lučině,
Snáší v ozdobu dívčině.
O, touhu něžnou! sladké city,
Zlatý věk první milosti!
Oko vidí nebeské byty,
A srdce plýtvá v blahosti.
O, kéž by měly květy věčné
Té mladé lásky doby vděčné.

Píšťaly žlutěť vidíme!
Omočím nyní tu trest,
Jestli osklenou spatříme,
Že zralý tok, známka jest.
Chutně, chaso! běž,
A ohledej směš,
Zdaliže se látky dvojí,
Nehebné a měkké pojí.

Neb kde se přesné s jemným víže,
A s mírným silné pontá blíže,
Tu slyšán bývá dobrý zvuk.
I hlediž ten, kdo k slibu chodí,
Zda k srdci srdce též se hodí;
Jeť krátko bludu, dlouho muk.
Líbezně panenský hraje
Vínek v kadeřích nevěst,
Když, veselí jich hlásaje,
Zvoní z věže blahověst.
Ach, nejkrasší věku svátek
Končí květen života,
S rouškou, s pasem béře zmatek
Bludů mylných pěknota.

Zápal hasne,
Láska ostává,
Na květy jasné
Plod nastává.
Tělem, duší
Muž se kruší,
Klopotě, baže,
Píle, se snaže,
Měně a boře,
Štěpě a tvoře,
Mocí a lestí
Sháněje štěstí.
Nesmírné proudem hrne se zboží,
Na sýpkách zlatá špíže se množí,
Přibývá prostoru, zrůst béře dům,
A v domu vládne
Hospodyň zprávná,
Dítek máti;
Řídí v ctnosti
Domácnosti,
Cvičí dívky,
Zdržuje hochy,
Spoří, střádá,
A pořádá,
Pracuje, pílí
Každou chvílí.
Zásobou truhly špihuje drahné,
Frčící niti vřetenem táhne,
Chrání ve skříni za mnohý den
Vlnu bělostnou i sněžný len,
Vždy pilna k prospěchu krásy dání,
A nemá stání.

Otec pak okem utěšeným
Od svislí domu dalekohledných
Plésá nad požehnáním svým.
Zhlídá štěpnice zlatoplodné,
Pátra stodoly prohnuté,
Prostory sýpky nasuté,
Na poli vlny zrnorodné.
V hrdosti chlubí se jeho ousta
Pevně co světa samého spousta
Zlým proti oupadům
Stojí mi skvostný dům! —
Ale osud mocně vládne,
S nímžto není smlouvy žádné,
Klopotem přijde neštěstí.

Boh pomozi! počnem líti,
Lom má zubovatý hled.
Když uzříte na čep bíti,
Rcete svatou průpověd.
Nuže, tak se staň!
Bože domu chraň.
Již se ryhou, dadouc čmoudy,
Valí ohňorudé proudy.

Jeť dobročinná ohně moc,
An krotí se a opatruje,
Co člověk tvoří, způsobuje,
V tom jemu platen na pomoc;
Však strašna jeho božská moc,
Když z pout se vymkne, vyřinuje,
A kráčí stopou svobody
Ten divoký syn přírody.

Nastojte, když v náplň bídy
Vzrostouc bez ubránění,
Skrze lidné města třídy
Hrozně těká znícení!
Neboť živly nenávidí
Rukostvůry zemských lidí.
Z oblaku
Zdárnost chodí,
Déšť se rodí;
Z oblaku i v čase tom
Bučí hrom!
Jak to kňučí s výše věže!
Bouře jde!
Krvavé jest nebe,
O, to není vedro denní!
Bijí v zvon!
Jaký shon!
Vznikna oheň s plápoláním
Zbíhá třídy zažeháním
Větrového spěchem křídla;
Vroucí jako z peci hřídla
Žíří vítr, jiskry deští,
Okna břinčí, trámy třeští,
Děti kvílí, matky bloudí,
A pod krní
Bravi mrní.
Běh a outěk, kam pohledne,
V noci světlo jako ve dne,
Dlouhou řadou, z ruky v ruku
Vědro lítá; vzvýši v luku
Sopcí proudy, valy vody.
Chomol vyje přižene se,

Hlukem hledá plamene;
Plamen v suché rolné plody
S praskotem se v sýpku nese;
Bouří v krokví suchém lese,
Jakby v vání náramnosti
Mínil všecku z spodu zem
Vyrvat prudkým klopotem,
Vzroste nebes do výsosti
Velikán!
Losu dán
Ustoupá, kde větší síla,
Člověk, vida svého díla
Zhynutí
V trnutí.
Stojí prazdné spáleniště,
Chomolů vzteklých stanoviště:
V pustých oken vydutí
Hrůza sedí,
Do nich oblak s nebe hledí
Vysoký.
Naposled
Ještě k zvratku
Svého statku
Člověk jednou hledí zpět —
Pak vesel půjde v širý svět.
Ač krutá jeho nechvile,
Vždy útěchy mu přeje nebe:
Sčítá milé své vůkol sebe,
A hle! vidí vše své milé.

Do země to šťastně přišlo,
Forma již se nalila;

Kéž i zdárně na den vyšlo,
By se práce zplatila.
Což ať nevrhlá? —
Forma roztrhlá? —
Ach, snad sladkou za nadějí
Trpké pohromy se dějí.

Tmavému lůnu země svaté
Věříme ruk svých tvoření,
Věří své rolník osení,
A doufá, že mu v klasy zlaté
Dá zrůsti nebes souzení.
Stkvostnější símě zarmouceně
Do lůna země skrýváme,
A k krašším losům utěšeně
Že z rakví zkvěte, doufáme.
Temně s výše chrámové
Zvoní zvuky hrobové;
Vážně v průvod znějí smutné kovy
Na poslední cestě poutníkovi.
Ach! toť manželka jest drahá,
Ach! toť milá, dobrá máti,
Od knížete stínů černých
Jata choti z rukou věrných,
Outlým dítkám mileným,
V jejím květu zrozeným,
Ježto míle kojila,
Jich se růstem blažila —
Svazek něžný domu všeho
Jest rozvázán na věky:
Ach! již věrné matky jeho
Není mezi člověky!

Není té, jíž blahou dobou
Byl on péče, potěcha,
Bude vlásti nad sirobou
Nelaskavá macecha.

Dokud zvon nám nevystydne,
Hmotnou práci ostavte,
Jako ptactvo v houšti klidné
Svobodně se zabavte.
Hvězdy zasvítí,
Péče necítí
Slyše chasník na klekání;
Mistr se trápí v neustání.

Chutně chodě
Bystrým krokem
Pozdní poutník v pustém lese
K milému se domu nese.
Bečíc tíhnou k stáji ovce;
Jdou i skotu čelatého
Hladká stáda bučíce,
Zvyklé chlévy plníce.
S mandeli do stodoly vůz se klátí,
Mnohokvětý na snopech věnec leží,
Ryčný mladý ženců lid k tanci běží.
Ticho, pusto na náměstí.
K tovaryské světla záři
Sedá čeleď jasné tváři.
Brána skřipíc zavírá se,
Země mrakem obstírá se;
Měšťana však nezatrudí
Černá noc,

Ješto zlocha strašně budí:
Bdějíť práva na pomoc.
Řáde svatý, synu nebe
Požehnaný, skrze tebe
Zvolně, lehce, chutně pojí
Své se k svému, města stojí,
Z lesů vyšli spolku chtiví,
Nespoleční lidé diví.
Ty i mezi lidské stavy
Uvodil jsi tiché mravy.
Tebou dražší svazek spiatý
K vlasti milé podnět svatý!
Tisíc ruk se hýbe v píli
U veselém spojení,
Zjevují se tajné síly
Skrze vroucí snažení.
Pod svobody drahou stráží
Mistr i chasník pracuje,
Každý svým se místem blaží,
Posměvači zdoruje.
Práceť krása obecenství,
Požehnání občana,
Ctí-li krále důstojenství,
Ctí svá pilnost měšťana.
Míre milý,
Shodo sladká,
Panuj, panuj
Míle městu tomuto!
Kéž dne toho nezasvítá,
Anť by vojny láje lítá
Vztekle v tyto tiché doly
Vrhla sebe,

Anby nebe
Na hvězdném se stkvěje polu
Milostně,
Ohnivělo od plápolu
Měst a dědin žalostně

Výchladu jsme dočekali:
Zrušte nyní stavení,
By se smysly radovaly
V podobizny zdaření.
Tlucte každý zvlášť,
Rozhrušíce plášť:
Má-li zvon kdy zhůru vstáti,
Třeba formu v kusy dáti.

Neb mistr formu rozhrušiti
Můž moudrou rukou, a kdy vhod,
Však běda! když se vyprostiti
Kvapí sám žhoucí rudy plod.
Tu bouří hřmoty hromovými,
Dům puklý vztekle oboře,
A jako vraty pekelnými
Ven soptí strast a pohoře.
Kde mocí hmotných tupost vládne,
Nevznikne zobrazení žádné,
Když lůza zvolnost uchvátí,
Tehdáž blahost se rozvrátí.

Žel, když se troudný bouře zárod
V měst lůnu tajně shromáždí,
Sám ztrhav sobě pouta národ
Se strašně s sebou zavraždí.

Tu litý rozbroj za řemení
Rve zvon, an vyje zahučí,
A posvěcen jsa k míru znění,
Ukrutné heslo zazvučí.

Svobodu, rovnost pokřikují,
Pokojný měšťan béře braň,
A ulice se naplňují,
A těká vraždy litá saň.
Tu ženy hyénové šprýmy
Z nepřítele si třápají,
A srdce zuby pardovými
Z živého těla škubají.
Utuchne zbožná všecka bázeň,
Není nic více svatého,
An zlobě v cestu nejde kázeň,
Zlý zapuzuje dobrého.
Jsou tygři v hněvu ukrutnější,
Jsou krutší lvové dráždění,
Však ze vší hrůzy nejhroznější
Jest člověk ve svém šílení.
Ó, běda těm, kdo božskou svíci
Dadí slepému, běda těm!
Nemůž mu svítiť, ale žíci,
Vsy, města klásti popelem.

Tento den mi radost nese!
Jako hvězda, Bohu děk,
Sličný, hladký zjevuje se
Kovový mně výlupek.
Líčí se celé
Leskem vesele,

Náměť štítu způsobného
Také chválí mistra svého.

Sem, rychle sem!
Kolem, chasníci, obstoupíme,
Okřtíme zvon a posvětíme,
Concordia ho nazůvem,
By stal se smírcem, obec vodě
Ke srdečné a klidné shodě.

Vždy bývej k tomu povolán,
Nač byl od mistra udělán!
Vis v oblohové blankytnosti
Nad stánky země nízkými;
Buď hromu soused na výsosti,
A mezuj s světy hvězdnými;
Mluv s hůry, jako ony svíce,
Ta jasná hejna hvězdných ok,
Jenž tvorce chválí kolujíce,
A věncovaný vodí rok.
Jen k věčným věcem opravdovým
Vzni hlas úst jeho kovových,
A rozměrem se hodinovým
Dotýkej křídel časových.
Zapůjčuj losům mluvu svého,
A, maje srdce bez citu,
Svým aspoň hlasem proměnného
Provázej živobytí hru;
A vyučuj, že jako mizí
Nám v sluchu plný jeho zvuk,
Tak stálost na zemi jest cizí,
Tak toho světa míjí hluk.

Nuže, teď provazu silou
Z jámy vytáhněte zvon,
Aby v říši zvuků čilou
Vstoupil na větrný tron.
Zhůru, zhůru, výš!
Zdvih' se, visne již.
Radost zjevuj městu denní,
Mír buď první jeho znění.

Radost.

(Z Schillera.)

Jiskro s nebe, ó radosti,
Elisejská bohyně!
Vstupujeme v horlivosti,
Krásná, do tvé svatyně;
Div tvé moci opět víže,
Co zlá moda zdvojila;
Bratrem jest žebráku kníže,
Kdes milá se vhostila.

Kůr.

Pocelujte miliony,
Objímej se celý svět,
Bratří! tamto k nebi vzhled!
Tam své náš má otec trony.

Komu jest to velké štěstí
Býti přítel přítele,
Kdo se s milou ženou pěstí,
K plésání se měj směle;

Ano, kdo svým může zváti
  Jen živůčka na zemi!
Kdo ho neznal, hleď se bráti
  Z zboru toho s slzemi.

K ů r.

  Všeho světa bydlitelé
  Sklánějte se k sympatý!
  Vstupujete k trůnu s ní
  Neznámého ředitele.

Všecko požívá radosti
  Z prsou matky přírody;
Dobrý, zlý je pln žádosti
  Božské její úrody.
Rýva nám a celování,
  Přítel v smrti stálý dán;
Červ v rozkoše požívání,
  Cherub v Bohu jest kochán.

K ů r.

  Skláníte se miliony!
  Tuší svého tvorce svět!
  Vzhůru, vzhůru k nebi zhled!
  Nad nebesy jeho trony!

Radost každé moci budí
  V věčném nátury stroji;
Radost, radost kola pudí
  V velkém světa orloji;
Kvítky z poupat vyluzuje,
  Slunce s nebes prostoru,

Světy valné obracuje
  V nedohledném oboru.

K ů r.

  Jako slunce v potěšení
  Po nebeských okolech
  Konejme svůj bratří běh!
  Chutně co rek k vítězení.

V zrcadlném se pravdy blesku
  Směje na zpytatele;
V hoře ctnosti v kolmou stezku
  Uvodí trpitele.
Na výslunném víry chlumu
  Viz praporce její vát,
Z hrobového ještě rumu
  Kůr andělský viděť stát.

K ů r.

  Trpte stále miliony!
  Trpte pro lepší tam svět!
  Tamto, kam váš cílí vzhleď,
  Odplatitel má své trony.

Bohům dáti mzdu nebažte,
  Pěkné jest jim rovnu býť;
Hoře, chudoba se hlaste,
  Radost pojďte v spolku pít.
Zášti, pomsta výhost mějte,
  Vrahu odpuštěno buď,
Slzy jeho nepolejte,
  Žádná lítost nezatruď.

K ů r.

K dluhu ať se víc nehledí,
Smířen budiž celý svět!
Bratří, vzhůru k nebi zhleď!
Tam spravedlivý soudce sedí.

Radost, radost v číši zplývá;
Z zlaté krve hroznové
Lásky ukrutník nabývá,
Zoufalci jsou rekové.
Bratří, vzhůru! chutně stůjte
Ku pokálu plnému;
Tuto sklenku všickni hujte
V poctu duchu dobrému.

K ů r.

Tomu, jehož hvězdy slaví,
Od Serafa pěnému!
Poctu duchu dobrému,
Jehož nebesa tam baví.

Stálou mysl v utrpení
Pomoc chudé nevině,
Přísah věčné nerušení,
Všechněm pravdu jedině,
Mužnost nad královské trůny,
Jmění, život, potřebu.
Pravým zásluhám koruny,
Podvodníkům záhubu.

Kůr.

Sestupte se v kolo svaté,
Svědkem slibu víno nám,
Svědkem toho onen sám,
Který řídí hvězdy zlaté.

Píseň milostničky (Mignon).

(Z Göthe 1820.)

Znáš onu zem? citrony kde květou,
Ve tmavém stínu pomaranče žhnou;
Tichounký dech z modrého nebe dme,
Nechvěje myrt, a laur se zhůru pne? —
  Tu jestli znáš, ó tam, ó tam
  Nech s tebou se ó můj milenče dám!

Znáš onen dům? na sloupech spoléhá,
A zlatý sál a stkvoucí jizby má,
A mramory se na mne dívají:
Ach, co ti ubožátko dělají?
  Ten jestli znáš, ó tam, ó tam
  Nech s tebou se ó můj ochránce dám!

Znáš onen vrch a stezku v oblaku?
Mezkyně hledá stopy ve mraku;
V rozvalinách saň lítá obývá,
Zbořené skály příval okrývá.
  Ten jestli znáš, ó tam, ó tam
  Nech ať se tam můj otče s tebou dám.

Zpěv duchů nad vodami.

(Z Göthe.)

Duše člověka
Podobá se vodě,
Z nebe vychodí,
Do nebe vstoupá,
A dolův opět
Ku zemi padá
Střídou věčnou.
Z vysoké, příkré
Skály pramen
Vyřinuje čistý,
Líbě se práší
Mrakovlnami
Skálu na hladkou,
A, přijat lehko,
Oblačný
Tichošumný
Plyne v ouval.
Kde proti spádu
Strminy kamýků:
Pěně se nevolně
Posloupně
Dopadá bezdny.
Ve zmolu ploském
Lukami lazí,
A v plese hladkém
Veškery se vidí
Hvězdy radostně.

Vítr je milenek
Vln líbezný,
Vítr i ze dna
Vlny kormoutí.
Duše člověka
Vodě si podobna!
Lose člověka
Podobens větru.

Elegie na hrobkách veských.

(Podlé anglického P. Graye.)

Den dokonává, na klekání zvoní,
Brav bečí, k stáji tíhna povlovně;
Mdlý rolník s pole k domovu se kloní,
A zůstavuje svět ten tmám a mně.

Kraj stkvoucí soumrakem se zasmušuje,
A v hoře ticho slavné přebývá:
Jen bžučný chrobák vážně poletuje,
A ospánlivě ovčín zavznívá;

Jen z oné věže pusté, obmešené
Tam děsná sova strašně běduje,
Že chodec, jenž se pozdě domů žene,
Ji v starém, hrozném sídle burcuje.

V tom smutném jilmoví a smrčí stínu,
Kdež suchopární strmí rovové,
Tu věčně, v ouzkém chladné země klínu,
Spí dědiny té sprostí otcové.

Jich povonného jitra hlahol zvučný,
Zpěv lastovčí se střechy slaměné,
Kur pění jasné, ohlas trouby hlučný,
Víc nevyvolá z chyže prstěné.

Jim v plápolavém prsku pilná žena
Víc neostará jídla k večerou,
Ni dítky, obsypané o kolena,
K jich celování víc se poderou.

Jak mnoho síjí srpem zprostírali,
Co potřeli hruď zpurných rozvorem,
Jak vesele svůj potah v pole hnali,
Co padlo lesů pod jich toporem.

O, važ jich sobě práce, pýcho tvrdá!
Cti klidné štěstí stavu nízkého;
A ty, ač skrovný, prostý, velkost hrdá!
Slyš, bez posměchu, život chudého.

Pych rodu zpupný, moc i povýšení,
Čest, bohatství i sličnou podobu
Své jisté čeká jednou porušení;
Krok slávy vede přímo do hrobu.

Ty chloubo! odpusť, že jich nízké rovy
Jsou bez vítězných, slavných znamení,
Že nevzní chvála výtečnými slovy
Skrz valná, zvučná chrámu sklepení.

Popelník stkvostný, socha oživená,
Zdaž opět ducha tělu navrátí?
Zda prachu život čest dá roztroubená,
A pochlebenstvím smrt se odvrátí?

Snad mnohé srdce v tyto hroby kleslo,
Jenž božským ohněm druhdy hořelo,
A rámě hodno, aby berlu neslo,
Neb lyře rozkoš plodiť velelo.

Než před nimi svůj Musa poklad zlatý,
List dávní zkušenosti skrývala,
Jich oheň nouze udusila svatý,
A vtipu znikať zima nedala.

Jak mnohý kámen, jako hvězda stkvoucí,
Se oku tají v mořské hlubině,
Jak mnohý kvítek, nadarmo se pstroucí,
Svou ambrou dýchá v pusté krajině!

Tu mnohý, jehož blažší vedla strana,
Thurn obce odpočívá hrdinný;
Tu mnohý leží němý Rokycana,
A Žižka, krví Českou nevinný.

Jim osud nedal soudy v uzdu bráti,
Skrz oheň téci na nepřítele;
Svou zprávou blahé obce viděť zráti,
A vládu svou čísť lidu na čele.

Avšak, jak skrovné byly jejich ctnosti,
Tak malé byly jejich ouhony;
Střev nezavírali svých outrpnosti,
A netřeli se mečem na trony.

Jich srdce tajná pravda nesvírala,
Tvář nezhrzela studu líčidlem,
Jich rozkoši a pýše nedýmala
K své hanbě Musa žádným kadidlem.

Než, podál od měst bláznového zvyku,
  Vždy skrovné v srdci tužby chovali,
A v chladném stranném dolu, bez povyku,
  Pout žití svého tiše konali.

Teď chatrní, mijející obrazové
  Jich kostí od svévole hlídají,
A neučení, sprostní náhrobkové
  Slz daně na pocestném žádají.

Jen věk a jména (chválu pomlčeci)
  Tu neumělá Musa napsala,
A, umírat jich syny poučeci,
  Text mnohý svatý z písma přidala.

Kdož rád, jsa v loupež némé nepaměti,
  Ten sladký, teskný život postrádá,
Kdož, maje z toho světa vycházeti,
  Dél krásy jeho zříti nežádá?

Duch z těla jdoucí hledá utrpení,
  A oko, v sloupu, slzí přítele;
V svém ještě hrobu volá přirození,
  A oheň náš v svém žije popele. —

Ty, jehož lyra v žádné ctěným době
  Tu sprostou píseň mrtvým vydala,
Snad kdyby, kdo jsi? při tvém trudná hrobě
  Se kterás duše dobrá optala,

Dí pastýř šedivý tak o svém losu:
  „Hned za šera ho bylo vídati,
An rychlým krokem potíraje rosu
  Tam na-vrch kvapil slunce vítati.

„Tam kde se buk ten kývá nahrbený,
Své staré dvorně vina kořeny,
Se chladívával vedrem umrtvený,
A na ty stříbrné zhlídal prameny.

„Teď s hrdým bloudil usmíváním v lese,
Cos z fantasie tvorné šeptaje,
Teď smutný, bledý, těžkou hlavu věse,
Chřad, nad psotou neb láskou zoufaje.

„Dne jednoho se u milého búčku
Mé po něm oko darmo točilo,
I druhý den ho více u potůčku
Ni na vrchu, ni v háji nebylo.

„Pak z jitra, úpějíce zarmouceně,
Ho nesli k hrobkám naší dědiny.
Čti sobě jeho nápis na kameně,
Tam u té věkovité trniny“:

N á p i s.

Tu, jehož štěstí, sláva nepoznala,
Spí v tmavém země lůnu mládenec;
Jím, ač byl sprostý, Musa nehrdala,
A melancholie byl milenec.

Měl dobré srdce, ducha upřímého,
A za to Boha odplatitele;
Dal chudým, co měl — slzu oka svého,
Dal jemu Bůh, co žádal — přítele.

V tu svatou skrýši nenahlédej mnoho,
Co jeho křehkost a co byla čest:
Toť obé trna složil před trůn toho,
Jenž milým jemu otcem, Bohem jest.

~~~~~~~~~~

Poslání Karamzina k *.

(Z ruského.)

Druhu můj! chtě stoupiť v šumný svět
S líbeznou a čistou duší svojí
V jarním květu mládeneckých let,
Rád by mluvil o tom s musou mojí,
Čeho každý hledá na světě,
A co věčně lidem v předmětě,
O čem rovně povoleno soudiť
Učenému, jako nevědě,
Bohatci, i komu jest se troudiť
V plášti chodeckém a obědě,
Na stolicích slávou okroužených,
I v chaloupkách sedlských utěšených,
Na čem naděje se u lidí
V každém země prouhu postavuje,
A co smutných srdce obelšťuje,
Ale ach, se v nikom nevidí!
O štěstí je slovo. Událíme
Pod větví se k oné jívině,
Prochladou své city osvěžíme,
Tam i rozmluvou se nasladíme
V líbezné té musám tišině.
Druhu můj! i jestli k víry hodnosti,
~~~~~~~~~~

Aby deset tisíc bylo mnění
Učených libomudrckých pření
Ve spisovnách šedé dřevnosti
O prostředcích šťastně tuto žíti,
O prostředcích útěchu najíti?
Ale tak jest; není v počtu chybeno.
Thales, Chylon, Pittak a Stylponi,
Diogeni, Plato a Zenoni,
A co jiných světu viděno,
V dílnách, chrámích, sadech zrozkošnělých,
Na bečkách a kobkách zatemnělých,
O nejvyšším blahu mluvili,
Smrtedlníky k štěstí vábili
Svému — berlami se žebráckými,
Bradami se klnouc svěcenými,
Že plod pozemního svršenstva
V sadu moudrosti jích brát se může,
Že v něm netlelý květ blaženstva
Svěže kvete jako pyšná růže.
Slova kázala se překrásná,
Jen že nebyla i souhlasná:
Jeden křičel: stoupej sady!
Druhý: ne, ne, pojdiž tady! —
A co Gréci? zabývali se,
Učeným rozepřem smáli se,
Začasté i snem je zvouce.
My též po jich stopě jdouce
Toho věku dočekali se
Mnoho o té věci šumu, sporu
Od nejedněch nových hrdecův,
Kterým často bez rozboru
Dáno jméno mudrcův.

Oni také svatě zaslibují
Přímý k štěstí ukázati sled,
Ale v tvář ho sami nespatřují,
Živou pode jhem, jak všickni, běd,
Živou, hořké slzy z očí tratí,
Jimiž tiše osudovi platí
Za to právo mudrcemi slout,
O štěstí vynášet v knihách soud.
Nelstěme se klamem obraznosti,
Hledajíce v světě blaženosti!
Spíše, druhu můj, ty dobudeš
Divotvorný filosofský kámen,
Než věk bez bolesti probudeš.
Iapetův syn étherný plamen
Člověkovi krádí s nebe snesl,
Ale štěstí jemu nepřinesl,
Ono v úděl nám se nedostalo,
A tam s Jupiterem pozůstalo.
Vzdychej, touži, není k platnosti!
Osudové řekli: budiž světe
Bydlo přízraků a marnosti,
Kde v běd mnoze bláha málo květe!
Řekli — ihned šumnou ochotou
Marnosti vše na zem spustily se,
Hrdinové v brni strojili se,
Jsouce jati slávy krásotou;
Mečem mávajíce poletěli
Usmrcovat lidí v zábavu,
Jedni trůnu chtíčem zahořeli,
Druzí být i v chrámě k odivu;
Jedni drze vesly šumícími
Rozdělili pěnu dalných vod,

Druzí chtivě rukami mocnými
Otevřeli v zemi temný chod,
Světlého by prachu hrstku vzali —
Matné domněnky všem hlavu spialy.
Vítěz nad národy mohutnými,
Vládce nad zeměmi bezčíslnými,
Jehož čelo bleskem věnčeno,
V duševném předc mraku umdlévá,
Sám i sebe tajně často ptá,
K čemu na výsosti stupně kráčel,
K čemu v krvi lidské laury smáčel!
Smělec Ameriku odekryvší
Pouti žádné k štěstí neodkryl,
Indy okovami zaklíčivší
Sám též okovami sklíčen byl,
Vedl i skonal život v utrpení.
A ten skelet drkotající,
Který nezná užívati jmění,
Prostřed něho v touhách žijící! —
Ale kdo můj druhu s ouplností
Vlny přečte v mořské hlubině?
A kdo představí nám v kartíně
Ničemnost všech zemních pečlivostí!
A co dělať? V lesův pustině
V nevědomé skrýši žel se hostí,
S světem zbožně na vždycky se prostí,
Kdy k neštěstí svět jest takový;
Ouve, anachoret v příkroví
Pustém šťastlivější jiných není!
V samém strasti zemské zapomnění
Jeho duše ujediněná
Němým zrakem obehrazená

Poustává, klesá, vadne;
Srdce tesklí v hrudi chladné,
Čím se zajímati neznajíc;
Hejno oblud v adské hrozlivosti,
Plodův dušní jeho pustotnosti,
Divův hrozných milionové,
Zmije létající, drakové
Nad ním šustí křídly šumějíce,
Um pak jeho strachem ztemňujíce; —
V té on strasti život skončuje!
Takový ten svět jest podměsíčný:
Ač v něm blaha málo domuje,
Ač v něm hoře způsob mnoholičný:
Jednak my předc pro něj rozeni,
Duší, umem k tomu dařeni,
A v něm dlužni do skonání býti.
Hleďmež jej si tedy sladiti,
Nejméně, jak možno, toužiti,
Raději, jak možno, tiše žíti,
Bez všelikých marných žádání,
Pustých, blýskajících nadání;
Ale co kde najdem příjemnosti,
Užívejme toho v ochotnosti.
V pustých lesů hlubokosti
Bývá nejkrásnější anemon,
Kdy úkradkou vyjde on
Prostřed písku, v samotnosti;
Ve mhle, v kormoutlivé mrákotě
Jest papršlek slunce veselejší;
Dobra na zemi je v sporotě,
Ale proto ono — tím milejší;
To buď srdcím našim zisk a plen.

Kdo můž býti málem spokojen,
Není smyslův, chtíče nevolníkem:
Bohactva i slávy pochlebníkem,
Kdo jest duší přím jak postavou,
Po blahu se v koráb nevydává,
Ani s moře lodí očekává,
Nechvěplí se větrů zábavou,
Pod sluncem se ve svém domku kryje,
Pro dnešek jen vždycky v dnešek žije,
A své mysli neprostírá dál;
Kdo se lidem přímo v oči dívá,
Tráveniny v nápoj nenalívá,
Aniž kdy se trudné práce bál;
Koho blaží procházeť se v poli,
Komu oddech v znojném čase mil,
Kdo se rukou, umem, neb jakkoli
Požitečna jiným učinil,
Kdo jest na příjemnou službu čil,
Žije milovaný v šťastném snětí,
A jest otcem dobrých, milých dětí;
Kdo, kdy skuka, musy přizývá
S něžnou jejich druží, milostkami,
Své i cizí chvíle sladívá,
Prosy nebo veršů zabývkami,
Od čistého srdce směje se
(Pravo směje se, ne hřešno)
Nad vším, co se jeví směšno:
Tentoť světem klidně béře se,
Nežádá, by zhasli jeho dnové
Od jedu neb mečů hubících,
Tomu světem svět, ne peklem slove;
Prostřed trnů život kolících

Růžemi ten pouť svou květí,
Odtušení najde bolestem,
Čas večerní s usmíváním vstřetí,
A v půl noci usne tichým snem.

~~~~~~~~~~~~

Eloisa Abelardovi. [1])

V té hloubi samotnosti, vážném obývání,
Kde jenom bohomyslné bydlí rozjímání,
A kde melancholie v sobě trudná kvílí,
Kam v žilách děvy svaté tato bouře cílí?
Proč duch můj sobě ráje krom té poustky tvoří,
Proč oheň dávnozhaslý v tomto srdci hoří?
Toť ještě, ještě láska! — Abelarda jméno
Vždy ještě od Eloisy celováním ctěno.

O strastné, drahé jméno! zůstaň nezjevené,
A nevstup na rty svatým tichem zpečetěné.

[1]) Abelard a Eloisa žili v dvanáctém století, byvše dvě přeznamenité osoby věku svého z strany umění a krásy; ale nic jich tak v známost neuvedlo, jako nešťastná jejich láska. Po mnohém neštěstí jdouce do klášterů rozdílných, obětovali ostatek dnů svých nábožnosti. Mnoho let po tom rozloučení list Abelardův, daný jistému příteli a obsahující příběh jejich neštěstí, dostal se do rukou citedlné Eloise. List ten probudil znova všecku lásku její a podal příčiny povědomým psaním, jsoucím přeživé vyobrazení půtky mezi ctností a láskou. Výborný Pope, básníř anglický, přítomné psaní, vytáhv je na díle z dotčených, vyhotovil mistrně, kteréž tuto v třináctisložném verši z angličiny vyložené se podává.
~~~~~~~~~~~~

Měj schované je srdce pod tím krytem strojným,
Kde k němu pocit žije s citem bohabojným;
Ty nepiš má ho ruko — jižtě předce psáno —
I budiž tedy vámi slzy vymazáno.
Nešťastná Eloisa darmo odporuje,
Vždy srdce velí psáti, ruka následuje.

Zdi nelítostné! v jichžto strašné mrákotnosti
Jsou pokající vzdechy, volné truchlivosti;
Vy od kolenou svatých skály vyklečené,
Vy jeskyně a sluje trním vyježené!
Vy svatyně, kde panny bledotvářné bdějí,
Vy svatí, jichžto sochy slzami se stkvějí!
Jsem studenou a tichou jak vy učiněna,
Však předce zapomnělá nejsem do kamena.
Ne všecko nebes, pokud Abelarda stává,
Vždy přirozenost zbojná srdce půl mu dává.
Půst, modlitby a slzy po léta tekoucí
To srdce nestavily urputně tlukoucí.

Hned jak, se chvějíc, psaní tvé jsem otevřela,
Má bolest jménem známým všecka obnověla.
O jméno věčně smutné! věčně drahé jméno,
Vždys ode mne jen lkáním, pláčem vysloveno.
Ba trnu, kolikráte mé jen vlastní přijde,
Že něco odporného brzy za ním vyjde.
Tu slzavýma očma z řádky řádku stíhám,
A smutnou protivenství rozmanitost zbíhám;
Ach potom, hoříc, cítím, ve květu že vadnu,
A ve klášteru tmavém osiřelá chřadnu.
Kde ohně nepovolné zbožnost přísná dusí,
Kde drahý cti a lásky plamen hasnouť musí.

A předce piš, piš všecko! radost jeť vše znáti,
A radost moci hořem ohlas hoři dáti.
To mně i strast i lidé dali nejlítější:
I zdaž ty Abelarde bylby ukrutnější?
Jsou slzy jmění moje, nech ať plači tebe,
Chce láska oběť míti, již by bralo nebe.
Těm uslzeným očím není více přáno,
Čísť, plakať, to jest všecko, co jim v světě dáno.

Přej tedy částky hoře, dej to potěšení!
O přej mi více, dejž mi všecko zarmoucení.
Psáť naučilo nebe nejprv nešťastníky,
Buď zahnané neb jaté kterés milovníky;
Jeť psaní živo, mluví, duchem lásky dýše,
Pronáší horké city, jako ten kdo píše.
Co nesmí jeviť dívka, psaní vypravuje,
Vymlouvá stud, a celé srdce vyjevuje;
Dvou duší rozmlouvání sladce pojí spolu,
A nese povzdechnutí od Indusu k polu.

Víš, že má první láska bez úhony byla,
An pod přátelství jménem plameny své kryla.
Já jenom ctila v tobě tvora andělského,
A sličný jakýs výplyv ducha všekrásného.
Tvé usměvavé oči, mírně vzhlédajíce,
Se stkvěly libým bleskem, jak dvě nebes svíce.
Tvých zpěvů poslouchalo nebe potěšené,
A od úst pravdy božské vzněly okrášené.
Což divno, z úst-li takých pohlo naučení,
A vidíno mi, láska že nic zlého není.
Než brzo smysly ducha podmanily sobě,
Ne anděl, ale člověk již mi kochán v tobě.

Jen v mrákotě a vzdálí svatých rozkoš vidím,
A jim, jež pro tě tratím, nebe nezávidím.

Jak mnohokrát jsem řekla, slyšíc o svátosti,
Buď proklat každý zákon, leč žeť od milosti.
Neb milost ráda volná v poutech nemá zniku,
A vztáhnouc lehká křídla, zapoletí v mžiku.
Ať čest, ať drahé zboží za manželkou chodí,
Ať spanilé jí činy svatou pověsť rodí,
Předc ohni pravé lásky vše to ustupuje,
Čest, pověsť, drahé zboží láska převyšuje.
Když podněty se její zlehčí prostopášně,
Bůh žehravý na pomstu vdechuje ty vášně,
A velí smrtedlníkům oklamaným lkáti.
Jenž více chtěli v lásce, nežli lásku, bráti.
Byť sám Pán světa velký zlíbil tvora svého,
Předc pohrdla bych světem, jím i trůnem jeho;
I císaře své ruky nehodným bych mněla,
Jen svého milého bych milenkou býť chtěla.
Neb jest-li nad milenku jméno svobodnější,
To u tebe nech najdu, jméno nejmilejší.
O štěstí! kdy dvou duší milou najíť shodu,
Když zákon přirozenost, láska za svobodu:
Tu plno potom všecko, mající i jméně,
Tu žádným srdce prázdné tužbám vystavené,
A myšlénka se míle jedna s druhou schází,
A každá z prsí žádost obapolně vchází.
Toť blahost, to je štěstí, pokud jen zde jaké,
A to já s Abelardem jednou měla také.

Ach jaká nyní změna! strach to nesměřený!
Tu v poutech, v krvi leží milý obnažený!

Kdež byla Eloisa, že ni hlas, ni ruce,
Ni dýka její kruté překazila muce?
Syrovče stůj! ó ustaň krvavé té rány,
Za stejnou vinu buďte stejné tresty dány.
Ustávám, hanbou, vztekem jsouci uchvácená,
Nech styd a slzy mluví slova zamlčená.

Zapomněls na tu smutnou, na tu slavnou chvíli,
Když u oltářních stupňů jsme co oběť tkvíli?
Zapomněls, kterak tehdáž jsem se naslzela,
Když v mladém, horkém věku svět jsem opouštěla?
Já ke studeným ústům svatou roušku zvedla,
An oltáře se třásly, světla vůkol bledla.
Svým nebe nad vítězstvím stálo v pochybnosti,
A svatým byly sliby plny podivnosti.
I k hrozné přistoupivši obětnici blíže,
Jen na tebe jsem zřela, nevidoucí kříže.
Mé láska, ne-li zbožnost, byla povolání,
Tvé lásky ztráta jest mi všeho postrádání.
Přijď! oko tvé a slovo bolest mou ukojí,
Vždyť ve tvé moci stává tato blahost dvojí.
Nech ještě k tvým se prsím rozkochaná viji,
Nech ještě ze tvých očí libé jedy piji:
Dej k srdci přitulené na rtou tvých se chvíti,
Co můžeš dej — co zbývá, nechej mi se sníti.
Ach ne, ne! uč mne šetřiť jiných kratochvílí,
Dej, ať mé hříšné oči jiných krasot pílí.
Ty stav mi v celé kráse vysloněné nebe,
By pro Boha má duše opustila tebe.

Ach, měj své aspoň milé stádo na paměti,
Tvých vlastních rukou štípky, modliteb tvých děti,

Jenž vyjdouc v květu žití s toho světa zloty
Šli, kam jsi kynul, do hor, na poušť, do samoty.
Tys zbudil ty zdi svaté, samota se smála,
A ráj znikl přerozkošný, pustina kde stála.
Tu stkvělých obětnicí, tím což dědiť mělo,
Sirůbě plakající, krásit nevidělo,
A stříbrné sochy mroucích od lakomců dané
Nechlácholily nikdý nebe rozhněvané;
Brž prostí příbytkové, dílo pobožnosti,
Tu vznějí k tvůrci hlasem chvály, povděčnosti.
Zde, jenž nás vězí věčně, mezi zdmi pustými,
V těch mechovatých chrámích, s věžmi vysokými,
Kde pod sklepením vážným noc se ve dne šíří,
A temná jenom okna slavným světlem žíří,
Tvých očí paprskové radost prostírali,
A spanilou dny slávou míle zjasňovali.
Teď zmizel pokoj z každé božské tváři sličné,
Jest vše zde bledý smutek, slzy ustavičné.
Hle, kterak jiných proseb hledám k přemlouvání,
(Klam zamilovaného bližních milování!)
Avšak, proč jiných proseb hledám v strastné psotě?
Přijď, vrať mi otce, bratra, přítele i chotě!
Ach přijď, a vděk ten učiň dceři, sestře, robě,
Neb milence své, jménu, jenž má všecka v sobě!
Ty tmavé sosny, které na té skále čnějí,
A v dutém větru hučíc vysoko se chvějí;
Ty bludné proudy, které z dolin vyblyskují,
Ty jeskyně, co toků hrkot opětují;
Ti větrové, co lkajíc v stromích umírají,
Ta jezera, co čřícím větrem drkotají:
To vše víc nezpomáhá mé zamyšlenosti,
A neuspává dívky snářské obraznosti,

Brž ve mrákotných hájích, v slujích zatemnělých,
V hlubokohlučných síních, v hrobkách osamělých
Melancholie sedí, jejíž pohled sivý
Smrtedlné stele ticho, poklid kormoutlivý.
Přítomnost její mračná všecko zasmucuje,
I zelenost i kvítí vůkol zacloňuje,
A výlevům tekoucím dává zvuk temnější,
A v šedé lesy dychá hrůzy šedivější.

A předce věčně, věčně mám zde obývati,
Toť smutný důkaz lásky, že zná poslouchati.
Smrt, smrt z té pevné vazby dá jen vyniknouti,
Pak studený můj popel má zde spočinouti;
Zde křehkosti své celé, všechněch ohňů zbýti,
A čekať zde, až smísiť s tvým se bude smíti.

Ach nešťastnice! darmo chotí Páně slueš,
Ty otrokyni lásky v sobě pocituješ.
O přispěj Bůh! — Než odkud k Bohu odvolání,
Jest ono z pobožnosti čili od zoufání?
Zde, čistota kam mrazná poukryt se zašla,
Pro ohně zakázané láska oltář našla;
Co měla bych, to nelze; proč mám, nelítostím!
Pro milovníka teskním, pro hřích nežalostím.
Hřích vidím svůj, však hořím znova u vidění,
A klnouc staré, žádám nových potěšení.
Teď k nebi hledíc plači minulého činu,
Teď, zpomenouci tebe, kleji na nevinu.
Z všech protivenství, která milovnici mučí,
Nejhoršíť ono, když se zapomínať učí.
O kterak citu nezbyť, hříchu pominouti,
Jak kochať bezpravníka, bezpraví klnouti?

Jak rozmilý ten předmět loučiť od páchání,
Neb kterak oddělovať lásku od pokání?
Dáť výhost náklonnosti — píle přenešťastná!
An duše celá hnutá, bodená a strastná!
Než taková se duše v poklidu zas vidí,
Jak často pomiluje, často nenávidí;
Jak často doufá, zoufá, tiší se i vzpíná,
Přetvaří, hrdá, — všecko, jen ne zapomíná.
Nech však ji pojme nebe, hned se rozplamení,
Hned všecka bude v citu, všecka v vytržení!
O, uč mne nad přírodu povyšovať sebe,
Uč odříkať se lásky, života i tebe.
Nech čitedlné mé srdce Bohem samým bíti,
Jen toho můžeš soka, následníka míti.

Vestálce neouhonné šťastná plynou léta;
Jsouc světu zapomněna, zapomene světa;
Pověčné jasno svítí z její duše ctnostné,
A nebe prosby její slyší nežádostné;
Půl věku vezme práce, půl jí vezme lůže,
Poslušné [2]) majíc spání, bdíť i plakať může.
V ní vášeň nezabouří, tužby nezaplanou,
Jsou k potěše jí slzy, vzdechy k nebi vanou;
Ji milost osvěcuje září nejjasnější,
A andělé jí šepcí sny nejlahodnější.
Jen pro ni nevadnoucí rajská růže zkvetá,
A peruť Serafínská božský zápach metá.
Jí jenom slibný prsten ženich připravuje,
Jí bělorouchých panen hejno prozpěvuje.
Pak zvukem harf nebeských milenka umírá,
A viděním dnů věčných život svůj zavírá.

²) Jak znamení dá.

O což mou bludnou duši jiné baví snění,
A zábav neposvátných jiné vytržení!
Když koncem každého dne smutné pečlivosti,
Což odňato mi pomstou, najdu v obraznosti.
Tu svědomí mé usne, příroda má vůli,
Tu strastná duše s tebou svou provodí zvůli.
O kletá, vzácná hrůza noci vševědoucí!
Jak valně smělou rozkoš množí hřích horoucí;
Jak duchové mi vábní pouprostraňují,
A všeliký znik lásky ve mně probuzují,
Tu slyším, vidím tebe, půvabem tvým plynu,
A vůkol stínu tvého vřelé rámě vinu.
Procitnu; — míjí hlas ten, míjí pohled stkvostný,
Utíká rychle stín tvůj, jak ty nelítostný.
Já volám živým hlasem; neslyší volání,
Prostírám lokty prázdné; zmizí celé zdání.
Chci znovu pousnouti, sklesnou oči samy,
Vrať mámení se sladké, přijďte drahé klamy!
Ach darmo! hroznou pouští, zdá se mi, že jdeme,
A pro strast obapolnou hořce bědujeme.
Zde pne se bledý břečtan k věži pobořené,
Tam čnějí nad hlavami skály nakloněné.
Ty, znikna do výsosti, kyneš jíti k sobě,
Mrak, vítr a vlny hřmotné nedají mi k tobě.
Vykřiknu, vskočím, najdu tentýž pohled smutný,
A procit jest mi rovně jako sen ukrutný.

Tvůj lepší osud tobě v vlídné zuřivosti
Dal chladnou nečitedlnost žele i radosti,
Tvůjť život mrtvé ticho, poklid vždycky stálý,
V tvých žilách není bouře, plamen se neválí;
Co jezeros pokojný, dřív než vicher vstane,

Dřív než, an čeří vody, ranní větřík vane.
Povlovný, jako snové svaté rozhřešené,
A jemný jako nebe zbožným otevřené.

Přijď Abelarde! nebo čeho tu se báti?
Pochodně Venušina mrtvým nemůž pláti,
Utichlo přirození, nábožnost se zpírá,
Tys chladný, — Eloisu lásky plamen zžírá.
Ach nenadějný plamen! jaký v hrobkách bývá,
Kde strastný, mrtvým svítě, popelník zahřívá.

O jací pohledové mně se vyjevují!
Ty drahé podobizny, kam jdu, následují.
Ty se mnou v různém háji, do svatyně chodí,
A duši zprzňující kratochvile plodí.
Při lampě trávíc jitro, oplakávám tebe,
Tvá podoba se loudí mezi mne a nebe.
Mním, že jsem v každém hymnu blízka tvého hlasu,
A vroucnou pouštím slzu každém při zdrávasu.
Když oblak z kadidlnice libé vůně dýmá,
A slavný hlučných varhan hlahol duši jímá,
Tu slávu jedno hasí na tě pomyšlení,
Vše, kněží, svíce, chrámy, před očma se mění;
Mé smysly do moře se plamenného nesou,
An blýskají oltáře, andělé se třesou.

Když tuto rozprostřená ležím v skroušenosti,
A z očí cedím slzy rozkochané ctnosti;
Když modlím se a trnu, když se v prachu viji,
A svítající milost v duši znikať čiji:
Přijď, smíš-li, ať tě zříti v celé kráse mohu,
Veď rozpor o mé srdce, stoje proti Bohu.

Přijď, nech ať v té mé duši celé nebe jasné
Tvých jedním pohlednutím loudných očí hasne.
Zpět vezmi tuto milost, slzy zarmoucení,
Zpět skroušení a lítost, jenž mi platna není,
Mne v stany blaženosti vstupující svrhni,
Mým pomoz nepřátelům, a mne Boha strhni.

Ne! vzdálen, vzdálen budiž, jako světa poly,
Buď mezi náma moře, buďte hory, doly!
Ach zůstaň, nechoď, nepiš, nepomysli na mne;
A co já trpím za tě, netrp i ty za mne.
Já dávám tebe z mysli, pouštím z slibu tvého,
Ty zapomeň, nenáviz vše, co bylo mého.
Nuž s Bohem! pěkné oči, vábná pohlédání,
Vy dlouho milovaná, s Bohem! sladká zdání.
O jasná nebes lásko! přespanilá ctnosti!
O božská nepaměti zemské pečlivosti,
Ty naděje květoucí, dcero nebe sličná,
Ty, naše nesmrtedlnost, víro ustavičná!
Sem vlídní, milí hosté, sem váš pokrok vděčný!
Ať vzniknu, ať se octnu tam, kde pokoj věčný.

Aj, zde v své Eloisa chyši zarmoucená
Tkví, sousedkyně smrti, na hrob zpodepřená.
Nejslabším větrů dechem volají duchové,
A ze zdí těchto mluví víc než ohlasové.
Zde při umírající lampě kdys jsem bděla,
An z oné obětnice temná slova zněla:
„Pojď sestro! (tak to řeklo, nebo říci zdáno)
Pojď, pojdiž smutná sestro, tu ti místo přáno.
Já někdy, jak ty, byla teskným hořem spiata,
Tenkráte oběť lásky, nyní děva svatá.

Zde, zde jsou němí snové, místa všecka tichá,
Zde láska nezapláče, žalost nepovzdychá.
Tu pověra své sama ohně potracuje,
An naše Bůh, ne člověk, mdloby rozhřešuje."

Já jdu, já jdu! připravte nadpovětrné světy
Mně růžové své loubí, věkosvíží květy.
Já jdu, kde hříšník sobě může oddechnouti,
Kde viděť Serafíny čistým ohněm žhnouti.
Ty Abelarde! k světla nebeskému městu,
(O jen tu smutnou službu!) zlahodni mi cestu.
Viz, jak mé rty se třesou, oči v sloupu stojí;
A sebeř duši vzdanou Eloisy svojí.
Ach ne — stůj při mně zbožný v posvátném oděvu,
A chvěje se obnášej hromnicí svou děvu.
Hleď k otevřeným očím kříž mi vstavovati,
Uč mne, a sám ode mne uč se umírati.
Ach potom na svou dívku pohleď milovanou,
Nebť potom hleděť na mne žádnou tobě hanou.
Viz, kterak míjitedlné růže prší s líce,
A v jasných jindy očích dohořívá svíce.
Vždy hleď, až každé hnutí dchu i žil mých stane,
Až Abelard milován sám býť poustane.
O převýmluvná smrti! v tobě spatřujeme,
Co, milujíc člověka, za prach milujeme.

I potom, když tvé osud zmaří půvabnosti,
Ty příčiny mé viny, příčiny radosti;
Tvé půtky smrti tobě potěchou se staňte,
Sstup jasný na tě oblak, Andělé tě chraňte.
Paprsky věčné slávy tebe okrývejte,
A láskou mé podobnou svatí objímejte.

Kéž jedna spojí hrobka naše strastná jména,
A láska má tvou slávou bude uvěčněna!
Tuť po věcích, když všecka bolest moje pojde,
A toto zbojné srdce utišení dojde.
Dva časem milovníci, zaberouce bludně
Se k těmto bílým věžím, [3]) k této stříbrné studně,
Své skloníc hlavy budou nad náhrobkem pníti,
A obapolně slzy prolévané píti;
Pak řeknou zarmouceně, když se vyplakali:
„O, kéž my nemilujem, jak ti milovali!“
Když budou zpěvy zníti z kůru hlasitého,
A povyšovať oběť k chvále všemocného,
Tu, uhlédá-li které oko obměkčené
Ten kámen, kdež jsou naše ostatky studené:
I zbožnost nebi ujme jedno pomyšlení,
Ukápne jedna slza, najdouc odpuštění.
A jestli v budoucnosti některého věštce
Podobný bude osud, by se trápil těžce,
A drahná léta smáčel zasmucené líce
Pro dívku, kteréž krásy viděť nemá více;
O, jestli kdo tak stále, vroucně pomiluje,
Ať smutný náš a tklivý příběh vypravuje.
Můj pěkným žele zpěvem trudný duch se vztýčí,
Ten jej, kdo nejvíc cítí, nejpěkněji zlíčí.

[3]) Abelard a Eloisa byli chováni v jednom hrobě, nebo pod jedním náhrobkem v klášteře sv. Ducha. On umřel léta 1142, ona 1169.

Poustevník.

(Romance dle Goldsmitha.)

„Veď, poustevníčku laskavý,
Mne skrze pustinu,
Tam kde jen oheň blyskavý
Těší tu dolinu.

Já bloudím tuto sám a sám,
Již všecek umdlený:
Čím dál, tím delší nalezám
Les tento zmatený.“

„„O nechoď, synu, po tmavém
Odvážně po lese,
To světlo v lesku klamavém
Ti zkázu přinese.

Přijímám ve svůj příbytek
Pocestné častokrát,
A skrovný s nimi nábytek
Zděluji míle rád.

Beř, poustevník co chudičký
Ti v nouzi poskytne;
Měj se mnou pokrm střídmičký
A lůžko rokytné.

Živůčka k jídlu pro sebe
Jsem nikdá nezabil;

Milosti této od nebe
  Dobrého jsem nabyl.

Mně trávná hora bez viny
  Pokrmu dodává,
Vždy mi se chutné byliny
  I vody dostává.

Ach, člověk mnoho lopotu
  Má pro svůj denní kvas;
A málo třeba k životu,
  I to ne dlouhý čas.““

Jak sladce nebe déšť roní,
  Tak jeho výmluvnost:
A z ticha jemu se hlôní
  I následuje host.

Ve tmavé poušti jeskyně
  Jeho se skrývala;
Však ráda bludné chudině
  Se vždy otvírala.

K té pusté skrýši naměří,
  Tam v krátce přibyli;
Zacvakla skoba u dveří,
  A oni vstoupili.

Když v soumrak pilný dělníček
  Na lůžko chodívá,
Poustevník kutí ohníček
  A hosta zabývá.

A krměmi bylinnými
  Jej vlídně častuje,
I slovy boholibými
  Mu chvíli zkracuje.

Koťátko spolu cítící
  Vesele skákalo;
Tu roždí plálo chřestící,
  Tu cvrče cvrkalo.

Radosti ty však odtuchu
  Mládenci nedaly;
On sevřen byl ve svém duchu,
  Slzy mu kapaly.

To poustevníka zle bodá,
  Že jemu pláče host:
„„Jaká žalost tebe hlodá?
  Neb znamenám žalost.

Jsi z vlasti vypověděný,
  A bloudíš sem a tam?
Či od přátel opuštěný?
  Trápí tě lásky klam? —

Co štěstí dává, darové
  Jsouc marní, neblaží;
Marnější pak ti bloudové,
  Kteří po nich baží.

Přátelství? jméno větrné,
  Co sen, neostojí;

Bohatstva, slávy — šetrné,
  Však bídy se bojí.

A láska? — ta ť je prázdný hlas,
  Hra pouhá miličkám:
Ta jenom hnízda tento čas
  Zahřívá hrdličkám.

Mládenče! zapomeň starost,
  Ženy i všechen trud. —“ “
V tom náhle projevil se host,
  An ruměnil jej stud.

Ve tváři jeho zkvítaly
  Přelíbé sličnosti,
A ranní záři rovnaly
  Se v pěkné krátkosti.

Prs zedmutý, zrak sklopený,
  A tělo ztepilé —
Již poutník jest prozrazený,
  Jsa — děvče spanilé.

„Ach, odpusť, pane, děvčeti,
  Jenž rušilo tvůj klid,
A smělo semo kráčeti,
  Kde máš s bohem ty byt.

Polituj, prosím, stvoření,
  Jež láska zavedla,
A chtějící utěšení
  Do smutku uvedla.

Byl slavný někdy otec můj,
  A bohatstvím se stkvěl,
Mně chystal všechen statek svůj,
  Mne jedinoutě měl.

Mnohý jinoch z ruk otcových
  Mne vzít' usiloval,
A oheň ke mně v prsech svých
  Buď cítil nebo lhal.

Vždy s připovědí příjemnou
  Prodajný hluk tu byl;
I Litmír stál o lásku mou,
  Však mně nepochlebil,

Měl on jen prostočistý šat,
  A žádnou mohútnost;
Na ctnost a rozum však bohat,
  A to mi bylo dost.

Jej krůpě rosy přečisté,
  Květ rajské zahrady
By u rovnání zajisté
  Nalezly bez vady.

Na kvítku rosa, květu běl
  Nestálou krásu má;
Jich krásu Litmír dobrý měl,
  Jich stálost měla já.

Za jeho jsem umílení
  Nelásku chovala,

A smíchem jenom trápení
  Mu odměňovala.

Až mne konečně zanechal
  Hrdosti a vině,
Na poušti obývať se jal,
  Kdež umřel v tišině.

Však za ty jeho tesknoty
  Můj život splácet' má:
Hledám i já té samoty,
  Kde on byl, budu já.

Tu v zármutek se cele svůj
  Umrouci zavinu:
Tak zhynul pro mne Litmír můj,
  Tak já proň zahynu.“

„„Chraň Bůh!“ “ — on obejma ji, dí,
  Uleklou velice:
Chce lát', však před sebou vidí,
  Litmíra děvice.

„„O Angelíno! vrácený
  Mé duši anjele!
Aj, žive Litmír ztracený!
  Pusť, dívko, od žele.

Nechť na smutek a vzdychání
  Nastoupí veselí;
Po tomto sladkém shledání
  Nic nás nerozdělí.

V té lásce blahé mnoho let
Kéž živi budeme!
Když ty povzdechneš naposled,
Tu pukne srdce mé.““

Selanka Moschova IV.

Když moře modrošeré lehkým chvěje větru se váním;
Hned moutím já v mysli se pečlivě, tuť ne mi Músa
Déle milá; vábí mne tichá jeho více pokojnost.
Než, kdy jekem se propasť šedivá zduje, pak voda valnou
Nadvírá se pěnou, vlny na mnoze lítě se bouří:
Dívám se, kde strom je a břeh, moře rychle utíkám;
Hned je mi zem věrná, hned jsou k líbosti lesíky,
Kdež, byť vítr i vál sebe valněji, sosna mi zpívá.
Zlá živnost je v pravdě rybářova: dům jeho loďka;
V podvodném moři dílna, lovem ryba jest mu pochybným,
Tehdy mi sen sladký jest pod javorem mnoholistým,
Zvuk je milý i potůčku, anoť poslouchati blízko
Šum jeho rozkoš jest rolníkovi, hrůza nebývá.

Na Neobuli.

(Z Horace III. 12.)

Ubohá, kdož sebe láskou nezabývá, ni lahodným
Psotu vínem myje: jíž ustrašené srdce sevírá
Mučivé strýcovo lání. Tebe letný Venušin hoch
Z koše loupí, tebe z outků a čilých Pallady pílí
Poobírá, Neobule, spanilý ten Liparan tvůj,

„Bůh, dobrý otec, uslyší,
Kdy dítě mu se koří,
Jdi, přijmi svátost nejvyšší,
Ta žalost v tobě zmoří.“ —
„„O matko, co zde zahoří,
To svátost žádná nezmoří,
Ach, žádná svátost, máti,
Znik mrtvým nemůž dáti.““ —

„Což, ať ten svodník šalebný
Kams do Turek se pustil?
Pro nový sňatek svatebný
Snad své se víry spustil?
Nech, dítě, muže vrtkého,
On zisku dojde špatného,
Kdy duše těla zbude,
Ten klam ho pálit bude.“ —

„„Co pryč je, matko, to je tam,
Co pryč je, po tom veta!
Jen smrt je zisk můj, svět je klam —
Kéž neznala jsem světa!
Ha, zmiz ty tělo v hrob a prach,
A kryj tě hrůza, noc a strach!
Bůh nezná smilování,
Ach, ouve mého lkání.““ —

„Ach nesuď z toho bezpráví
To strastné, Bože, robě!
Co slina kane, rozpráví,
Ach, nebuď vinno tobě!

O dítě, zanech kvílení,
A pomni na své spasení,
Ať duše aspoň svého
Má chotě nebeského.“ —

„„O matko! co je spasení?
O matko, co je peklo?
S ním, s ním je v pekle spasení,
A bez Vilíma peklo.
O, zmiz ty tělo v hrob a prach,
A kryj tě hrůza, noc a strach!
Tam, kde ho není, žíti,
I v nebi nechci býti.““ —

Tak zoufalost se vztěkala
Skrz její mozk a žíly,
A proti Bohu reptala
Hůř, hůře každou chvíli;
A tloukla prsy zavilé,
Až zašlo slunce spanilé,
A v zlatém po obloze
Až jely hvězdy voze.

A venku, slyš! to dupy dup!
Co koňský cupe dusot;
A chřestem ssedne v domu vstup,
A staví jezdec klusot.
Pak u vrat počne kruh a hřeb
Jen zticha, zlehka klepy klep!
A skrze vrata na to
Je slyšeť slova tato:

„Vpusť, pusť mě milá milenko!
  I bděla-lis, či spala?
Máš smích či hoře, panenko?
  I zdalis o mne dbala?“ —
„„Vilíme, ty? — tak pozdě k nám? —
Ba hoře, milý, hoře mám,
  A kvílím bez pomoci.
  I odkud jedeš v noci?““

„My sedláme jen v půlnoci,
  Až z Uher jedu k tobě:
Dřív jsem ti nemoh' spomoci,
  Teď vezmu tebe k sobě.“ —
„„Ach, pojď sem, dítě medové,
Skrz chrastí fičí větrové,
  Pojď, pojď sem, zlatý hochu;
  V mých rukou okřej trochu!““ —

„Ať fičí bouře větrova,
  Ať fičí, fouká, věje;
Kůň hrabe, břinká podkova,
  Tu nedobře se děje.
Pojď, kasej, vzchop, a na mého
Vyšvihni se na vraného:
  Sto mil tě v ryčném plesu
  Dnes v chotí lůže vnesu.“ —

„„Ach, dnes sto mil? — dnes dívčinu
  Donese kůň tam růčí?
Aj, jedenáctou hodinu
  Již zvon na věži hučí.““ —

„Hle měsíc svítí, jasnotě!
My s duchy jedem v klopotě:
Oč že ty v té hodině
Jsi v lůži nevěstině!“ —

„„Kde ložnice, kde, jaká tvá?
Kde, jaké lůžko tvoje?““ —
„Jen malá, tichá, daleká;
Šest desk a deštky dvoje!“
„„Dost volná?““ — „Dost! ty rychle pojď,
Kasej se, vzchop, na kůň se hoď!“
Host k hosti hned se sbéře,
A do kořen jsou dvéře.

I kasá, vzchopí, švihne se
Na koně holka prudce,
A vůkol jezdce obnese
Své liliové ruce.
A rykem, rykem, hopy hop!
Kůň cválá mžitkou na sta stop,
A jezdce dál unáší,
Až zem se ohněm práší.

A v pravo, v levo valem vzad
Vše míjelo, kde jeli;
Jak letěl les, a sad a hrad!
Jak duté mosty hřměly!
„Strach dívčině? — i jasnotě!
My s duchy jedem v klopotě.
Strach dívčině-li z duchů?“ —
„„Ach ne! — i nechej duchů!““ —

Nač medle je ten hluk a zvuk?
  Co vyje sejc tu dobu?
Slyš zvonu zvuk, a zpěvu hluk:
  „To tělo nesme k hrobu“ —
A, nesa rakev na marách,
K nim průvod s tělem blíže táh';
  Zpěv jeho k poslouchání,
  Co žabí křehotání.

„V půl noci tělo pohřběte
  Vy v zvuku, hluku, plesu;
Ať sobě tělo děvčete
  Já v chotí lože vnesu.
Pojď zpěvče s kůrem! přitřešti!
A svatební mi zavřešti!
  Spoj, pope, s ženou muže,
  Než lehnem v chotí lůže!“ —

Dost zvuku! — máry zaletí —
  A jedva okem kyne,
Hned rykem, rykem v zápětí
  Se vše to za ním line.
A dál a dále hopy hop!
Kůň cválá mžitkou na sta stop,
  A jezdce dál unáší,
  Až zem se ohněm práší.

Jak letí v pravo, na levo,
  Aj pole, role, sady!
A v levo, v pravo, na levo
  Vsi, zámky, města, hrady!

„Strach dívčině? — i jasnotě!
My s duchy jedem v klopotě!
   Strach dívčině-li z duchů?“ —
   „„Ach, nechej, nechej duchů!““

A hle! a hle! tu na kole
   Půlzjevná v září bledé,
Ta luza vůkol dozvole
   Si ryčný tanec vede.
„Sem, sem ty luzo! za mnou pojď!
Sem, skoky pojď, a sebou hoď!
   A když se sňatky počnou,
   Hop! tancuj rykem skočnou!“ —

A luza s kola prask a prask!
   Se hrne za ním chřestem,
Jak kdyby chrastím vichr třask,
   A šustěl suchým klestem.
A dál a dále hopy hop!
Kůň cválá mžitkou na sta stop,
   A jezdce dál unáší,
   Až zem se ohněm práší.

Jak letí všecko stranami,
   Co pod hvězdnou jest září;
I samo nebe s hvězdami
   Jak letí před jich tváří! —
„Strach dívčině? — i jasnotě!
My s duchy jedem v klopotě!
   Strach dívčině-li z duchů?“ —
   „„Ach, v pokoji nech duchů!““

„Ha, vraný!“ pějí kourové —
„Čas kvapí neustále —
Již vanou ranní větrové —
Ha, vraný! cválej dále!“ —
Tu, tu se dráha skončila,
Tu dívka chotě nabyla
A s duchy pádem jeli;
„Hle, tu jsme, kde jsme chtěli!“

Pak přímo k vratům klopotá
Co přes závodní hony,
A svižným prutem ztroskotá
I závory i spony.
Dsky břinkotem se rozletí;
On pojav koně v zápětí,
Se po hřbitově řítí,
An jasně měsíc svítí.

A hle, a hle! tu na droby,
Ha, strachem tělo trne
Co troud jsa, s jezdce podoby
Se kyrys dolů hrne;
V leb nahý hlava zmizela,
A zplchala a zlysela,
Jest kostlivec jen z něho,
A kosa v ruce jeho.

I vzpíná se a supá kůň,
Z úst plamenem mu hoří,
A pod nimi se v černou tůň
Zem propadne a zboří.

Hluk hučí horem bouřlivý,
Jek ječí dolem strašlivý,
Smrt napíná svou kuši,
Lenora pouští duši.

Hu, hu! teď vůkol duchové
Hop! tančí kolem skočnou;
A tancujíce takové
Jí zpěvy huhlať počnou:
„Snášej! byť srdce ustalo,
Lép, než by Bohu reptalo;
Duch ušel tělu svému,
Bůh milostiv buď jemu.“

Lazebnice.

(Podle Pope.)

Jak mnohá s manželstvím jest bída spojená,
To, slyšte, poví vám v něm paní zkušená;
Co ona koupila, vy moudrost darmo mějte,
I žena jedenkrát, že pravdu řekla, znejte.
Já ovšem bez viny jsem také nebyla,
Neb sama sobě bič jsem na hřbet strojila,
An od patnácti let, v triumfu po kostele,
Pět jatých manželů jsem vedla do postele.
O Kristu písmo dí, že svatbu uviděl,
A mimo tu co živ, prý, žádné neviděl;
Co s outlým svědomím chtí lidé z toho bráti? —
Že zbožná křesťanka se nesmí dvakrát vdáti.
Však, nechať čtou, a mně, mohou-li, vysvětlí,
Co tamto v písmě se k Samaritánce dí:

Ta pětkrát za muže se pravým sňatkem vdala;
Ba aniž písma nám kde jistý počet dala.
Že plodiť, množiť se, Bůh poručil, to vím,
A tomu textíku já dobře rozumím;
I onomu, že muž má otce, matky nechať,
A za svou zvolenou, kamž srdce táhne, jechať.
Vždyť pak i Šalomoun měl sám žen na kopy;
A předce moudrosti on šlapal na stopy.
Já sama mnohý jsem již pěkný důvtip měla,
A bohdá podobných bych ještě míti chtěla;
Neb kdyby umřel dnes můj manžel, nemrava,
A žalost měla být má smutná potrava,
Hned křesťan některý jest toho náprava.
Též Pavel dí, a tenť znal naše náklonnosti,
Že lépe jest se vdáť, než hořeť v palčivosti.
Ne, není bezpečno dáť oheň k koudeli;
Toť pravda, a co mní — jste dávno věděli.
Ten samý Apoštol to otevřeně sází,
Že příkaz panictví v svých knihách nenachází:
To prý jen rada jest, — a my se s rozvahou
Čím chceme zpravujem, jí nebo vůlí svou.
I nezávidím já, když ta, neb tento jistý
Si vésti vyvolí hned zhola život čistý;
Buď kdo a jak chce čist, kdo jak chce ctnostliva,
Já pro maličkosti být nechci teskliva.
Jsou cesty všeljaké, a mnohá povolání,
A každý u sebe své libé chová zdání.
Ne každý povinen, by statek rozprodal,
A cožkoli má sám, to aby chudým dal;
Kdo dokonalý jest, ať jest si svého prázen,
Mně ale odpusťte, já nebudu ten blázen.

Vím, že co stojí svět, již mnohá světice
Zlým mužům bránila své čestné suknice:
  Chléb bílý takové si s Pánem Bohem mějte,
  Jen paním poctivým nám režný jísti přejte.
Já, kde mi kázal Pán, tam státi zůstanu,
A nikdy svou těžit hřivnou neustanu;
  Jen splácej mužík můj svou daň mi podlé moci,
  A rovnou odměnu měj za to každé noci.
Ne jeho, ale mé, co má, jest, dobře věz,
Toť Pavel pověděl, a ten byl moudrý kněz.
  Nu tedy, z pěti mých, co vám se vyobrazí,
  Tři prošli manželé, dva byli darmo drazí.
Ti tři, ač obstární, se po mně třeštili,
A, blázni, do ohně by byli skočili.
  Však, že jsem v peníze jich hned se uvázala,
  Již potom o druhé jsem hrubě málo dbala,
Za lásku dělala jim špatnou potěchu,
Predc měla zvůle víc, než oni oddechu.
  Co darů nanesli! — an zlatým (ať dím krátce)
  Mi deštěm dvořili, jak Joviš tam v pohádce.
Když jsem se zasmála, co chlapci skákali,
Když jsem se mračila, hned strachy zdechali.
  Vy paní panovné! poslyšte, rozumějte;
  Tak mluvit manželům, tak vládnout v domě znejte:
Ne, není smrtnému to dáno mužovi,
By moh' tak důvtipně kdy lháti jako vy.
  Co na své oči zřel, to jemu upřete,
  A v svědomí, že lže, svou děvku vezměte.
Já mluvívala jim tak nevinně a sprostně:
„Hleď starý! kterak jde ta paní Klimba stkvostně,
  Jen samé hostiny a pocty, švihlice!
  Já paní ubohá nepřijdu z světnice;

A myslím svozuje i tebe, žena peská!
Cožs zamilovaný, a tobě-li tak hezká?
  Mne pak když vidí jen strýc nějaký či brach,
  Pro Pána! kterak hned se durdíš jako vrah!
A sám se, ožralý co medvěd, domů klátíš,
A pak v svém lenochu půl noci hubou mlátíš;
  Ty z ženské věrnosti si děláš trpký žert,
  A říkáš, aby vzal, co ženského je, čert;
Že, která chudá jest, ta muže utahuje,
A která bohatá, galány přiluzuje:
  A jest-li od stavu, že marná s jiné dvě,
  Vždy pýcha, nevrlost jí tičí v kotrbě:
Že zakrnělá hned, a hned že tuze hlučná,
Kdy zdráva, svéhlavá, a zastůně-li, skučná.
  Kdo pěkná, ta že má co bránit čistoty,
  An síla naběhne k ní mladé holoty;
A která škaredá, i ta že v malé chvilce
Svým vtipem kteréhos si svábí pošetilce:
  A když nic jiného, že švarně tancuje,
  Neb zrůstem ohyzdnou tvář vynahrazuje,
I každá šedá hus, co na rybník kdy vyšla,
S svým čestným houserem že k páru také přišla.
  Kůň, osel, můž být znán, dřív než se způsobí,
  A zvuk, prý, pronese hrnčířské nádobí:
Jen s ženou ubohý se člověk v koupi šidí,
Jest slepý v námluvách, po svatbě teprv vidí.
  Tu holá teprva se pravda odkryje,
  Tu teprv, co je zlé a žena, počije.
Ty pravíš, aby jen mohl dobrou vůli míti,
Že na mém pohledu tvé oko musí mříti,
  Mé uši lahodou vždy krmit jazyk tvůj,
  A vždycky v hubě mít: Holoubku! cukre můj!

A kdy (což zřídka jest) se pozardím maličko,
Tu aby chválil hned mé outlé měkké líčko;
Co v modě pěkného, to že chci míť na vlas,
A na mé rodiny že musí býti kvas;
Tu dary chovačce, a služce vyvolené,
Tu samé hostiny, a toulky neskončené;
Tu strýčky, přátely a příbuzenstva směš; —
To všecko říkáš ty, a všecko to je lež.
Co víc? ty nevražně se díváš na Jeníka:
Hm, blázne žehravý! což tobě z učedlníka?
Jest v lícech červený, a tváři bělavé,
A má ty kudrny co zlato blýskavé:
Však nech té starosti, a proto vyhlaď čelo,
Jáť nechci ho, by dnes se tobě umříť chtělo.
Proč, z jaké příčiny máš truhly zavřené?
Zdaž světské jmění tvé a statky nejsou mé?
Ba na mou milou věř, tvé tělo a tvé jmění,
Já nejsem bláznice, jen tobě vlastno není,
Z těch dvou mi jedno dáš, bys udělal co chtěl,
A kdyby zamčené je pod sta zámky měl.
Hle, kdybys správný byl, a rozumem se radil,
Ne každé pro trety bys hned se se mnou vadil,
A řekl by: zlatoušku, měj všecku svobodnost,
Vždyť pak já tebe znám, znám věrnost tvou i ctnost.
Hle, hle, když ty dost máš, co tobě pojde z toho,
Zda uveselení má ta neb tento mnoho?
Bych dávať pak i bráť je chtěla celý den,
Předc jeho nábytek máš v moci veškeren.
Kdo můž to nepravé a nerozumné říci,
Když soused sousedu dá rozsvítiti svíci?
Stroj, pravíš, nákladný, též nebezpečný jest,
A která zfintěná, ta špatně chová čest.

Když kočka spálená, a přiškvrlé jest srsti,
Tu doma ráda, prý, je v popeli a prsti;
  Však kdy se vyhladí, tu z kouta paluje,
  Pohrává ocasem, a v slunci šaškuje,
Tvář mlzne kulatou, a pyšně na se kouká,
A ukazuje srst, a toulá se a mňouká.“ —
  Hle sestry, tak jsem já těm starcům kázala,
  Tak jsem je chuděry dle vůle týrala:
Já říkávala jim: „taks dělal, tak jsi řečil;“
Nic pravda nebylo, než Jeník vtipně svědčil.
  Já hrýzti jako pes a štěkat uměla,
  Když byla vina má, jsem nejvíc křičela.
A často lála jsem, že k kuběnám utekli,
Ač ledva ze dveří ocháblé lýtky vlekli.
  A přisáhala jsem, že chodím na zvědy,
  Kde jsou jich nevěstky a noční besedy.
Skrz zámysl takový jsem mnohé zvůle došla;
Ta vtipná bystrota nám ženám zhůry pošla;
  Tím darem nebesa zde ženu nadala,
  By předla, plakala, a muže klamala.
S tak dobrým, důvtipným a moudrým počínáním,
A řečmi hladkými, a mocí, lstí a láním
  Jsem odolala vždy, vždy byla pravda má,
  Anebo výčitkou noc muži zkažená.
Když mne kdy laskavě se ruka jeho tekla,
Hned jsem: „hej, s paní-li tak tovaryšsky!“ — řekla.
  A chtěl-li — pokaždé mi taxu musel dát,
  Pak dostal. — Tak jsem hle, vše na vlas znala brát.
To každý mužský věz, ať s škodou neprohloupí,
Že naše pohlaví se nevdá, leč se koupí.
  ·dnýma rukama se nepřivábí sup,
  ale s penězi můž přijít také hňup.

Kde peněz, zdali stár, či mocen málo dbáme,
Jen za ty milujem, jen za ty objímáme.
  Já často lála jsem i při objímání,
  A zase líbala, a klela v líbání.
Já pořízení své bych brzo udělala,
Neb slova mužovi jsem dlužna neostala.
  A byl-li někdy svár, ten z těžka konec vzal,
  Byť sedě u stolu sám papež v to se dal,
Však když zas po mé šlo: „Nu teď můj milý Pánek,
(Jsem říkávala mu) jest pěkný jak beránek;
  Nech ať tě políbím, že jsi tak hezoučký,
  Tak vždycky hezký buď, tichounký, vlídnoučký!
Znáš v příklad Jobovu mi trpělivost dávať,
Když ji tak dobře znáš, měl bys ji zachovávať.
  Toť ovšem nesnadno, vím dobře, ale však,
  Můj milý mužíčku, já naučím tě jak.
Hleď, paní opatrná jest velké požehnání,
Ta v domě přetrhne svár všeliký a lání.
  Z dvou jeden musí vlásť, a druhý pod ním být,
  I žeť pak šťastný muž má rozum za svůj štít,
  Nech ženu slabější svou vůli za to míť.
Z mé celé rodiny vždy ženy panovaly
Svým mužům laskavým, a ohně jich jim braly.
  Pfí! to-li zmužilé, tak vzdychať si a lkáť?
  Což nechceš žádnému své ženy trochu přáť?
Nu tedy, mějž mě sám, a vezmi si to všecko!
A pomsti se; co rád to máš, a nebuď děcko.
  O kdybych odemkla já krám jen drobínek,
  Ty nevíš jaký bych já měla počinek.
Než hleď, já jsem jen tvá! — nu na! — Pfí toho lkání!
Co to, mé srdéčko? — hle hodens v pravdě lání. —“

Tak s těmi svými třmi jsem žila manžely,
A ti, co ženská jest a žena, zvěděli.
Pak za peníze jich, co jsem si naspořila,
V svém stáří mladé jsem si muže způsobila.
Ač usvadnul květ můj, však nesvadla jsem já.
Vždy plachá, svévolná, co straka hovorná,
A v tanci všelikém jsem vždycky výhru měla,
A hlasem líbezným, co slavík večer, pěla.
Krk žádá svlažení, a srdce posily,
I pročež koflíky se mnohé prázdnily;
Vždy s vínkem přechutným, krev zlepšujícím mladou,
A jsoucím k milosti naběhlým žilám vnadou:
Toť jisto, jako že led pojde z mrznutí,
Kde hůra plna jest, tu spodek k najmutí.
A víno líbkovi vždy v lásce činí dosti,
Jak hřičky znatelé to vědí z zkušenosti.
Ach, milí bohové! když pojmu v mysl svou.
Tu radost mladých let, a krásu minulou,
Mé tenkrát libostky, má tenkrát potěšení,
O v jaké rozpaly můj starý led se mění!
Ten zlopověstný svět měl rozkoše až moc;
Teď dobývání však a vnadě dobrou noc!
Běl pěknou přebravši kam ubohá se vrhu?
I půjdu tedy já teď s otrubami k trhu.
Můj drahý čtvrtý muž byl věrný nehrubě,
On namlouvalky, prý, měl jednu nebo dvě:
Než vrub ten přepěkně jsem jemu vyplatila,
Ne jak vy myslíte, — ne tak jsem špatná byla;
Brž tanci, strojením, a kvasy, pitkami,
A shledem na kohos takými očkami,
Až mu to k srdci šlo, a zažehal ho v kosti
Hněv šílený a vztek, a oheň žehravosti.

Že věčnou slávu má, to nepochybná věc,
Neb tuto byla jsem já jeho očistec.
Když mnohokráte jej kde střevíc v noha tlačil,
Nedbajo zpíval si, a tváři nezamračil.
Jak já ho zlobila, to samo nebe zná,
On, jenž to čil, a já, a kdo s to rozum má.
Když z pouti poslední jsem s svaté hory přišla,
Kamž tenkrát s jistými jsem sobě kmotry vyšla,
Tu umřel; již jest tam! — a křížek dostal hned,
Jak z dříví dobrého, tak pěkný na pohled.
Ten náhrob nemá sic ty rytiny a slova,
Jak ten, co Mausolu ta zbožná dala vdova,
Neb ten, kde pochován jest Darij výtečný,
Však náklad na hroby jest náklad zbytečný.
My jámu zasuli, a na to drnu dáno,
Buď Bůh mu milostiv, a tak jest dokonáno!
Můj pátý nejlepší a milý posledek —
Dej odpočinutí mu Pán Bůh věčný věk!
Od jeho milosti já srdečné a věrné
Mám známky dosavad i zsinalé i černé.
A k němu láskou předc mé srdce hořelo,
I tu, když od bití mě všecko bolelo.
Co za podivný chtíč jest pánem nad ženami,
Co těžko mít, to chtí, a nic, co mají samy.
Buď muž jen zdrahavý, hned na krku je má;
Kde všeho v trhu dost, tu špíže laciná.
Já toho veselku jen vzala k vůli tváři,
Byl z Volovic, a tam kdes psával v kanceláři.
Byl stravou u vdovy v tom městě rodilé,
U paní Klábosky, mé družky rozmilé:
Ta všeho tajemství, co na srdci jsem měla,
Dřív než můj zpovědník se vždycky dověděla.

Tu míti chtěla jsem hned o všem zpravenu,
A kdyby byl můj muž jen močil na stěnu,
Neb něco udělal, co života se teklo,
To jí se, — tetce mé — a ještě jedné řeklo,
Též hodné paničce: co nejvíc tajiť chtěl,
Ten milý dychánek se toho dověděl.
Jak mnohokráte on se podrbal a škeřil,
Že jaké tajemství kdy, hlupec, ženě svěřil.
Než kdys, — byl Boží půst, to jsem se bavila,
A tenkrát den co den k té kmotře chodila.

Můj muž, ten pro štěstí byl na daleké cestě,
My k domu od domu jsme cárali se v městě.
Já, paní Kláboska, a písař (denní host),
A zevlovali jsme, a klevetali dost;

My v každém kostele jsme byli na parádě,
A byli při každé pobožné maškarádě;
A pilně místa svá i stráže zastali,
Ne moc se postili, však málo vyspali.

I na kázaní jsem v šarlatě chodila:
Má roucha od molů se nepokazila,
To proto, že jsem je den jak den nosila.
Když jednou pěkný máj zas plodil květ a lásku,
Šla jsem s tím písařem ven v pole na procházku,

Tu jsme si mluvili, tak sladce — jako med,
Já na svou milou čest mu dala přípověď,
Že, až jen jedenkrát bych svého pochovala,
Jen jeho samého bych za muže si vzala.

Tu dáno po ruce, a trh byl zavřený;
Já k nouzi prostředek vždy měla zpravený:
A myslím, špatná by to tuze myška byla,
Jenž na jednu by jen se díru bezpečila.

Já říkala, že mně on dávno spaní bral,
A přisáhala jsem, že jest mi udělal;
A spala-li jsem kdy, že o něm jen mi zdáno,
A na sny od moudrých že vždycky mnoho dáno;
To vše jsem říkala, než všecko bylo lháno;
Já jenom plnila své kmotry nauku,
Jenž tuto lež — i víc — mi dala na ruku.
Tak tráven po dni den, a měsíc po měsíci,
Až mému mužovi Pán žití zhasil svíci.

Tu prach jsem na hlavu, a černý vzala šat,
A v prsy bila se, jak vdova má dělať.
I šátek na oči jsem sobě přiložila,
A slzy skrývala, jichž jsem však neprolila.

Pak nesen nebožtík do chrámu s průvodem:
Já v smutku s sousedy při písaři šla jsem.
Než, bohové! co vám, když podlé vykračoval,
Za lýtka kulatá a silná ukazoval!

On nejvíc dvadceti se viděl míti let,
Já v pravdě starší již jsem byla o dvadcet,
Však ještě veselá a švarná, čerstvá žena,
Jsouc hasiť plameny až k divu vycvičena.

Mně hadač pověděl (a ten znal věštění),
Na býku Smrtonoš že jest mé znamení.
Jest tedy život můj, jak hvězdy mi ho tvoří,
Ach! žeť pak hřích to jest, když člověk láskou hoří.

Mne vděkem Venuše a ohněm nadala,
Od Marsa obličej jsem smělý dostala,
Tak silou tažená té mocné hvězdnatosti,
Jsem následovala své vlastní náklonnosti.
Než, nechať dopovím: As pátou neděli
Jsme s tancem, zpíváním své sňatky drželi.

Já všecko dala mu hned do vlády a vůle,
Můj nábytek, i dům, i peníze, i půle:
Však toho pykala, a pykám posavad,
Bylť zrádce, odbojník, ba v ňádřích skrytý had:
Bůh ví, že jedenkrát mi facku vytal v líce,
Jen sami posuďte, a slyšte napřed více.
Já byla urputná, co lvice v náhlotě,
A hlasu povýšiť jsem znala po notě.
A toulky své, co jsem prv v obyčeji měla,
Nechť on si klel jak klel, jsem vždycky vésti chtěla.
On byl tak všetečný, a počal mudrovať,
A staré příklady mi v oči vstavovať;
O Římských matronách, o jakés staré vdově,
O Grachův mateři, a ženě Duilově;
Na konci kázaní, by vtip svůj dovodil,
Vždy z písma svatého text ňáký prohodil.
On říkával, že ten, kdo v písku staví boudy,
Neb cválá po poli, kde veliké jsou hroudy,
Neb ženě chodiť dá na pouti venkovské,
Má kuklu bláznů míť a uši oslovské.
Nic platno nebylo, neb kdo mi chybu řekne,
Nechť jest on kdokoli, ten v živo se mne tekne,
Ten má mou nenávisť; však vím, že mnoho jich,
Ba každý dělá tak — muž, žena, kněz i mnich.
Můj muž (měv učené, jak víte, vychování)
Si na noc čítával rád jisté pojednání,
V tom všickni skladači se v kopu sebrali,
(Čert vem je napořád, že tolik nalhali:)
Walér a Jeroným, a Heloisina láska,
Chrysip, Tertulián, a těm podobná cháska,
I Šalomoun, a ctné Ovida umění,
Jichž církev, jista jsem, neschválí učení.

O více ženách zlých, tam lhaly se pohádky,
Než dobrých postyla na všecky klade svátky.
Kdo lva kdy zabil? — muž! Nic toho o ženě:
Však kdyby mohly psát i ženy učeně,
Oč, žeby o mužích víc zlého v knihách stálo,
Než jejich pohlaví kdy o ženách se zdálo.
Nic nedbá na milost, kdo učení je vzdán,
I zajdeť Venuše, než vyjde Dobropán.
Býť muži nemohouc, stanou se učenými,
A ženy píchají, čím mohou, — pery svými.
Když věkem churaví chuť ztratí k líbání,
A sslabne rozum jich, tu sednou ku psání:
Že žádná nedrží svých slibů žena stále.
(To pravím příhodně; teď slyšte, povím dále.)
Kdys v zimě u večer můj muž si k stolu seď,
A s velkou radostí v té knize na hlas čet',
Jak první žena prý (což v písmě uviděti),
V strast muže uvedla i všecky jeho děti;
Jak Samson padl, a ten, co v jedu močený
Šat dostal od paní, a shořel zblázněný. [1])
I Erifylinu [2]) a Klytemnestry [3]) vadu,
Jak tamta kula lest a tato hromskou zradu.
Než nejvíc jala jej ta Kretská necuda [4])
A manžel její — býk! pfí, pfí! ta ostuda!
On věděl z paměti tu celou povídačku,
Jak s dobrým manželem Xantippe měla rvačku,
A věděl, kolikrát se za den vadila,
A kolik nádobek naň nočních vylila;

---

[1]) Herkules. [2]) Erifyle zradila muže svého Amfiarousa. Diod Sic. IV. c. 67. [3]) Klytemnestra muže svého Agamemnona pomocí Egista, svůdce, zabila. Mythol. [4]) Evropa

On trpělivě prý jen hlavu utřel sobě,
A, „po hřímání déšť“ — dal odpověď té kobě.
Četl, kterak příteli si Arig stěžoval,
Že sobě nešťastný strom v sádku vychoval,
Kde v krátce po sobě tré žen se oběsilo,
A bídně kláceno, jak vítr vanul, bylo.
I kdež ten strom, mu dí ten přítel, řekni, kde?
Neb není lepšího, hle, v žádné zahradě.
Dejž proutek od toho mi blaženého stromu,
Ať sobě štípím jej já k svému také domu.
Pak, kterak od svých žen dva muži vzali dost,
Pro záští jedné z nich, a druhé pro milost.
Ta vilnost budící mu nápoj udělala,
A tamta do pití mu tráveniny dala;
A muži oučinek jich lásky zkoušeli,
Na noc se zbláznili, a ráno pomřeli.
Jak mnohé rubaly svým pánům v spaní leby,
A jiné do hlavy jim tloukly velké hřeby,
A jiné klidily je jedem bezbožně,
To všecko četl, a četl to velmi pobožně.
Já dlouho poslouchám, nabírám, rdím se, mračím;
Však když ten příběh byl vždy delším nežli kratším,
A když on pořád četl, a smáv se opět čet',
A tak již zbůhdarma půl noci ušlo hned;
I vzskočíc vyškubnu tři listy já mu v zlosti,
A baňku dám, že padl, až chrupaly v něm kosti.
On vztekle vyvstana mne strhne rukami,
A pod se připraviv mi přišel s fackami —
Jak dlouhá ležíc, lkám: „Ach toť ne k vůli knize,
Tos, pravím, lotrase mne zabil pro peníze.
Než, já ti odpouštím — dej pocelování“ —
On chuďas s pláčem hned se nahnul k líbání.

Já dám mu pohlavek; měl tvář hned širší mnohem;
Pak vzdychnu si, a dím: „ach, s Bohem, líbku, s Bohem!“
Když mezi mnou a ním seč mnohá stala se,
Na velké prošení jsem udobřila se;
A jak řekl: „Milenko, nu tedy po tvé voli
Si dělej do smrti, co se ti líbí koli:“
Tu hned jsem jeho věc si vzala na starost,
Že po mé chodilo, již na tom majíc dost.
Tím panství dostala jsem neobmezeného,
I statku vládnutí i domu veškerého,
A spolu řídila jsem jazyk, ruce jeho.
Ta kniha, co se v ní tak lhalo na ženy,
Hned roztrhána jest a dána v plameny.
Teď Pán Bůh mužům mým rač všechněm v nebi spolu
Dát radost za tu zlou, co v světě měli školu;
Přej v hrobě klidného jich tělu bydlení,
Jich duši mravy mé pomohly k spasení.

Při rozstonání D. C. H. Pána
Alexandra Vasilieva,

Penzenského opolčení při cís. ruském vojsku vrchního kazatele. Dne 1. října 1813.

Ne Lidomíra[1]) mírodějná ruka,
Tebe zhoubné lidobijce rámě
Stavilo, hrade nehostinský,
Mořící neduhem krutým
Muže, mnohým drahého dobrým lidem,
Tobě hostinstva svatého právem

[1]) Lidomír, stavitel Litoměřic, as půl století zněmčených.

Vasilieva Alexandra,
  Který ostavě vlast i dům
I syna rozmilého sladké doma
Celování, Bohu lib i cáru,
Jíť zvoluje, milený pastýř,
  Za stádem, hotovým zlomiť
Okovy zpupné Franky Evropčanům
Ukuté! — Odrodilým jsa Němcům
Polovinu věku ráj štědrý
  Zcizil's svému se národu?
I dosaváde žíla každá tobě
Nenečeská; nebo já slovanskou
Pocituji v těle krev. Sem, sem
  Hojebné dary, hor tvojich
Byliny snes, a mízy živnou pomoc,
I sadů tvých moky sílonosné.
Na Slovany moje buď laskav;
  I jeť brat Slovanům Slovan.

Rukavička.

(Z Schillera.)

U své lvárny, na stolici
Sedě, čekal na štvanici
Kníže Hleď.
U něho vládyky, podpora trónu;
Horem do kola na balkonu
Pěkná pleť.

A kdy prstem kyne kníže,
Otevrou se jedny mříže,

Potom rozmyslně v jev
Vyjde lev,
A se dívá,
Zívá,
Hřívu vztřese,
Protáhne se,
A prostře se,
Tlapy sníže.

Opět prstem kyne kníže,
Na obrat
Z druhých vrat
Tygr skočí;
Kdy lva zočí,
Vydá ryky,
Do okliky
Ohon vine,
Jazyk syne,
Plaše jda
Vůkol lva,
Zuří vrče;
Potom skrče
Lehne blíže.

Opět prstem kyne kníže,
Tu z dvou se závor jedinou
Dvě levhartice vyřinou.
Ty klopotem se v souboj smělý
Na tygra střelí.
On chvátne je v tlapy zuřivě velmi.
Řva vyvstane lev,
A všecko ztiší jeho hněv;

V kolo divé
Vraždy chtivé
Rozhostí se líté šelmy.

Tu od zábradla dolu smekne
Se rukavička s ruky pěkné,
Padne mezi dravce dva,
Tygra a lva.

I dí Vojslavu z uštipečna
Kunhuta slečna:
„Nu, pane rytíři! když lásku máte,
„Jakou každé chvíle mi přisaháte,
„Rukavičku mi zvedněte!“

A rytíř skokem chvíle té
Rychle v strašný okol sběhne.
Zmužilými pojda kroky
Mezi lítých netvor boky
Po ztrátě se směle sehne.
A s hrůzou na to podívání
Hledí zemanky a páni.
A rytíř klidně
Rukavičku přinese.
Tu chvála z úst všech ozve se.
Ale laskavě a vlídně —
Došel k radostnému cíli —
Šlechtična oň jeví píli.
On kydv jí rukavičku řek:
„To pro mne, dámo, špatný vděk!“
A opustil ji po tu chvíli.

Messiáš.

(Z Pope.)

Umění Sálemské! vzácnější počněte píseň:
Vyšší jsou ke věcem příhodné tony nebeským.
Obmešené studénky a stínů prochlady lesních,
Snářství Parnaské, i obecné Pindový Músy
Dél nemohou mě těšiť. — O přijď a nadchni ty hlas můj,
Jímž rety posvátné rozpáleny Isaiáše!
Takto prorok božský zpíval, vytržen ve budoucnost:
Počneť Panna divem, porodí syna v čistotě panna.
Ej vyniká proutek z kořenů odrostaje Isai,
Květ jeho posvátný vznešenou v nebi vůni vysílá.
Odpočinouc duch nadvětrný na jeho stane větví,
A vrcholek jeho pak holubička osedne tajemná.
Sem rosu nektarovou, vy nebesné hůry vydejte,
A v tichu příjemném povlovným spěchněte deštěm.
Zrostlina ta silný bude lík churavým a nemocným,
Záštita před bouří, a v úpalu ochlada horkém.
Pojdeť bezpraví všeliké, dávný zhyne ouklad:
Spravedlnost vrátí se a svou zase vyzdviže váhu;
Nad světy opět mír ratolístku vztáhne olivnou,
A s nebe sestoupí v bílém k zemi rouše nevinnost.
Plyňte na kvap časové, žádoucí vzejdi to jitro!
Přijď na svět spasitedlné, přijď nemluvně! naroď se.
Tobě libá nejrannější nese příroda kvítí,
Tobě ty příjemné vonné jaro zápachy dýmá.
Viz, hlavu jak sklání vysokou k tobě sláva Libanská.
Viz, plesají na horách shybujíc lesy výšiny valné,
Vyvstává vonný z nízkého i Sáronu oblak,

A květný v oběť Karmél v nebe vůně vydává.
Slyš v truchlé veselý hlas pustině: Cesty hotovte!
Bůh, Bůh se blíží: Bůh, Bůh ty pahorky hudebné
Opětují a hučí to skály, že blízko je božstvo.
Ejhle! přijímá zem jej od nebe nakloněného!
Sniž horo se všeliká, doly zhůru povýšeny buďte.
Sehněte své hlavy cedry a kloňte se; měkněte skály.
Ustupte prudké řeky, ej Spasitel se blíží.
Zvěstovaný Spasitel zpěvy dávných po věky věštců.
Slyšte hluší, a slepí prohlédněte! On s oka sejme
Husté tmy a vydá na slepou zřítedlnici světlo.
Onť jest, on jenž zatvořené hlasu průduchy zjasní.
A poveli, by nová nabytý sluch kouzlila hudba.
Zazpívá si němý, a chromý svou odvrha berlu
Počne si poskakovať jelenem; bude reptu a lkání
Neslýcháno potom, s všeliké slza setřena tváři,
A spiata v pouto železné smrt, i rány pocítí
Věčné vrah pekel ukrutný. Jak v péči je dobrý
O svůj brav pastýř, veda jej, kde jasno povětří,
A svíží kde pastva, hledá ztracených a na dráhu
Navracuje bludné, dnem jich střeže a v noci chrání.
Outlíčká do náruči své jehňátka pojímá.
Svou i krmí je rukou a na svém pěstuje klíně:
Veškeru tak píli strážnou člověčenstvo pozajme
Otce věků příštích; tuť víc proti národu národ
Nevstane ukrutný, nezdvihne se k bitvě bojovník,
Niž pole okrývať bude blyštícími se mečmi,
Ni k vzteku trouba budiť kovová: skuje v nakřivený srp
Sudlice neplatná, široký meč v rádlo se skončí.
Vzrostou hustě paláce: synem dokoná se radostným
[illegible]ký započal co otec. Bude réva potomkům
[illegible]lad; ruka, jenž obilí sela, táž bude žíti.

V poušti neúrodné uvidí růsť lilie pastýř.
S obdivením uvidí zelenost povstávati náhlou:
V pustině vyprahlé hlučných vody uslyše spádů
Ustrne se podivem. Tam kde v rozpuklině skalní
Lítá bydlela saň, chvěje teď se v rozdechu větrů
Tresť zelená, vysoký plyne tam jako výlevy rákos.
Písečné, pusté doly, smutné jindy trniště,
Sosna nyní ztepilá a sličný zkrášluje pušpan.
Ustupují květným bezlisté chrastiny palmám,
Myrtě i vonné hloh škodný. Bude ovce a vlk se
Na zeleném spolu pásati oupoře; tygra i parda
Na řetězích z kvítí povedou pacholátka maličká.
S býkem u jeděnch již bude lev se scházeti jeslí,
Neškodný poutníkovi had paty lízati prašné;
Dítě neostavené baziliška a ještěra pstrého
Uchvátí, ano se zeleným se zabývati leskem,
A s jazykem jeho rozdvojeným bude bez škody hráti.
Povstaň věncovaný světlem ó Sáleme mocný,
Povstaň, a spanilé hlavy již pozdvihni a vzhlédni.
Valná ejhle! potomstva dvorů tvých prostoru krášlí,
Ejhle! hrnou se davem od všech stran u věku příštím
Nezrození dosavád synové, dcery: žíti mající,
S žádostí čekajíce nebes! Viz národy státi
U bran tvých, v tvém světle chodiť, v tvém poklonu chrámě
Skládati. Ejhle popatř, tvoje jak obětnice jasné
Od nice pokloněných jsoucí obklíčeny králů
Kouří se zbytkem Sabejské ourody jarní.
Tobě se rozkvětají Idumejské hájiny vonné,
A na horách Offír žeřavé zlata símě se leskne.
Otvírá nebe jiskřící široké svoje brány.
Výlevy dnů lije nad hlavu tvou; již slunce zanedbá
Pozlacovať rána, splňovať též Cynthia roh svůj

Ustane stříbrný, brž ve tvé svrchovanější
Pojde paprsky: jeden výlev budè slávy, jeden lesk
Nemračný dvory okryje tvé. Samo svítiti světlo
Pozjevené bude a věčný Boha den bude dnem tvým!
Vyschnou vláhy jezer, vymizí nebe v způsobě dýmu,
Skály se v prach sesují, hory pak rozpuštěny pojdou.
Zůstane však slovo Páně nepohnuto, i s požehnáním.
Věčnéť své panství, Messiáš tvůj král bude věčně.

Urozenému Pánu
Fr. Xav. Tvrdému,
gub. radě v král. Českém.

Kdyby, že Nestorovou hoden
Jsi radou spravovať senáty,
Volal veliký Tebe César
Tam v patera národu město;

Kdyby, že Témidě posvěcen,
Skalina v moři, nechvěješ se
U právu, podáno ti vésti
Národova výkvětu soudy:

Kdekoli, ó mohutá svojím
Veleochranu! nevzdaluj se,
Nazývati kdež Tebe otce
Zvykli umění vyvolenci.

Hluboko nad mízením stonav
Jazyku, mravu i pravosti,
Přemysla, Jiřího památky,
Slávie i názvu libého,

Na Tebe, na skalinu tvrdou
Genius Čechie vzdělány
Volil měti, navzdoru záští,
Zárody nového potomstva.

Do věku podporo nám trvej!
Dokavad hlaholí Slovansko,
Tvrdého velebno a vážno
Vzníti u potomka bude jmě.

Z anthologie řecké.

1) Slepý a chromý.

Na plece pojma slepý žebrák žebráka chromého
Vet nese: půjčuje on zrak druhu, druh mu nohy.

2) Safin nápis na hrobu rybáře.

Postavil aj, zde rybáři otec Pelagonu Meniskus
Veslo a vrš, života trudna památku jeho.

3) Na obraz Filoktéta.

Známe Filoktéta; v první naň vzíraje pohled
Každý rychle vidí traplivou srdce žalost.
Částka jeho hlavy má zježené vlasy; část ode poutce
Kštíci nosí surové barvy mu kostrbatou.
Kůže plná vrásck se vidí, a všecka vyzáblá,
A skoro, žeť vyschlá, moh' namakať by rukou.
Ustydlé slzy vyplakaných mu zříti na víkách,
Náramné patrnou známku bolesti jeho.

4) Na obraz pěkné krajiny.

Čí je to pěknořadé stromoví, pastýři? — Olívy
  Pallady jsou: vinný kmen se vine Bromiu.
Ti klasové? — Démétery. Čí a jakého to božstva
  Kvítí? — Hérino tu, růženy tam Pafie.
Páne milý! neračiž své píšťaly dávat ode rtů,
  Ozvěna v ouporu tom najde se jistě také.

5) K slavíku ulovenou kobylku do hnízda nesoucímu.

Attyčane stredný, zpěvavou uchvátě kobylku
  Ty zpěvavý za pokrm ptenci nepernu[1]) neseš:
Pěvkyni sám ty pěvec, letavý blaholepno[2]) letadlo,
  Zárovnou letník letnici, hosti ty host.
Rychle ji pusť ubohou, i neníť zapodobno ni právno
  Pěsnolibými pojíť ústami pěsnolibým.

6) Břicho.

O břicho nestoudné! pro tě mastihuba spolujedlý
  Líbezné svobody právo za jíchu prodá.

7) Tancíř.

Pleskonosý Niobi když tancuje Memfis a Dafni,
  Jak z kameneť Niobi, jak z dřeva Dafni vede.

---

[1]) Ptáčku neopeřenému.
[2]) [illegible]hou lepotu mající.

Čarodějnický učedlník.

(Z Göthe)

Posléz jednou kouzedlníku
Událo se z domu jíti!
Nyní bude učedlníku
Duchy jeho k vůli míti;
Slovo mistra všaké,
Zvyk i skutky znám,
Mocí duchů také
Čáry udělám.

Skoky, skoky
Ku potoku!
Vědro k boku!
Aby vody
Valným, plným tekly tokem,
V koupel daly hojné brody.

Nyní pojď sem, starý chvoste!
Za pacholka byl jsi dlouho;
Vezmi na se ruby prosté,
Buď mi k vůli věrný slouho!
V hoře nasaď hlavu,
Dole nohy měj!
Běhej, co jsi v stavu,
Vody nalévej!

Skoky, skoky
Ku potoku!
Vědro k boku!

Aby vody
Valným, plným tekly tokem,
V koupel daly hojné brody.

Věru, hleďte! dolů spěchá
Ku potoku, hony skoky!
Zase zpět co šipka jechá,
A tu lije růčí toky!
Již i po dvakráte!
Jak to natíká!
Ještě jedenkráte,
Stoudev přetíká!

Chvoste, chvoste,
Dosti moku!
Ani kroku
Nejdi znova!
Běda, běda, ach pomozte!
Zapomněl jsem toho slova!

Slova, kterým konečně se
V prvním jeví stavu prostém.
Ach! zas běží, vodu nese,
Kéž pak bude starým chvostem!
Vždycky opět vleče
Vědrem nový brod;
Ach již na mne teče
Příval hrozných vod!

Nelze dlouho
Toho snésti;
Chci tě v pěsti

Chvatiť chlape,
Ach, nastojte, ó zlá touho!
Jak se supí, jak se sápe!

O ty zlostný pekelníku!
Má celý dům ztopen býti?
Nevidíš-li z pokojíku
Proudy valem ven se líti?
Ďásel chvosta míval!
Nechce slova dbáť.
Chvoste, kterýs býval,
Zůstaň jednou stáť.

Předce nechce
Zloboh státi!
Má se káti!
Já ho schvátím,
A to staré dřevo lehce
Širočinou v dvé rozvrátím.

Již ho zase vidím běžeť!
Jak se na tě vrhu míle,
Hned padouchu budeš ležeť; —
Třeskl topor, padlo číle,
Věru dostal notně!
V dvé je kletý chvost!
Jak mi bylo psotně!
Již jsem leku prost.

Běda, běda!
Oba díly
Zas tu chvíli

Vzhůru vstaly,
Každý z nich co chlap si veda;
Kéž se bozi smilovali!

Oba běží! Co tu vody
Po schodech a pokojíku!
Jaké řeky, jaké brody!
Kde jsi, mistře kouzedlníku?
Ach on právě k tomu.
Mistře, zle je, zle!
Duchů opět z domu
Nepozbudu, hle! —

V koutě stůjte,
Chvosti, chvosti!
Vody dosti.
Má-li díka
Z posluh býti, pozorujte
Jenom mistra kouzedlníka.

Útěcha mysli.

(Z indického podlé anglického přeložení.)

Člověče, uhašuj lakomou žízeň;
Nesytá žádost pouhá trýzeň:
V bohatém statku ctnostna konání
Tvá duše mívej jedno kochání.

Kdož tvá žena jest, kdo tvůj rozenec?
Co je sám ten svět, co ty, jeho plozenec,

Ten svět divný, kdež ty obýváš:
Na to, na to, můj brate, ať pomníváš.

Nechlub se rolí, sluhami, mladostí,
Všechnoť časovou mine rychlostí;
Klamy dusc Majiny[1]), chutnej vědění,
U Brahmy [2]) nohou jiskej učení.

Jak rosy krůpěj na lupenu drkotá,
Takto život náš kluzký se motá.
Nikde tu jistoty, nikde stání:
Našeho korábu to po moři plování.

Člověk se rodí, člověk umírá,
Dlouho-li ho život mateře zavírá!
Ty povahu zlostí na světě lituješ;
Proč tedy sobě v tom dolu libuješ?

Jitro se a večer vracovati vídá,
Zima, jaro, den a noc se vždy střídá:
Čas plyne, a život stále uchází,
Naděje věčné vítr přichází.

Nermuť příliš sebe vrahem a druhem,
Synem a pokrevným, válkou, neduhem:
Mysl vždy stejnou sobě-li osobíš,
Tou se jakostí Višnovi podobíš.

---

[1]) Maja = bohyně fantasie, neb vlastně mámení (delusio); cf. maju, mane se na mysl.

[2]) Brahma = bůh nejvyšší Indianů, bytnost lidskou myslí nepostižitedlná, která se ale vyjevuje duchem svým Višnu (t. j. pronikatel).

Aj tělo padavé, vlasy osněžené,
Ústa holozubá, zraky podkalené;
Starci se berla v ruce zachvívá,
V báni lakomství ale neubývá.

Sedm jezer, osm hor, slunce a bohové,
Ti jenom stálí ve změně časové;
Však ani ty, ani já, ten, onen národ:
To-li dostojný smutku ti zárod? —

V tobě i ve mně stan má Višnu;
Proč-že vypínáš svou duši pyšnu?
V své duši každou duši poznávej.
Sobě nijak sám předku nedávej.

Tak dlouho pachole po hříčce chodí,
Tak dlouho jinocha zase láska vodí,
Tak dlouho kmeta nevrlost souží,
Že dokona žádný Bohu neslouží.

Kůň z Hory.

Česká pověst z IX. století; skládání Herderovo.

Pěkně lskne se oku zlato, stříbro:
Zlato, slunce; stříbro, luna země:
Stkvostná ozdoba i cena všeho,
Všeho, jen ne života a zdraví.
Mocnět vábí leskem; smí jen chudý
Jimi pohrdnouti; než bohatý
Víc jich maje, více po nich touží.

Bohatý byl kníže Křezomysl,
Země jeho u prostřed hor Krušných,
Rostly jemu stromy, stříbro, zlato,
Zlatá zrna vylévaly řeky,
Prali mu je chudí ryžovníci.

Ale on hlouběji v horách kopal
Dobývaje z lůna matky země
Zlaté pliky, těžší než on sám byl,
Klada hory v oběť svému bohu.
Než čím víc má, tím mu více chybí.

Ladem leží nezorané rolí,
Národ zaklený v hlubiny hrozné
Ryje zem a vzdychá k svému pánu.
Pán neslyší vzdechu z hloubi země.
Slyší nebe: zatvrzené nebe,
Jako srdce železné jich pána.

Sucho bylo. Ze země vyprahlé
Vstane hlad, vyzáblý hlad a bledý,
Udavuje smutnou, nebohou chudinu,
A pohřbívá do hlubiny země.
Valem, valem hladná i chřadnoucí
Ku knížeti hrne se chudina:
Otče! dej nám chleba, umíráme;
Dej nám chleba, nám i dětem našim.
Nech kopáme rolí místo hory,
Nech bydlíme v chatách místo dolů.
Otče, slyš, ach slyš svých dětí hlasy!

I slyšel jich hlasy otec jiný,
Dávno bydlející ve své hoře,
Kde žel jemu často bídy lidu.

Slyšte pověsť divnou! — Jednou večer,
Lech, pro nářek země bolestící,
Často prosiv, darmo prosiv pána,
Chudým pomoc, ve tmách hvězda jasná,
An poslední skyvu rozdal druhům,
Horymíř, v pustině smutný chodil:
„Kam mi jíti?“ takto k sobě vece,
„Mám se vrátiť do domu žalosti,
Nyní hladu a smrti obydlí:
Čili —“ Ajta, muž tu náhle stojí,
Stár a vysok; koně v uzdě drží.
Koni zraky jiskřily se bleskem,
Chřípě jeho soptaly mu ohněm:
Kůň byl bílý. Starý muž ten vece:
„Horymíře dobrý, vezmi koně,
Šemík jméno jeho. Jeho jméno
V nouzi volej, bude ti pomocno.
Ale nyní chvátej, zapěň doly;
Z dolů dým se valí, mor to chudým.“
Takto muž, a zjevně před očima
Vešel v horu; zavřela se hora,
Stál kůň očma svítě, rže a hrabe.
S bázní Horymíř ho ujme, hladí:
„Šemíku, nuž jménem zovu tebe,
Ty mně pomoz!“ To řka, zhůru na kůň;
Kůň co vítr letí k zlatým dolům,
Řehce dupá, tisíc horních duchů,
Mužíčků a šetků vyjde v pomoc.

S hrozným hlukem zapění se zmrsky
V polu noci, luna jasně svítí,
Komoň šipkou letí, nese jeho
Na dvůr světlý, na dvůr Křezomyslův.

Svítá. Horymír zde, pánu slouží.
Jeho vrazi zprávu přinesouce
Druhého dne teprv přichvátají.
Běda, běda pustošitelovi,
Jenž knížeti svému srdce srazil!
Za něho přátelé věrní prosí:
„Pane, zdali on tu nebyl včera?
Kdo můž letmo tam i tuto býti?
Která za noc ruka zmrsk zapění?“
Všecko darmo. „Umři! zítra umři!“
Svitne jitro, smrti čeká chrabrý;
Svitne v mysli slovo muže z hory:
Šemík jméno jeho. Jeho jméno
V nouzi volej, bude ti pomocno.
„Kníže,“ vece, „dříve nežli umru,
Malou radost učiň mi a prosbu.
Nech ať na svém koni, milém druhu,
Projedu se ještě v tomto dvoře.“
Smál se kníže; zamčeny vše brány.
Užij prosby blázen pustošitel.
Ouzkostně Horymír pojde k stáji;
Smutně stojí komoň ohňozraký,
Jakby mluvil: „Zapomněl jsi na mne?“
Zařehotá, vsísti na se daje:
„Šemíku můj, Šemíku, pomoz mi!“

Sotva pronešeno tiché slovo,
U větru jest Šemík; jezdce nesa

Přes závory, tamo k jeho hradu,
Tamo, kde ho tisíc chrabrých vítá,
Tisíc včel se rójí vůkol matky,
Ale Šemík hlavu kloní smutný,
Mdleje, zraky mu se temně lesknou,
A, o divu! hlas povýše, vece:
„Umříť jest mi, býti v loupež vlkům,
V pokrm býti psům a supům žravým,
Leč mne doprovodíš tamo k hoře,
Bez odtahu. Dílo mé skonáno.“

I vede jej bez odtahu k hoře,
Otevře se hora, muž tu stojí:
Vesele zařehce ohňozraký,
Omlazený komoň. Muž pak vece:
„Blaze tobě, žes učinil právě!
Synům tvým se bude dobře vésti,
Ty slynouti země vyprositel.
Přemysl mi jméno, já jsem Čechům
Prvorodič, první jeho kníže.
Tento komoň jest komoň Libušin,
Na něm ona jezdívá k svým dětem
Pomáhat jim v nouzi.“ To pověděv
Ujal koně, i zašel do hory.

NA PAMÁTKU

čtyřicetiletého slavného panování J. M. císaře a krále

Františka I.

(Hlasy vlastenců ke dni 1. března 1832.)

Čí to jméno slaví v rozložitém poli,
Kdež bystrý se Dunaj, Pád i Labe pění?
Proč dvakrát paterý národový jazyk
  Hymny prozpěvuje k nebi?

Ne k Jordánu to vedl let čtyřikrát deset
Pouští lidstvo prorok: král veliký to vládl
V nívách mlékotokých let čtyřikrát deset,
  Sloupem lásky boží krytý.

On před vítězovým neplakal obrazem
Žízní slávy, jinoch: mírolibec, stojí
Bašta svým dědinám, nestrašivý vrahův,
  Říše přispořitel svaté.

Číst dlouhým osudem, co plamenem zlato,
Láskou prostomilou k svým plane národům,
Vlastní srdce hotov, káže-li potřeba,
  K štěstí obětovať lidu.

Právům posvěcených On zemovladařů
Svítí ke spasení nábřehová věže,
Pevná neskroceným vzdorovať vlnám
  Bouřícího se domnění.

Proměnným spravujeť žezlem i zákonem
Každou svým, svěřenou sobě bohem, čeleď,
Otcovský velitel, jenž koruny mnohé
Láskou víže pronárodů.

Nábožnost blaženou, ctnost nebesům milou,
Sám ctnosti spanilá hvězda, konať velí;
Palmou rájeplodou míru ušlechtilé
Okrývať libuje vědy.

Pod křídlem chovaný, o Čechu! orlovým,
Plesej v den veliký! Darmo sočí vrazi,
Darmo zrádce brojí, odrodilec; tvoje
Zvážil srdce i víru král.

Míšencem pohrdá, národovost cení,
Líbí, jímžto mluvil Václav i Jan, jazyk
Český; jím povinen tys velebiť Jeho,
Jej ti zkvítati On přeje.

Umrlčí tanec.

(Z Göthe.)

Věžník v půl noci se s věže dívá
Na hroby po řadách rovno nakopené;
Světlo měsíček s hůry vylívá,
Mohyly co ve dne stojí ozračené.
Tu hrob se jeden, tu druhý zdvíhá,
Tam žena a tu muž ven se plíhá,
Bílý za sebou vlíknouce oděv.

Však tu napíná — tou kratochvílí —
Hnáty vyzáblé rejdům ve kole,
Star, mlad, chud, bohat, on plesu pílí,
Jen vleky nedají tančiť do vole.
Ale že tu bez studu všecko se páše,
Všickni se otřesou, všecky rubáše
Po rovích tu leží v směsku pohozené.

Hnáty se hýbí, bedra se proučí,
Tak kosti o kosti klapou a klepou,
Když pitvorně páry se loučí,
Jako kehdy paličky do taktu tepou.
To věžníku se vidělo směšno;
Tu mu cos šeptnulo do ucha spěšno:
Jdi dolů a jeden si ukradni rubáš.

Zámysl vykoná a v koly dá se,
A honem za dříví se kryje svěcené,
Luna plesům jich radovať zdá se,
Jasně svítíc na hroby zděšené;
Než když se posléz hodina blíží,
Každý v oděvu svém se plíží
A se pod trávník ukryje zelený.

Jen tu jeden z nich cape a klopýtá,
Oděvu hledá a maká všech po rovích,
A oděv nikdež se mu nenaskýtá,
Až ho u výších čenichá věžových.
Darmo hrušiť dvéře chce pěstí,
Jsou svěcené věžníku k štěstí,
A blyští se křížem kovovým.

Pokoje nemá a musí šaty míti;
An k rozpaku dlouhé chvíle není,
Námětky uvida po zdech čníti,
S jednoho na druhý se chytá k lezení;
Po stěně gotské vzhůru vstoupá —
Běda věžníkovi! — k oknu se šoupá
Jako dlouhonozí kdy pavouci lezí.

Věžník drkotá, věžník bledne,
Rád by navrátil loktuši proklatou;
V skůře ji mrtvec háčkem zvedne,
Zaplatí krádci měrou on vrchatou.
Luna mračí se a temní skučně,
Uhodí na věži hodina hlučně,
A v dole kostra leží rozhrušená.

P R O S A.

Výtah z knihy
o německém národství
(deutsches Volksthum)
FRID. LUDV. JAHNA.

Nic není obec bez národu, bezdušný stroj; nic národ bez obce, bezživotná tvářnost, větrný stín, jako cikáni a židé těkaví po světě. Obojí dělá — národství.

Národství jest pravá míra velikosti národu, kde ono jest, tam jest obec, ne ale na opak, kde obec, tam národství. Obec bez národství — hvížď (prázdný ořech).

Zevnitřní meze a hranice nečiní národa. Lidé nemohou se jako slanečky do beček naložiti a nasoliti, anebo do člověčí obory jako stádo uzavříti.

Ve všech časích zahubeni bývali celí národové; ale žádná lidská moc ani jediného národu nevzkřísila. Tisíciletý dub neroste v pařeništi, nébrž pod širým nebem.

Smíšenci zvířecí nemají dobré plodnosti, u př. mezkové, a bastardní národové nemají vlastního národního živobytí. Kdo se zasadí proti věčné, původné moci všech věcí? V kvítku pomněnce kochají nás nebeská a ohnivá barva v sličné shodě; smíchej je, bude špina mrzká. Kdo snažen jest, národy zemské sehnati v jedno stádo, vydává

se v nebezpečenství panovati nad povržlivým smětím pokolení lidského. Nevěř mulatovi a mezku, praví španielské přísloví. Čím národ čistější, tím lepší; čím smíšenější, tím k banditům podobnější. Den narození monarchie všeobecné jest poslední den člověčenstva.

Arab půlnóční Afriky, přecházející do Mouřenína jest hanba pokolení svého. Tam i podlé *tisíce a jedné noci* ouhlavní nepřítel lidský svou králku provádí, a *Mogreby* jest nejhroznější výmyslek Šezeradénův. *Kalabrés* jest hrdina banditů italských. *Barbeti* na starofrancouzském pomezí, *Mikeleti* v Pyrenejích číhají na kořisť a loupež, jako dravá zvěř v brlohách. *Lytyrhové* a *Valloni* jsou pověstní od Tilliho až na Ameila. Mezi Švedy *Šonové* v podezření jsou. V Konstantinopoli Turek i nový Hellen nejpodlejší; v Asii Turek lepší — v loupežnických zemích na prosto — povrhel a ohava. Kde nový Hellen nesmíšen bydlí, tam jest hoden svých předkův. Jak ušlechtilý národ jest vlastních Kafrů, jak dobré povahy a neškodný jest Hottentot, a opět, jací běsové jsou lesníci (Buschmänner). Svobodná obec půlnoční Ameriky bude dlouho nedužívěti na míšeninu národní.

Žádný pták nedělá hnízda spůsobem jiného; žádný stavitel nestrojí domu hodícího se do všech zemských okrsků. Samojedský krejčí nebude vhod šíti Quineanovi. Není té zrostliny, není toho zvířete, aby všude se dařilo. Jen onen, který Novou zemi ohřeje, by Tahity —, Saharu svlaží, by Egyptem —, Mouřenínsko ochladí, by Jonií, a ledné hory alpské zúrodní, by rájem se staly — mohl by na to mysliti, aby jeden národ všem ostatním za vzor a obrazec vystavil. Spání a štěstí, víra a láska nedá se upraviti jako jídlo. Nikdo tělesného spání do uší, tím méně duchovního do ducha nahřímati mocen jest.

Otec prvopočátečný již umřel, prvotní pokolení došlo, národu prvotního není více. Všeobecného vzoru, příměru a obrazu pro veškeren a každý národ nikdy nebylo, nemohlo a nemělo býti. Protož každý zhaslý národ jest neštěstím člověčenstva, ztrátou historie a nedoplnitedlnou mezerou. V jednom toliko národu nemůže se ušlechtilost člověčí vyjádřiti, anobrž ve všech se všemi. Nikde není stejného obličeje, nikde jednoho smýšlení, jedné povahy. Ne jeden a týž charakter, ale svůj vlastní má sobě každý člověk vzděláním přiosobiti, a tak řka samotvorcem býti. Přítel i nepřítel pohrdají bezcharakterným, ničemným člověkem, majíce v poctě původnost.

Národové, jako jedinaký člověk mají své slabé chvíle. Řím zbořili Gallové, a to věkostálé město kupovalo pokoj od loupežníků. Vlny navalují se na skály, bouře na čelo hor alpejských, země se třese a — ostává. Charakter nezlomně kloní se pod nouzi, zotavený povstává ze psoty, jako uchřadlý kvítek buda napojen rosou nebeskou. Jen Tamrlan, jehož denní práce zahubování bylo, — nesa tři koule světa na štítu a korouhvi, chtěl po celé zemi Páně toliko jeden národ, jeden jazyk, jedno náboženství míti.

O založení a zachování rovné váhy evropejských vladařství dlouhé vojny vedeny byly: budoucnost dočká se vojen o meze národní; ale to budou vojny svaté.

Starých jmen, daných větším i menším krajinám, násilně rušiti nehodno. Stará nazvání vůbec jsou ctihodný odkaz předkův, napomenutí potomstvu, že u něho jest, také sebe zvěčniti. Kdo jiným paměti nepřeje, jen za života na nebi hvězdu míti bude, zhasnoucí po smrti jeho.

Občanská poctivost, dobré svědomí potřebny jsou i tam, kde zákon a práva průchod mají. Samostatnost může odňata, ale ne tak brzy vštípena býti.

Soudce (rychtáře), učitele a kazatele každá obec ve cti měj, nechceš-li se sama zdlouhavě zabiti.

Politura není kultura, a přílišné vzdělání jest sodomské jablko, vně sličné, vnitř plno popele, který do očí lítá.

Učitel veský jest důležitá osoba. Toho ctím jako hlavního učitele, který mne čísti naučil. Kde dostatek hodných učitelů, tu za času pokoje méně pluků, méně trestních a chudých domů potřeba.

Nezralé knihy jsou nebezpečnější než nezralé ovoce; špatné knihy záhubnější, než nezdravé maso.

Lepší žádné vychování nežli špatné. Vychování není bez učení; toho možnost v jazyku. Člověk má jednu matku, na jedné řeči mateřské jemu dosti. Běda ssajícím, kterýmž chůvy potřeba, běda nemluvňatům, kterým vedlé mateřského jazyka i hned chůviným mluviti dlužno. Mateřská láska jest nejlepší tlumočník počátečního mluvení, ana z leptání a zajíkání vytvořuje řeč. Tak s jitrem života mateřská mluva stává se otevřenou branou k srdci, k paměti a rozumu; cizí roučí a nevčasné breptání otvírá zadní dvéřka zlodějským klíčkem. Dvě matky neporodí jednoho těla; dvě nebo více řečí spolu nerozvinou schopnosti k mluvení. Přední i zadní dvéře jedním rázem otevřené dělají průchod povětří. Koně z předu i ze zadu k vozu zapřažení neodtáhnou ho daleko. Učiti se z mládí v tuze outlém věku dvěma, nebo více jazykům působí neshodu v mysli, přetrženost myšlének a pomatení celého člověka. Podobně jako v stáří člověk se plete, naučiv se více jazykům z mladosti: tak to nevyhnutedlně děje se v outlém počátku života. I dvoujazyční Karaibové mluví v dětinství jedinou řeč, obecnou ženám, až dospělí k brani budouce naučí se otcovskému jazyku, co nějaké

tajnosti. Zázračné děti, jako Heinke, Baratier, Vitte a j. jsou sokolové, vyučeni od figlařů (tašečníků), a děti zohavené od lidolomců, aneb vždy nebezpečné samého sebe šálení. V mateřském jazyku ozývají se všecky hluboké city, dozvučelé hlaholy srdečné, od prvního hlasu v kolíbce, až do přesladkého, rozkošného rozhovoru milosti. Jen v jednom jazyku možno velkým býti. Homér, a celá příkladná starožitnost, Ariosto, Tasso, Cervantes a Shakespeare zajisté neproleptali v cizích řečech svého mateřského jazyka. Mluviti bez řeči, jazyky znáti, a žádného mocnu nebýti; věděti chleba ve všech řečech jmenovati, a žádnou řečí jeho získati nemoci; krokání, špačkování, papouškování, žádného národu tak jako Němce (ba Čechy více) nespotvořují, a k neštěstí libujeme si tu potvornost, jako mnozí horáci — volata. Naše opičí láska k cizím jazykům již dávno znamenitými učinila mnohé větrníky, nedopány a tuláky: náš prostý a poctivý národ zkazila, z ženštin strojné loutky udělala. Cizí jazykové tomu, kdo je toliko z náklonnosti a žvatlavosti mluví, jsou tajná otrava.

Není to z pouhé vůle, jakou řečí dítě nejprvé mluví. Nebe, povětří, země vztahují svou moc na organy mluvu. Tak praví důstojný Koray, Novořek, následek Herodota a Hippokrata, skoumatelů lidské přirozenosti.

Mnoho knih nedělá učeného, nébrž čtení dobrých věcí, a těch časté čítání dělá učeného a dobrého.

Národnou býti, národ historicky vyobraziti, a to v otcovském jazyku, jest svatá trojice historie. Historik nic není bez vlasti, bez národu, bez vlastenského jazyka. To jsou kouzly Jana Müllera — po německo-švýcarsku, proto mají noví národové evropejští tak málo historiků, Angličané tak mnoho a dobré.

Kdo miluje svůj národ, přičiň se o jeho dějiny; kdo je ví, ten je piš; kdo psáti umí, uč se dějinám. Psání historie staví skutkům chrámy a mosty přes zapomenutí.

V svém jazyku ctí se každý národ; v pokladu jazyka paměť vzdělání jeho složena. Národ odříkaje se jazyka, odříká se hlasu svého v člověčenstvu, a odsouzen jest býti němou osobou na divadle národním. Nech ať se naučí všem jazykům ve světě a přeučen jsa bude tlumačem u Babelů — a však proto vždy není více národem, jest míšeninou papoušků a špačků.

Tvoření slov, buďte jen dobrá, zpěčiti se nehodno. Haller poprvé užil slova *Sternwarte* (hvězdárna). Novináři za času sedmileté vojny místo franc. slova bagage užili nového: *Gepäcke* (zavazadla). Sterne Angličan vynalezl slovo sentimental (citlivý), jeho překladatelé němečtí: empfindsam. Büsching vyvolil: Erdbeschreibung (zeměpis) atd. Podobně v českém jazyku Kramerius první užil slova *loďstvo* (Flotte); Stach přeložil abstractum jmenem *odtažený*; a i my bychme historie jazyka svého psáti mohli.

Národ maje národní spisovatelství, jest pánem nesmírného pokladu. Zachovají-li se svaté jeho knihy, může z popela vlasti zkříšen býti.

Veliké to neštěstí, když někdo zapomenouti nemůže, že učeným jest; mnohem větší, když potměšilové a nadymálkové v prázdném domnění své vysoké ceny opováží se dusiti spisovatelství, majíce sebe za samodržce rozumu.

Nezdárný syn, kdo se stydí za rodiče; proklatý spisovatel, kdo svůj národ před cizinou tupí.

O českém jazyku

úsudek Lukáše Hornického,

Polska, starosty Vasilkovského a Tykotinského, v druhé polovici XVI. století.

Lukáš Hornický, čili polsky Górnicki, vydal v r. 1565 spis, pod jmenem: *Dvořanín Polský*, kterýžto spis podle vlaského podobného spisu hraběte Kastigliona zhotoven, králi Sigmundovi Augustovi připsán, nejnověji pak ve Varšavě r. 1828 ve „*Zbioru pisarzów polskich*“ vytištěn byl.

Vystavuje v dotčeném spisu obraz dokonalého dvořenína, na týž způsob, kterým Cicero dokonalého řečníka vypsal, a také v rozmlouváních Ciceronovým podobných. K výbornosti dvořenína náležeti praví mezi jinými vlastnostmi také *výmluvnost*, a tu příležitost podala se jemu mluviti o jazycích, zvláště národním, kteréhož ouplné známosti u dvořenína žádá. V tom ohledu p. Kryský, jeden ze spolku osob v té knize rozprávějících, takto se pronáší:

„Náš Polák, by jedno kus z domu vyjechal, hned nechce jináče mluviti, jedno tím jazykem, kde trošku pomeškal: jestli byl ve Vlaších, to za každým slovem *Signor;* jestli ve Francii, to: *Par ma foi;* jestli v Hispanii, to: *Nos otros caballeros;* a časem druhý, ačkoli nebude v Čechách, i jedno že hranici Slezskou přejede, to již jináče nebude chtíti mluviti, jedno po česku; a čeština, ví to bůh, jaká bude. A jestli mu řekneš, aby svým jazykem mluvil: to povídá, že zapomněl; anebo že mu se přirozený jazyk pravdivě hrubý vidí: čeho dovodě, vyrve jakés staropolské z Bohorodice slovo, a českým

jakým hladkým slovkem je přebije, aby svého jazyka hrubost a cizího pěknost pokázal: na konec i s tím na plac vyjede, že skoro každý v Polském jazyku řečník Českých slov místo Polských užívá, jako by to bylo na schval dobře."

„Není, co by tu mohlo se líbiti, když někdo, maje vlastní Polské slovo, zavrhna ono, vypůjčí na místě jeho z cizího jazyka, a místo „*Stanów* koronných" mluví *Stawy* koronné; nebo to jest nejináče, jedno jako kdyby kdo Poláky vyháněl ze země, a Čechy do ní přijímal: v čem jaký by byl rozum, vidí to každý. Pravda to jest, kdyby slova Polského nebylo na tu věc, kterou by Polák okřiti měl, aneb v přetlumačení z jednoho jazyka na druhý potřeboval by cizího slova: netoliko nehaním, ale z tak podobného mluvě naší jazyka, jaký jest Český, vzíti mu dovoluji. Tak to podobno naši řečníci Polští slavní činili; čemuž nerozumějíce dnešní, jali se nestydatě v svůj jazyk klásti divná slova cizozemská, a místo slov výborných Polských stavěti Česká, dobře než naše podlejší. Zatím to jde, že těm novým Ciceronům málo rozumíme, a tomu prosto nic, co nám kdy v písmě podadí. I mnějí oni, by to byl největší rozum tak mluviti, anebo tak psáti, aby málo lidí, aneb žádný nerozuměl, v čem jak bloudí, znáte páni sami." (Potom mluví pan Kryský vůbec o srozumitedlnosti v mluvení i v psání, což zde pomíjíme).

Na čež p. Lubelský: „Nyní mi to, Pane Kryský, pověz: když jazyk náš Polský není právě dokonalý (i pamatuji já, kdy u dvora takového řečníka chváleno, kterýž ve svou řeč nejvíce češtiny míchal), jakým jazykem dvořenín nastaviti svého má: jestli Českým, či Ruským, čili Charvatským, anebo Slovanským; anebo jestli mu též volno starodávné a právě již umrlé Polské slovo zkřísiti,

kde by se které sjíti mohlo. Nad to, že latinská mluva jest u nás velmi pospolitá, volno-li též dvořenínu časem místo Polského slova latinské vložiti. K tomu též i to bych rád věděl, který jazyk z těch všech, které s naším mají příbuzenství, jest nejčistější."

„Abych na to slušně odpověděl (dí p. Kryský), musím trošku výše počíti. Napřed tedy abyste věděti ráčili, náš jazyk není sám v sobě starý, ač jím dávno Poláci mluví, ale urodil se ze Slovanského, jako Český, Ruský, Charvatský, Bosněnský, Srbský, Bulharský. —

Bulharové přijavše litery od Řekův, a přičinivše jich něco, a druhé předělavše, počali psáti první jako tako: jednak předce pilností svou přišli k tomu za časem, že mnoho písma Božího na svůj jazyk přeložili. Tu již ten jazyk dobře bohatší než náš býti musí: a odtud, že dávněji v něm psáno, než v našem. Od Bulharův potom Racové, Srbové, Rus, i jiní písmo vzali. Nastalo zase písmo České z latinských liter, již cos polerovanějšího, odtud podobno, že Čechové jsou v sousedstvu s národy neprostými; ti hned spůsobněji, uměleji, ozdobněji, zachovajíce jakés protahování v slovech, podobné latinskému vyslovení, mluviti počali. I odtud urostla jim ta sláva, že jich jazyk měl by býti ovšem než náš čistější. Jakož podobno bohatší než náš býti může, a to odtud, že dříve k nim i písmo i nauky přišly; ale o pěknost ještě to nechať visí na výroku. A tak přistupujíc k věci, když dvořenínovi slov Polských nestane, dobře učiní, že půjčí z Českého jazyka rychleji než z druhých, a to proto, že již ten sám u nás jest vzácný a počítaný za nejčistější. — Ale kde by se slovo jaké nahodilo v českém, které by bylo přítrudnějším, a na to místo byloby nebo Ruské neb Charvatské, neb Srbské lehké Polákovi k vyrozumění,

tam v té míře bude lépěji dvořenínovi vedlé svého zdání obrati z těch druhých lehčejší a sličnější slova, a zanechati Českého. Však to všecko záleží na jeho vlastním rozsudku, aby uvážil, které slovo více slouží uším Polským, které značnější, které zřetelnější, které vlastněji věc opisuje. — Naposledy M. Pane, ráčíš mne ptáti: Který by mi se z těch jazyků z Slovanského povstalých nejčistější viděl: nevím jak na to Vaší Milosti odpověděti; neboť v té míře nečiním dosti sám sobě. Český jazyk jest pěkný, ale jakoby trošku mazlivý (pieszczący), a mužovi málo přístojný; Ruský zase surový; Rácký, Srbský, Charvatský, Bulharský již mají cos pohanského, nebo se od Turkův nakazili. Náš též Polský zdá se trudný, a jakoby člověk celou hubou a snahou mluvil. Já v tom nevím co pověděti, i ovšem volil bych ptáti se koho, který jazyk na světě nejčistější.“ (Tu přejde rozmluva na jazyk Řecký a Latinský jakožto nejvzdělanější).

Toto sprostičké o našem jazyku pronešení příčinu podati může k důležitému o něm přemyšlování. My zde moudrému, jak se praví, napovědouce, jen toho podotkneme:

a) Připomenouti sluší, že tento výpis z Hornického schvalně do slova téměř ne tak přeložený, jako raději vyňatý, a vždy, jakož se nadějeme, Čechům lepším srozumitedlný jest. Podobnost jazyka Polského s Českým za onoho věku byla mnohem větší než nynější, proto, že od té doby každý z těch dvou jazyků svou cestou u vzdělávání se pokračoval, dílem z sebe se vyvíjejíce, dílem formy jiných jazyků sobě osobujíce; v čemž posledním Český tím se zvláště odlišil, že mnohem více z povahy Německého jazyka přijal, než Polský; což ne tak nám Čechům patrno, jako jiným Slovanům o našem nářečí poněkud přemýšlejícím.

b) S potěšením zajisté každý Čech dočítá se tuto, že byl někdy čas, kde i jeho jazyku dostalo se za hranicemi známu a váženu býti v té míře, až i nad přílišným oblibováním jeho tam od vlastenců horleno. Toho tuším netřeba se více obávati; ale tolik sobě i nyní i budoucně Český jazyk sobiti může, aby, jako jemu vzdělanější slovanská nářečí ku pomoci slouží, tak on jim opět svým bohatstvím, svou hladkostí a broušeností mnohonásobně k užitku prospívaje, svou u nich platnost zachoval, čehož jen mnohostranným, jako za našeho věku počato, literatury vzděláváním dosáhne.

c) Kterak se to postavení jazyka Českého k druhým Slovanským od té doby změnilo, vůbec známo jest, a již Veleslavína, vida, jak daleko v literatuře Poláci za svého Sigmunda Velikého pokročili, nad tím touží, že Čechové váhavěji postupují. Kdyby Hornický dnes psal, podobno, že by i o jiných nářečích Slovanských, zvláště o Ruském a Illyrském, jináče soudil. —

d) Že Hornickému Český jazyk mazlivý, zženštilý, neb, jak on praví, pěštící zdál se býti, toho příčina jest ne jiná, než že Český jazyk mezi Slovanskými, právě jako Attický mezi Řeckými, užíváním vyšších samohlásek jakousi měkkost a tenkost sobě osvojil, která nezvyklému, a jako Dorickému, na plnost a hlubokost zvuků navyklému uchu snadno nadsazenou, pěštěnou, maznavou zdáti se může; což i podnes mnozí mezi Slováky a jinými s námi pobratřenými národy hlasové, do pravočeského zvuku svou nelíbost jevící, potvrzují. A však žádati, abychom my Čechové k hlubším hláskám docela se navrátili, jest žádati, abychom, ať tak dím, od atticismu odstoupili, a k jinému nářečí se uchýlili; což my, ostatně každý Slovanský dialekt v rovné vážnosti majíce, za nepotřebné a

že našemu uchu odporno, za neradné, a literatuře naší škodlivé uznávati musíme.

e) Co konečně o mírném přijímání slov jinoslovanských do Polského jazyka pověděl spisovatel, a zvláště z Českého, jakožto nejbližšího, — to rozumno a sebou samo chvalno jest, a snadno na Český jazyk, odkudž by tento pomoc bráti měl, obráceno býti může.

Starý, chudý Richard,

aneb

prostředek bohatým býti.

(Z Franklinových menších spisů.)

Přípom. Benjamin Franklin vydával pod jmenem Richarda Soundersa kalendáře Pensilvanické; tento krátký spisek byl jednomu z nich za předmluvu, a naleză se mezi jeho menšími spisy.

Zastavil jsem se onehdy se svým koněm na jednom místě, kdež se bylo k veřejné prodeji mnoho lidí sešlo. Bylo ještě tuze časně; lidé mluvili o zlých časích, a jeden z nich obrátiv se k jakémus letitému a podlé ohledu možnému člověku s šedivou hlavou, dí jemu řka: „I což vy, otče Abrahame, říkáte k těmto nynějším časům? Nemníte-li, že ty náramné daně a platy celou zemi vyssají? Nebo, kterak mnedle možné bude jim dostačiti? A co se vám zdá, abychom dělali?“ — Otec Abraham pozastaviv se za chvíli, odpověděl: „Má dobrá rada vám ve vší krátkosti k službám stojí: nebo moudrému, prý, napověz, a slovy se žádná kočka nedá vehnati do pytle, jak praví chudý Richard.“ Celé shromáždění nutilo jej, aby mluvil, i obstoupili ho, a on takto počal:

„Milí zlatí sousedé a přátelé, pravda, že jsou mnohé a těžké daně, ale kdybychom neměli žádných jiných odbývati, kromě vrchnostenských, ty bychom předce zapravili: my pak ještě máme jiné daně, a ty nás více ztěžují. Naše lenost, ku příkladu, dvakrát tolik nám ujímá co vrchnost, naše marnost třikrát a naše bláznovství čtyřikrát tolik. Těchto daní nás žádný deputovaný ani odpoly, ani zcela neosvobodí; zatím není po všem veta, chceme-li jen dobré rady uposlechnouti; nebo, jak praví chudý Richard v svém kalendáři na rok 1733, Pán Bůh pomáhá těm, kdo si pomáhají sami.“

„Kdyby některá zemská vláda doháněla lidu k tomu, aby jí desátkem svého času robotil, toť by každý křičel: ale lenost většímu počtu z nás mnohem více času odnímá. Spočtěte jenom ten čas, který naprosto zahálkou, to jest, ničehož neděláním, nebo zábyvkami, na nic hrubě lepšího nesměřujícími, strávíte, a poznáte, tuším, že pravdu mluvím. Zahálka nevyhnutelně ukracuje nám života, protože nás zemdlívá. Zahálka jest rez, hlodající mnohem silněji než práce. Klíč často potřebovaný pěkně se svítí, praví chudý Richard. Miluješ-li ale život, nemař času, praví chudý Richard dále, nebo z času udělán jest život. Jak mnoho pozbýváme již tím, že spíme nad potřebu, nepomníce, že liška spěcí nechytá zajíců, a že v hrobě dosti dlouho spáti budeme.“

„Jestliže čas jest nejdražší věc na světě, i bude tedy mrhání času marnotratnost nad všecky největší: nebo, jak praví chudý Richard, ztracený čas nevrátí se zas, a to, co pravíme *dost času*, na konci málo kdy stačí. Nuže, hýbejme rukama, dokud síly se dostává. Lenost všecko ztěžuje, pilnost působí snadnost. Kdo pozdě vstává, nikdy nedodělá; noc jest, než se hodně zabral do práce.

Lenivost loudá se tak váhavě, že jí chudoba brzy dohoní. Naléhej na práci, aby nenaléhala práce na tebe. Záhy do postele, záhy z ní: v tom jest zdraví, rozum i jmění, praví chudý Richard."

„Co jest platno lepších časův žádati a doufati? Buďme jen my jiní, časové také se změní. Pilnosti není třeba žádostí, praví chudý Richard. Kdo se krmí nadějí, hleď, aby hladem neumřel. Bez práce nic není. Já si pomáhám rukama, protože nemám polí, a mám-li jaké, přičiňuji sám rukou, protože na něm velká daň. Chudý Richard dobře pověděl: Kdo má své řemeslo, má jistinu, a kdo má hlavu, má výnosný úřad k zaplacení daně. Kdo miluje práci, nalezá chleba; pracovitému hlad někdy do domu kouká, ale vjíti nesmí. Ani právní poslové nevkročí přes práh jeho; nebo přičinlivost zaplacuje dluhy, ale choulostivost množí je. Třebas nenašel pokladu, a nedědil po žádném strýci: dobřeť tak! Pilnost jest matka štěstí, a pilného vším daruje Bůh. Dělej pole své, když líní spí; budeš míti obilí s potřebu i prodej. Dělej dnes, nebo nevíš, co ti zítra překaziti může. Jeden dnešek za více stojí, než dva zejtřky, praví chudý Richard, jakož i neodkládej na zejtří, co dnes udělati můžeš. Kdybys sloužil hodnému pánu, nestyděl-li bys se zaháleti před ním? A však tys pánem svým, styď se tedy sebe sám, když zahálíš, maje co dělati pro sebe, pro dům, pro vlast, pro kníže. Chutě měj se k práci, a pomni, co praví chudý Richard, že kočka v rukavicích myší nechytá. Jest arci mnoho co dělati na světě, a ty snad máš měkké ruce od přirození, ale jen jednou počni srdnatě, a půjde práce denně lépe. Není-li pravda, že déšť i mramor k posledu promočí? myš trpělivá a pilná i lodní provaz překouše? pod opětovanými rázy padne i nejsilnější dub?"

„Řekne mnohý z vás: A co, nemáme-li sobě naprosto nikdá pohověti? Odpovídám, jak praví chudý Richard, užívej dobře času, chceš-li zasloužiti odpočinutí, a nepotracuj hodiny, nemaje jisté minuty. Uprázdněním nazýváme čas, v kterém něco užitečného dělati se dá. Pilný nalezá uprázdnění takové, ale lenivý nikdy. Nebo, jak praví chudý Richard, život plný dobré prázdnosti, a prázdný (zahálčivý) život, jsou věci velmi rozdílné. Mnohý by rád, bez pracování, od své hlavy živ byl, ale málo kdo s ní daleko dojde. Ale práce naproti tomu přináší pohodlí, nadbytek i vážnost. Utíkej kratochvilí, a budou stíhati tebe. Pilný pavouk má velikou pavučinu, a od té doby, co mám kravičku a několik ovcí, každý mi vzkazuje dobré jitro — pozoruje chudý Richard velmi pravdivě."

„Ale samá pilnost nepůsobí všeho; potřebí jest, abychom byli ustaviční, nelhostejní, aniž nerozmyslní; abychom sami dohlédali k svým věcem, a nebezpečili se příliš na jiné. Nebo, jak praví chudý Richard, strom často přesazovaný, a rodina často se stěhující daří se méně, než když zůstávají na místě. Trojí stěhování jest jako jedno vyhoření. Neopouštěj dílny své, a dílna tvá neopustí tebe. Chceš-li aby tvá věc dobře pořízena byla, jdi sám, jinak, pošli jiného. Kdo zbohatnouti chce od pluhu, veď sám, nebo poháněj. Oko pána spomáhá víc, než obě ruce jeho. Nedostatek péče více škodí, nežli nedostatek důvtipu. Kdo nebdí nad dělníky svými, ten otvírá jim měšec svůj. Přílišná důvěrnost zkazila mnohé: v tomto zlém světě méně oklamává nevěra, než dověřování se. Žádný nepykal, že se staral o sebe, nebo, jak praví chudý Richard, chceš-li míti věrného a příjemného sluhu, služ sobě sám. Malá nedbalost bývá příčinou veliké neřesti. Že nebylo

hřebíku, upadla podkova, pro podkovu zašel kůň, pro koně jezdec: dostihl a zabil ho nepřítel, čehož by se bylo nestalo, kdyby byl hleděl u podkovy na hřebík.“

„Tolik o pilnosti, milí přátelé, a o pozoru na své věci. K těmto dvěma ještě něco třetího přijíti musí, a to jest *střídmost*. Kdo neumí tak dobře šetřiti, jak vydělávati, upracuj se do smrti, nezůstaví čísla. Tučná kuchyně dělá hubené pořízení, praví chudý Richard. Jak nabyto, tak pozbyto, můžeme říci o mnohém pěkném tolárku od té doby, co ženy naše pro kafé na šití a tkaní, a my mužové pro vínko a punč na motyku a kladivo jsme zapomněli. Chceš-li býti bohat, neuč se jenom vydělávati, ale i šetřiti, praví chudý Richard. Španiely Amerikou nezbohatly, nebo vydání jejich převyšuje důchody.“

„Uskrovněte bláznové stkvostnosti, a netřeba vám toužiti do zlých časů, těžkých daní a velikého nákladu v domě; nebo víno a ženy, hra a podvod ztenčují statek, a rozmnožují potřeby. Jedné nešlechetnosti chování stojí tolik, žeby se dvě děti vyživiti mohly. Myslíte, že šálek kafé, sklenička vína, nějaký pamlsek, o něco tenší oděv, malá někdy vyjížďka mnoho neznamená? ale pomněte, co praví chudý Richard: mnohokrát málo, také mnoho: varujte se malých vydání: malá skulina dělá, že se veliký koráb utopí. Mlsná huba příčina žebroty: blázen zaplatí koláč, moudrý ho sní. Vy jste se tu shromáždili k veřejné prodeji všelikého kupeckého zboží a šperků. Pokládáte tyto věci mezi statky, ale vizte, ať některým z vás nebudou pro ně nedostatky. Myslíte, že jich dostanete lacino, snad daleko pod cenou; ale nepotřebujete-li jich nevyhnutedlně, na všecken způsob draze je zaplatíte. Pomyslte na to, co praví chudý Richard: Kup, čeho nepotřebuješ, a brzo prodáš, bez čeho nelze. Mnozí lacinou

koupí na zkázu přišli. Rozmysl se pokaždé, než dobře koupíš. Bývá koupě jen na oko dobrá, a zdrží-li tě od řemesla, můžeš míti mnohem více škody než zisku. O, toť velká pošetilost, draze kupovati pykání, a předce ta pošetilost na prodejích denně se přihází, protože lidé na kalendář nemyslí. Rozumný, praví chudý Richard, zmoudří škodou jiného, blázen ani svou vlastní. Znám lidi, kteří pro pěkný klůcek rádi se postí, a svým dětem chleba ujímají. Šarlat, hedbáví, aksamít a tykyta uhašují oheň v kuchyni. Chyba toho, že nejsou ku potřebě, nenáležejí ani ku pohodlí života: žádáme jich jediné, že do oka padají. Tak se stalo, že množší jsou vymyšlené nežli přirozené potřebnosti člověka, a tak bohatí chudnou, a bývají dlužníci těch, na kteréž jen s vysoka hledívali, kteří ale pilností a schránlivostí svou v dobrém stavu se zachovali. Odtud světle jest viděti, jak praví chudý Richard, že větší jest sedlák na nohách, nežli zeman na kolenách. Mnohý hrubý stejskálek krásnou mohovitost zdědil, ale zapomněl, kterak k ní přišel, a myslil: nyní jasno jest, a pošmourno více nebude. Tak malé vydání ze statku, jakýž jest můj, ani se nepozná; ale chudý Richard praví: Pořád z bečky, a nikdá do bečky, budeš brzy na dně, a když vyschla studnice, teprv sobě váží vody. A to mohli dříve věděti, kdyby k němu byli šli na radu. Milí lidé, chcete-li věděti, jak jsou drahé peníze, jděte a vypůjčte se jich. Za dluhem starost běží, praví chudý Richard. Nehrubě lépe bývá těm, kteří jistým lidem půjčují a svému chtějí. Chudý Richard dává velmi dobrou radu, když praví: dětinská chuť k šperkům jest nebezpečné bláznovství. Napadne-li tě choutka, abys co vydal, podívej se na měšec. Marnost jest tak násilná žebračka, jako chudoba, a mnohem nezbednější. Koupil-lis jeden

pěkný kus, koupíš jiných jedenáct, aby se všecko k sobě hodilo; nebo jak praví chudý Richard: snáze odolati prvnímu chtíči, nežli všem následujícím, a chudý, který se spravuje bohatým, jest tak směšný, jako žába, která se nadýmala, chtěci býti tak veliká, jako vůl. Velký koráb se dále pustiti může, ale malé loďky, nechť se břehu drží. Takovým pošetilostem trest v zápětí kráčí. Chudý Richard praví: Kdo má k obědu marnost, dostane k večeři potupy, nebo: pýcha s nadbytkem snídá, obědvá s chudobou, a večeří s hanbou. A co prospěje konečně lichý blesk, pro kterýž tolika se odvažujeme, tolik trpíme? Ani nezachová zdraví, ani neosvobodí nemoci. Ano coby měl zvýšiti cenu člověka, vzbuzuje závist, a klopotem v záhubu táhne.“

Jaká pošetilost tedy, pro tak zbytečné věci dluhy dělati! Pravda, netřeba platiti až po půl letě; a to snad mnohého sem přivábilo, který nemá čísla v kapse. Jest ovšem velmi pohodlno koupiti bez peněz, ale pomněte, co to jest, v dluhy se zaplesti! Tím dáte druhému právo nad sebou. Nemůžete-li zaplatiti v čas, bude vám hanba, když vás potká věřitel. Budete se třásti, mluvíce s ním, a koktati mizerné výmluvy. Poznenáhlu ztratíte víru i stud, a zlehčíte se hrubými a ošemetnými lžemi. Nebo lež jest druhý stupeň ku křivdě, jakož dělání dluhu první. Lež za dluhem chodí. Člověk svobodný měl by každému na světě bez strachu do očí hleděti: ale chudoba ponižuje a ujímá ctnosti. Prázdný měšec klesá a nestojí, praví chudý Richard.

„Co byste řekli o vladaři neb správě zemské, která by pod trestem žaláře uložila vám, abyste se šatili jako lidé od stavu? Neřekli-li byste, že jste lidé svobodní, a že můžete choditi jak chcete, že rozkaz ten svobodě na

ujmu, a panování to že tyranské jest? A však, sami se takovému tyranství podrobujete, pro úpravné šatstvo dluhy se obtěžujíce. Věřitel to právo má svobodu vám, kdy chce, odníti. Nemáte-li čím platiti, může žalařovati vás, dokud chce; třebas do smrti. Kupujíce nemyslili jste na zaplacení: ale věřitelé mají lepší paměť, než dlužníci. Věřitele máte jako hodiny, na vlas vědí, kdy lhůta vyšla. Zasvitá den placení, než se probudíte, a přijdou upomenout dluhu, dříve než pomníte na zapravení jeho. Byste pak i pomněli, předce lhůta, prvé tak dlouhá, nyní náramně krátká vám přijde: bude se vám zdáti, an čas, křídlatý na plecích, již i na patách křídel dostal. Ten má krátký půst, kdo o velkonoci dluh platiti musí. Snad jste nyní v tom stavu, abyste nějakého malého bláznovství dovésti mohli, bez uškození sobě, ale odložte raději něčeho na staré šediny a k náhodě; nebo jak praví chudý Richard: ranní záře netrvá celý den. Výdělek váš může býti krátký a nejistý, vydání ale jisté jest, a trvati bude, cò živi jste! Snáze jest vystaviti dvě ohniska, nežli na jednom pořád strojiti. Polož se raději bez večeře, než aby s dluhem vstal. Vydělávej co můžeš, a neplýtvej tím, cos vydělal. Toto jest pravé tajemství proměňovati olovo v zlato. Kdo v držení jest toho kamene moudrosti, nebude déle naříkati na zlé časy a těžké daně."

„To jsou, milí přátelé! pravidla rozumu a opatrnosti. A však není co spoléhati na svou vlastní pilnost, šetrnost a bedlivost. Ač že jsou to převýborné věci, nicméně bez požehnání shůry málo vám prospějí. Proste tedy pokorně za to požehnání, a nebuďte tvrdí k těm, kdož ho nemají, nýbrž přispějte jim k pomoci. Pomněte, že Job trpěl, a k posledu požehnáno měl. K závěrku, zkušení jest druhá škola, ale jediná, v které blázen se učí. Nebo

můžeť se dáti komu dobrá rada, ale ne dobré chování. Komu nelze raditi, nelze pomoci, praví chudý Richard, a kdo neslyší, ten cítí.“

Tak domluvil stařec. Lid poslouchal řečí jeho, a schvaloval moudrá jeho učení, ale, jak to obyčej po každém kázaní, dělal tu chvíli naopak. Prodej se začala, a největší jich díl kupoval bez rozumu a povahy. —

Franklin, který tu celou věc s přístupem o marnosti spisovatelské počal, jížto prý nic ve světě není příjemnějšího, jako když koho jiní spisovatelé za živa v svých spisech uvodí, skonává ji jednak tím otevřeným vyznáním, že se nemálo kochal nad tím mužem, který, co on skrze pětmecítma let v svých kalendářích prohodil, tak dobře užil, vždy na chudého Richarda se odvolávaje, jednak ale i tím nicméně poučujícím příkladem, že, ač se tu byl stavil, chtěje koupiti sobě sukna na nový kabát, nicméně po té řeči starcově, odložil toho, a odjel odtud s tím úmyslem, že přestane ještě poněkud na tom kabátu, kterýž měl. Laskavý čtenáři, můžeme-li, ty a já, něco podobného do sebe způsobiti, budeme týž, který on, prospěch míti.

Čtyři sprostní bramíni.

(Z indického, podlé A. V. Schlegla v Ind. bibl. Bonn. 1826. II. 3.)

V jednom kraji oznámeno bylo, že svěcena bude jedna z oněch velikých slavností, na kterých bramíni hostinami a dary poctěni bývají. Čtyři lidé toho stavu, každý v jiné vsi bydlící, povstali, aby se tam vydali. Sejdouce

se náhodou po cestě, a rozumějíce, že všickni stejný úmysl mají, umínili ostatní díl pouti společně vykonati. Na cestě potkali se s vojínem od stavu, putujícím právě jim naproti, kterýž jda okolo, pozdravil jich způsobem, jakým se pozdravují bramíni: sepna ruce pozdvihl je až do čela, i řekl: „Dobrého zdraví Vaší Ctihodnosti!“ načež bramíni všickni čtyři jednohlasně s obyčejným požehnáním odpověděli.

Brzo na to přišli k studánce prýštící se u samé cesty, kdežto se posadili, aby žízeň uhasili, a potom odpočívali ve chládku pod stromem vedle studánky stojícím. Poněvadž jim v odpočívání tom rozum jejich málo, čím by se zabývali, poskytoval, přišlo jednomu na mysl přetrhnouti mlčení, i počal ke druhým takto: Povinno vyznati, že ten vojín, kterého jsme nedávno potkali, jest člověk zdvořilý a rozumný. Znamenali jste, jakou čest mi prokázal, a kterak mne uctivě pozdravil?

Načež ozval se nejblíže sedící bramín: Tebe on nepozdravil, na mne pocta jeho jedině směřovala. — Vy se oba mýlíte, pravil třetí, já vás ujišťuji, že se pozdravení jeho mne samého týkalo. Na důkaz toho vojín oči po mé straně obrátil, když pravil: Dobrého zdraví Vaší Ctihodnosti! — Nikoli, řekl čtvrtý, mne jenom pozdravil; sice bych nebyl mu odpověděl: Blahoslaven buď! —

Hádka pomalu tak tuhou se stala, a s takovou horlivostí vedena byla, že čtyři naši poutníci na tom byli, aby do sebe se dali, když jeden z nich něco méně pošetilý nežli druzí, pro uvarování mrzutých vády následkův, takovouto radu vynesl: Proč se nadarmo hněváme? Kdybychom sebe jakkolivěk hanlivými slovy obráželi, kdybychom se třeba, jako nejsprostější luza, poprali, zdaliž by tím věc, o kterou se hádáme, jistotně rozhodnuta

byla? Kdo nás lépěji z pochybnosti vyvede, nežli ten, který nás v ni uvedl? Bojovník, který nás potkal, a jednoho z nás pozdravil, nemůže ještě daleko býti. Já myslím, abychme rychle za ním běželi, a z jeho vlastních úst se dověděli, komu z nás čtyř on svou poctu vzdáti mínil.

Tato rada zdála se býti velmi rozumná, a protož ochotně přijata byla. Povstavše tedy běželi za bojovníkem, a téměř bez dechu jsouce dostihli jeho přes hodinu cesty od místa, na kterém je byl pozdravil. Jak brzo jej z daleka spatřili, volali naň, aby stál; potom přistoupivše blíže, předložili jemu příčinu hádky vzniklé mezi nimi, i prosili jeho, aby oznámením, koho se zdvořilost jeho vlastně týkala, rozporu konec učinil.

Bojovník ze zprávy jejich na rychlost poznal, jak sprostí byli lidé, s kterými činiti měl; chtěje sobě na jejich outraty kratochvil spůsobiti, odpověděl chladně: „Ajta, toho jsem pozdravením obmýšlel, kdo mezi vámi čtyřmi jest nejbláznovější.“ To pověděv odvrátil se od nich, a cestu dále nastoupil.

Bramínové tou odpovědí spleteni, také opět dali se na cestu, a putovali nějaký čas po tichu.

Zatím pozdravení bojovníkovo tak velice jim na srdci leželo, že o ně brzo nová mnohem tužší hádka vypukla. Tenkrát každý právo své na výpovědi vojína samého zakládal; nebylo žádného mezi nimi čtyřmi, který by sebe netušil ostatních daleko bláznovějším býti. Této zcela nové přednosti právo všickni sobě osobovali s takovou horlivostí a násilou, že by nevyhnutedlně bylo přišlo na pěsti, leč že původce první rady druhou zamyslil, aby zvírající horoucnost poněkud umírnil. Já tvrdím o sobě. pravil on, že bláznovější jsem kohokoli z vás, a každý

mezi vámi tvrdí totéž o sobě. Nyní ptám se vás, kdybychom se ukřičeli do ochraptění, kdybychom se bitím uprali, můžeme-li tím dokázati, čí mezi námi bláznovství nejdokonalejší jest? Věřte mi, zastavme na ten čas vádu. Nejsme daleko od Dharmapury; pojďme tam, postavme se na soud, a požádejme správců toho města, aby mezi námi pokoj učinili. Ta rada zdála se býti velmi rozumná, a nikdo nezpěčoval se jí poslechnouti.

Nemohli v pravější hod přijíti. Správcové města Dharmapury, bramíni a jiní byli právě shromážděni v soudnici, a že toho dne nijaké důležitější pře rozhodnouti nebylo, bez odtahu připustili cizince k soudu, a kázali jim věc přednesti.

Jeden z bramínův našich, stoupiv u prostřed shromáždění, vypravoval, neopomina i nejmenší okolnosti, co za příčinou pozdravení a dvojsmyslné odpovědi vojínovy mezi nimi se přihodilo.

U vypravování shromážděná rada více než jednou dala se do hlasitého smíchu. Její předsedící, muž nad míru veselé mysli, byl radostí naplněn, že mu se udála příležitost k tak utěšené kratochvíli. Vzav tedy na se opravdový pohled, kázal všem ticho, a mluvil k žalobníkům těmito slovy: Poněvadž cizí a v tomto městě neznámí jste, nelze věc rozpornou vyslyšením svědkův rozhodnouti. Dle mého domyslu máte jediný prostředek, kterým věc soudcům objasniti můžete, a ten jest, aby každý z vás předložil nám nějaký skutek ze svého živobytí, kterým bychom se o jeho bláznovství docela přesvědčiti mohli. Teprvé potom, když vás vyslyšíme, budeme v stavu usouditi, kdo z vás v té věci nad jiné předčí, a sobě pozdravení bojovníka právem osobiti může. Na tom navržení žalobníci se usnesli.

První z brahmanů, kterému slovo vésti povoleno, držel následující řeč: Můj oblek, jakož vidíte, není nikoli čistý, a v odránce té nechodím od dneška ani od včerejška. První příčina špatného mého šacení jest následující. Bohatý kupec v mém okolí, velice dobročinný k brahmanům, před mnohými lety daroval mi dva postavy nejtenšího sukna, jaké kdy v naší vesnici vídáno bylo, abych sobě z něho šaty udělati dal. Ukazoval jsem to sukno všechněm mým přátelům, kteří se mu dost nadívati a nadiviti nemohli. Tak šťastně nalezený poklad, pravili oni, jest toliko plod dobrých skutků, které jsi v předešlém životě konal. Dříve, než jsem se v to sukno oblekl, vypral jsem podlé obyčeje oba kusy ve vodě, abych je omyl z nečistoty lpějící na nich, proto že skrze ruce tkadlcovy a kupcovy byly prošly. Uvázal jsem je oběma konci na větve stromu, aby uschly, ano tu náhodou pes pod nimi proběhl; znamenal jsem to teprvé, když opodál byl, a nemohl jsem tedy jist býti, zdali jich se nedotekl a následovně jich neposkvrnil.

Tázal jsem se svých děti: ty ale pravily, že si toho nevšímly. Kterak jsem se měl v té pochybnosti upokojiti? Počal jsem tedy jíti čtvermo, tak že hřbet můj asi v té výši byl, jako psův, a tak podlezl oba kusy sukna. Dotekl jsem se jich? táží se dětí, kteréž pozor dávaly. Ony, že ne. Skákal jsem radostí při té žádoucí zprávě. Zatím to okamžení mi napadlo, že ocas psí na horu stál, a že tedy koncem této strmějící částky sukna mého dotknouti se mohl. Pro všecku jistotu přivázal jsem sobě dole na záda srp na horu obrácený, a opětoval jsem mou zkoušku. Moje děti, kterým jsem přikázal, dobře pozor dáti, pravily mi, že srp tenkráte o sukno lehce zavadil. Nemoha pochybovati, že se to psím ocasem v též míře

dálo, přišel jsem do zlosti tak, že jsem ničehož více rozvážiti nemohl, a uchopiv oboje sukno roztrhal jsem je na kusy.

Příběh ten brzo vůbec se rozhlásil, a každý se mnou zacházel jako s nemoudrým. Kdyby hned pes ta sukna dotknutím znečistil, pravil jeden, nemohl-li jsi jich druhým vypráním opět očistiti? Nežby sukno roztrhal, pravil druhý, nemohl-li ho raději dáti nějakému chudému nádenníku? Kdo ti budoucně po tak bláznovém skutku darovati bude na šaty? — Toto poslední slovo se jen příliš vyplnilo. Jestliže jsem od té doby sobě usmyslil, někoho poprositi o přídaveček na slušnější oděv, bylo mi za odpověď: Ty asi máš chuť opět trhati sukno na kusy. —

Když skončil svou dějinu, pravil jeden z posluchačův: Zdá se, že dobře umíte čtvermo choditi. — Ba umím, odpověděl bramín, k tomu jsem velmi spůsobný; hned uvidíte. Na to sehnul obě ruce, a po světnici dvakrát i třikrát čtvermo běžel, tak že se diváci div smíchem nezalkli.

To jest dostatečno, pravil vrchní soudce; co jsme nyní slyšeli, dokazuje již mnoho pro vás; ale dříve než něco usoudíme, potřeba slyšeti, jaké důvody bláznovství svého ostatní přednesou.

Načež druhý brahman oslovil se tímto způsobem: Chtěje na slavnost v okolí našem oznámenou slušně se dostaviti, poslal jsem pro holiče, aby mi hlavu a bradu oholil. Když vykonal tu práci, řekl jsem své manželce, aby mu v odplatu dala polturák, a z nedopatření dala mu dva. Nadarmo žádal jsem, aby holič jeden polturák vrátil; nechtěl toho učiniti; jakkoli jsem na tom stál, odpírati nepřestával. Hádka byla tuhá, a již počali jsme jeden druhého haněti, a holič spustiv na jednou, mírněji

počal a řekl: Jest ovšem prostředek vyhověti té věci. Za ten polturák, kterého žádáte, vaší paní hlavu oholím, jestli se vám tak líbí. Po nedlouhém rozmyšlení pravil jsem: Pravda; tvé navržení skončí naši rozepři, a nestane se ani jednomu ani druhému křivda.

Moje paní to uslyšeci, a vidouci, co ji potkati má, chtěla se odstraniti; ale já ji uchvátil a přinutil sednouti na zem, a holič ozbrojený břitvou, hlavu jí dohola obnažil. Mezi tím paní maje hlasitě křičela, a proudem lání a zaklínání na nás chrlela; ale já nechal jí křičeti, chtěje ji raději s oholenou hlavou viděti, než tomu lotrasu holiči polturáku dopříti, jehož by nezasloužil. Moje paní tím skutkem o své pěkné kadeře připravená, skrývala se hanbou a nechtěla vyjíti na světlo. Holič dal se v koty, a potkaje matku mou na ulici, honem jí vypravoval, co se v tu chvíli v mém domě přihodilo. Ona hned přiběhla, zvěděti chtěci, takli by tomu bylo; a vidouci svou nevěstu cele oholenou, stála nějaký čas němá užasnutím a jako zkamenělá. Ale brzo prudkým hněvem propukla, lála, úkory obrážela, kteréž jsem snášel ani neckaje; neboť počínal jsem znamenati, že jsem je zasloužil.

Šelma holič těšil se z mé škody a s radostí ten příběh všude rozšiřoval, tak že ze mne posměch všickni obyvatelé toho místa měli. Zlí jazykové pověsť tu ještě ozdobili, a neopominuli dáti na srozuměnou, že jsem své paní jen proto hlavu oholiti dal, abych ji za cizoložstvo potrestal. Sousedé sešli se hromadně k mému obydlí, ano přivedli osla, chtějíce dle udání provinilou na něho posaditi, a ji s obrácenou na zad hovadu tváří, po všech ulicích voditi; neboť tak u nás lid trestá paní, kterých nepořádnost na jevo vyšla.

Pověsť o tom příběhu donesla se v krátce až do místa, kde můj tchán a tchyně obývali. Přišli ke mně na kvap, a můžete sobě snadno pomysliti, jaký povyk tropili, vidouce svou ubohou dceru tak zohavenou. Vzali ji s sebou domů, užívali pak té prozřetedlnosti, že s ní toliko v noci jezdili, aby jí hanby uchránili, a v tak bídném stavu, jakož byla, lidem na odiv neukazovali. Měli ji čtyry léta u sebe, nechtíce o jakém udobření ani slyšeti, až mi ji konečně vrátili. Ona prokletá nesmyslnost vinou byla, že jsem slavnost promeškal, ku které jsem se třídenním postem připravoval. Toho mi bylo tím více líto, když jsem se dověděl, že nadobyčejně skvostná byla, a hosté přečišťovaným máslem hojně častováni byli. Čtrnácte dní potom ohlášena byla jiná slavnost, a já dopustil se té neprozřetedlnosti, že jsem se na ní dal najíti; ale přes osmdesáte bramínův tam shromážděných přijalo mne s hlasitým posměchem. Zmocnili se mne, a ohlásili se, že mne nevydají, dokud jim nepovím svůdce paní mé, aby podlé přísnosti stavu našemu daných zákonů potrestán byl. Složil jsem přísahu, že já sám vinen jsem, a oznámil jsem pravou příčinu, která mne pohnula, abych tak jednal. Úžas mých posluchačů při mém vypravování na nejvýš vystoupil: oni jeden na druhého hleděli, a zvolali: „Slýcháno-li kdy, aby vdané paní hlava oholena byla, ježto manželské víry nezrušila? Ten člověk buďto jest klamce, anebo největší blázen, který na světě žije.“ — Doufám, tak dokonal vypravovatel, že i vy tak souditi budete, a mou pošetilost větší býti uznáte oné, kterou vás můj předek zabýval. —

Shromáždění nalezlo, že ta pošetilost pravá jest ve svém způsobu, ale nechtěli ještě vynésti úsudek, ažby ostatní dva soupeře vyslechli.

Třetí, který již dávno netrpělivě toho okamžení očekával, nyní toto přednášel. Jindá sloul jsem Anantaya, nyní všude známý jsem pod jménem Betel-Anantaya. K té přezdívce dal příčinu následující příběh mého života. Minul asi měsíc, co moje paní, až do onoho času v otcovském domě pro svůj outlý věk chována byvši, u mne bydlela. Jednou večer před spaním řekl jsem, nevím z jaké příčiny, žeby ženy byly pleskny. Ona odpověděla bystře a bez dlouhého rozmyšlení, že zná muže aspoň tak pleskavé jako ženy. Já znamenal, že se tím na mne naráželo, a popuzen jsa její odpovědí, pravil jsem: Uvidíme, kdo z nás dvou dříve promluví. Budiž, pravila ona; ale co dá druhému ten, který prohraje? List betelový, řekl jsem já. Tak se založivše pošli jsme spat bez nejmenšího slovíčka. Z jitra, když slunce vyšlo, a my se neukazovali, voláno nás jménem, my se nehlásili. Voláno silněji, všecko ticho. Klepáno na dvéře pokoje našeho, ale darmo. Nyní poděsil se celý dům, myslilit, že jsme v noci náhle umřeli. Tesař vesnický na kvap přivolaný přišel s nástroji svými a prolomil dvéře.

Naši domácí nemálo se podivili vidouce nás oba celé zdravé seděti na zemi skrčenýma nohama. Zdali jsme se býti bez neduhu, toliko mluvy zbaveni. Zkušovali rozličným způsobem přivésti nás k mluvení, ale nezdařilo se to. Matka moje úžasem bez sebe, dala se v povyk, tak že se sběhli všickni brahmané ze vsi se svými paními, a tázali se na příčinu tak velikého zbouření. Dům byl pln lidu, a každý podlé svého obyčeje mudroval o příhodě, ježto nás potkala. Domnění, že nějaký tajný nepřítel zlými čáry nás do toho stavu uvedl, opanovalo. V tom přesvědčení rodičové moji rychle povolali slovútného černokněžníka v tom okolí. Ten přišed nejprvé na

nás za chvíli hleděl upřenýma očima, potom nás obcházel říkaje divná slova, a ohledal nám puls na rozličných částkách těla, a všelijak potvořil se, že posud na něho bez smíchu zpomněti nemohu. Posléze prohlásil, že v pravdě okouzleni jsme; jmenoval i běsa, kterým jsme dle jeho domnění poseděni byli, a popisoval jej jakožto velmi tvrdošijného a urputného. Pro nesnadné jeho zahnání cenil sobě oběti a jiné potřebné k tomu obřady na pět červených zlatých. Rodičové moji nebyli bohati; náramná cena žádaná od kouzedlníka ulekla je velice; zatím předce uvolili se raději k tomu platu, než aby mne a paní mé němých nechali, a přislíbili mu nad to přiměřený dar, jestliže by nám mluvu navrátil. Kouzedlník právě chtěl počíti své zažehnávání, když jeden přítomný známý brahman všem na vzdory utvrzoval, že stav náš pochází od přirozené nemoci, čehož mnohé příklady že viděl; připověděl nás zhojiti beze všech outrat. K tomu konci kázal přinesti pánev s žeřavým uhlím, a žádal jehlu zlatou. Maje vše pohotově rozpálil tu jehlu, jen že se nerozpustila v ohni, a ujav ji kléšťkami, dotekl se mne jí ve spodu nohou, pod páží, v jamce nad břichem, a konečně na vrchu hlavy. Vydržel jsem ty hrozné muky bez pohnutí, ani necekna. Já bych byl raději umřel než té hanby dočkal, abych prohrál. Pokusme toho na paní, pravil nezbedný léčitel, mou stálostí již poněkud z brku vyražený. Přiblíživ se k ní, přiložil jí zlatou jehlu ku spodu nohy. Ledva však oheň pocítila, trhla hbitě nohou a zkřikla: Dost, dost! Na to se ke mně obrátila a pravila: Prohrála jsem, tu máš betelový list.

Nevěděl-li jsem to napřed, že ty první mluviti budeš? Ty potvrzuješ tím, co jsem řekl na noc, že jsou

ženy plesknу. — Musím to nésti, odpověděla ona; budoucně s tebou se více nesadím.

Diváci na sebe hleděli s podivením, nevědouce, co o tom příběhu mysliti mají. Vysvětlil jsem jim toho příčinu, na čemž jedním hlasem zvolali: Jak podivná to pošetilost! celé sousedstvo zbouřiti, dáti se páliti od paty až do hlavy, aby nepřišel o betelový lístek! Věru, v celém světě nikde nenajde se tak spálený mozek jako tvůj. — Od té doby v celém okolí jmenují mne Betel-Anantayu.

Tento důkaz šálenstva zdál se společnosti ovšem znamenitý býti. Souzeno ale za pravdivé, aby dříve vynešení úsudku poznalo se také, čímby čtvrtý žalobník svého požadování zastával. On to učinil následujícím způsobem.

Zasnoubil jsem se s mladičkou dívkou, která pro útlost věku ještě šest neb sedm let v otcovském domě zůstala. Když dospěla, vzkázali její příbuzní našim, že nyní na té době jest, a všecky povinnosti stavu manželského vyplní.

Obydlí tchána mého bylo asi šest neb sedm hodin cesty od našeho vzdáleno. Matka má právě stonala, když ta radostná zpráva přišla, a nemohla té cesty spolu podniknouti. Kázala tedy mně jíti pro nevěstu, a napomenula míti se ostražně, a ničeho nedělati a nemluviti, čím bych obmezenost duševných svojích mocností ukázal. Bojím se, pravila při loučení, aby nějakého hlupstva nedokázal, protože tvou sprostnost dobře znám. — Přislíbil jsem dle napomenutí jejího moudře sobě vésti, a dal se na cestu.

Tchán můj přijal mne ochotně, a na čest příchodu mého pozval všech bramínů toho místa na hody. Když

přišel den odchodu, povoleno mi a nevěstě mé odjíti. Tchán můj dal mi požehnání, a proléval potoky slz, jakoby neštěstí byl předzvídal, které dceru jeho potkati mělo.

Nastoupila právě doba letní, a v den odchodu našeho bylo velmi horko. Šli jsme přes suchopárnou planinu, táhlou na míli. Písek od slunečných paprsků rozpálený v krátce ožehl nohy mé mladé společnici, kteráž vychovaná v stínu krovu otcovského tak unavujícímu putování nezvyklá byla. Začala plakati; já vezma ji za ruku všemožně snažoval se dodati jí mysli. Ale brzo opustila ji všecka síla; ona položila se na zem a pravila, že tam raději umře než dále půjde. Měl jsem velkou nesnáz sedě vedle ní a nevěda co počíti, ano tu kupec okolo jde, a stádce volů s rozličným naloženým zbožím před se žene. Já promluvím k němu, žaluji mu slzavě svou bídu, a prosím, by mi v té ukrutné těžkosti raden a pomocen byl.

Kupec přikročiv k mé nevěstě, díval se na ni pozorně, a pravil, že v tom pořád ještě přibývajícím horku život toho ubohého stvoření jest patrně v nebezpečenství, buď že ležeti zůstane, buď že vstane a dále půjde. Než byste, pravil on dále, dočekali té žalosti, a viděli před svýma očima ji umírati, aneb snad dali se v podezření, že jste ji zabili, raději mně ji přepusťte. Posadím ji na mého nejstatnějšího vola a povezu: tím způsobem ujde jinak neúchranné smrti. Arci že potom pro vás bude ztracena; ale vždy to lépe, nežli v domnění přijíti, že jste ji zabili. Její ozdoba asi dvadcet červených zlatých obnáší: tu máte pět a dvadcet, a přepusťte mi svou nevěstu.

Toto předložení muže toho zdálo mi se pravé býti; vzal jsem tedy podávané peníze, on pak nevěstu mou, posadil ji na vola, a bez meškání dal se na cestu. Já

také ubíral se dále, nohy mé od horkého písku, po kterém mi celý den jíti bylo, téměř ohořely, až jsem pak pozdě večer domů se navrátil. „Kde jest tvá nevěsta?" ptála se matka moje s podivením, vidouc mne přicházeti samotného. Já jí vypravoval celý příběh své cesty a zprávu dal o té smutné náhodě, která potkala mou mladou společnici, a mne přinutila prodati ji kupci tamtudy putujícímu, raději než býti svědkem neúchranné smrti její, nebo snad obviňovánu býti, že jsem ji usmrtil. Posléze vytáhl jsem z kapsy oněch pětmecítma zlatých mně za škodu dáných.

U vypravování toho příběhu horlení matky mé takového stupně dokročilo, že nejprvé oněměla, a jako zkameněla. Ale brzo potom zadržený hněv násilně a ohromně propukl: chrlela na mne haněním a proklínáním, vždy ještě převráceného jednání mého, jako se jí zdálo, slabším. — Ten nesmyslník! ten nešťastník! hlasitě říkala, prodá svou nevěstu! přepustí jinému! Dceru bramínskou za souložnici podlému kupci! Co lidé o tom pomyslí? Co řeknou příbuzní té ubohé dívky, a naši, když se té ohavnosti dovědí? Možno-li, aby tak náramnou pošetilost a hloupost uvěřili?

Smutná náhoda mé nevěsty k příbuzným jejím brzo se donesla. Přiběhli plní zuřivosti, kyji ozbrojeni, majíce v úmyslu mne ubiti. To by se bylo nepochybně stálo mně i ubohé matce, ačkoli cele nevinné, kdybychom záhy dověděvše se o jejich příchodu, rychlým outěkem pomsty jejich byli se neuvarovali. Nemohouce sami sobě náhradu vzíti, přednesli věc k vrchním třídy své, kteří mne jednohlasně k zaplacení dvou set pagod v náhradu za sníženou čest oné rodiny odsoudili. Odsouzen tedy byl jsem ...nství po celý čas života. Ještě bylo to mé štěstí,

že mne z řádu bramínův na vždycky nevyloučili. Milost ta byla mi udělena pro neumřelou ještě paměť otce mého mezi třídníky, muže velmi ctěného a nad míru váženého.

Zůstavuji soudu vašemu, jestli důvod tento bláznovství těch, kterými vás moji soupeřové zabývali, o něco menší, a jestliže vším právem přednost mně nenáleží. —

Po pilném potazu a radě usoudilo shromáždění, že každý z soupeřův nepochybné důkazy svého bláznovství pronesl; že všechněm stejné a pevně založené právo přednosti v té věci náleží; každý tedy z nich že může sobě vyhranou v bláznovství osobovati, a pozdravení onoho šlechtice jakožto k němu vzkázané považovati. —

Všickni jste vyhráli rozepři, pravil jim vrchní soudce: jděte a putujte v pokoji!

Spokojeni docela s tak spravedlivým úsudkem podali se opět naši putující brahmané na cestu, každý jako v závod volaje: Já vyhrál rozepři! Já také! já také! —

Z Luciana Samosatenského.

A.

T I M O N,

aneb

N E V L Í D N Í K (Misanthropos).

Obsah. Člověk do největší chudoby upadlý, který nyní opuštěn jsa od lidí, jimž prvé mnoho dobrého činil, k Jupiterovi volá. Ten pohnuv se outrpností, pošle k němu Pluta, bohatství boha, který ho z nouze vytrhne. Osoby rozmlouvající jsou: *Timon, Jupiter, Merkurius, Plutus, Chudoba, Gnatonides, Filiades, Demeas, Thrasikles.*

Timon. Jupiteře! zástupce přátelstva, hostinství, tovaryšstva, hospodářství, přísahy, hromovládce, mračnoshaniteli, hřimateli! a jestliže tebe ještě jinák nazývají ohromení básníci, zvláště když jim nechtí plynouti verše, nebo tenkráte ty, všelikých dostávaje jmen, napomáháš skladu, a doplňuješ rytmické míry, kam se poděl ten tvůj třeštící blesk, a hrůzohřmotný hrom, a ta spalující, horoucí strašlivá zbraň? Nyní se zjevilo, že to všecko jsou titěrky a dým básnířský, neúčinný, toliko zvučná jména. Ta pak vychválená, dalekonosná a rychlá střela tvá, nevím kterak docela uhasla a ustydla, nemajeci v sobě ani jiskřičky hněvu na bezbožníky. Tudy křivopřísežníci spíše se bojí nějakého včerejšího oharku, nežli plamene hromu všepotroucího, a jest jim, jakobys po nich házel opalkem, jehož ohně a kouře se nestrachují, nýbrž domnívají se, žeby jich toliko počernil. Salmonevs osmělil se hřímati proti tobě, a nesnadno udržuje o sobě to domnění; jaký div? kdežto ty v hněvě ustydlý, on pak muž jest v předsevzetí horlivý a vysokochlubný. I proč jsi

pak, jakoby ležel pod spánkem, neslyše křivěpřísahajících, ani nevida pášících nepravosti, nýbrž krhavý a blikavý při tom, co se děje, a zalehlého sluchu, jako věkem sešlý. Dokud jsi mladý byl a ostražitý, a popudlivý k hněvu, tuť mnohos počínal sobě proti lotrům a násilníkům, nečině nikdy příměří s nimi, alebrž vždycky činlivý byl hrom tvůj, a zdvižená pavéza tvá; hřímával a blýskával jsi jako na půtku; země se třásla, jakoby tříbil, sníh padal, jakby z pytle sypal, a kroupy, jakoby kamenim tloukl, a nechať dopovím spanile, náramným klopotem se valívaly déště, každičká byla krůpě řekou. Odkud znáhla se stalo za Devkaliona násilné tonutí, tak že, když byli pošli všickni korábové, zachována jest sotva jediná lodička, obsahujíc v sobě jen jako nějaký vznět lidského pokolení, aby potom větší nepravosti provodilo. Však od nich béřeš hodnou odplatu za shovívání své, an tobě žádný nepřináší obětí ani věnců, kromě snad při hrách Olympických, a to ještě jen pro obyčej starožitný. Bez mála i tebe, utěšený Bože, jakos ty Saturnovi udělal, s trůnu shodí. Ať nedím nic, že ti oloupili chrám, ba i na tebe samého ruce vztáhli tam v Olympii; ty pak, hlubokohřmitel, liknoval se zbuditi psy, nebo svolati sousedy, aby v outěku schytali ty svatokrádce; nýbrž, slovútný Gigantozhoubce a Titanobijce seděl jsi, drže v pravici desítiloketní hrom, ano zatím lotříci holili tobě zlaté kadeře. Kdy pak, ó výborný Bože, ustaneš prohlídati takové neřesti, i kdy se pomstíš nad tolikerým bezprávím? Kolikeré ohně a potopy stačili by na tak náramný pých lidský? Co jsem jen já, neřku o jiných, Athenienských povýšil, a z chudých boháčů nadělal, vším, čehož potřebovali, nadav je! Nebo, ať dím zrovna, dobročině přátelům, vyhazuje svůj statek, zchudl jsem; oni pak

teď mne neznají, aniž pohlížejí na mne, ač že jindy všemožně hleděli mne ctíti, klaněti se a sloužiti mi. Potkám-li koho z nich, mine mě jako zkácený a zpuchřelý náhrobek některého dávno mrtvého smrtedlníka, nechtěje si ho ani povšimnouti; nebo, zhlídna mě zdaleka, pryč se obrátí, jako před nějakým zlověstným a utíkání hodným úkazem; přede mnou, pravím, kterého nedávno nazývali spomocníkem a dobrodincem svým. Pročež, na mizinu přiveden jsa, tuto v haleně dělám zemi za mzdu osmi obolů, při této motyce o samotě filosofuje! To aspoň ještě jest můj nejlepší zisk, že nevidím těch šelem křivdami a bezprávím obohacených, nebo toby se mi k smrti rovnalo. Nuže pak ty Saturnův a Regin synu, probuď se z toho těžkého a sladkého spaní, kterým jsi předčil samého Epimenida, rozsvěť sobě opět blesk, nebo zažži jej v Etně, aby zaplápolal jako jindy, a ukázal hněv srdnatého a náhlého Jupitera, leč že pravda jest, co praví o tobě Kretenští, že jsi pouhá bájka a smyšlénka básnířů.

Jupiter. Merkuře, co jest to za ruhače tam v Attice na podvrší Hymetském? Špinavý a ukálený jest to otrhanec, v kozí kůže oděný, a shrbený kopá. Žvavý a opovážlivý člověk! Toť jakýs filosof jest! sice by tak bezbožně proti nám nemluvil!

Merkur. Co díš, otče? což neznáš Timona Echekrateovce Kollytenského, který nám tolik nevadných a vzáctných obětí dával, a u kterého jsme tak skvostně tvůj hod slavívali?

Jupiter. Možná-li? Aj, jaká to proměna! I kterakž tak slavný, bohatý a tolika přátely nadaný člověk upadnouti mohl do takové bídy, že tu ukálený a nuzný, ouplatku, jakož viděti, těžkou se troudí motykou?

Merkur. Příčina jeho zkázy jest, jak říkáme, užilost, láska k bližnímu a milosrdenství; neboť ať řeknu práněji, spozdilost, sprostota a nepovážlivost u vybírání přátel: i nepomyslilť, že se zavděčuje krkavcům a vlkům, a domníval se ubožák, že ty játra jemu žžírající káně přátelé jeho jsou a společníci, z nějaké dobromyslnosti k němu, kdežto zatím oni mu dvořili jen pro najedení. Ohlodavše pak mu kosti do hola, a byl-li v nich jaký tuk, i ten vyssavše na prosto, odebrali se od něho, zůstavíce jej zmořeného a znuzeného, a již ho nechtí znáti, aniž hledí naň, mnedle proč? aniž pečují o něho, aniž čeho odměnné mu udělují. Protož on, jak vidíš, opustiv město, hanbě se za otrhání své, ze mzdy kopá motykou zemi, zblázniv se nad neštěstím, vida že lidé, zbohatše od něho, pyšně ho pomíjejí, aniž více se pamatují, že mu *Timon* říkají.

Jupiter. Nesluší, abychom mužem tím opovrhli, a se o něho nestarali, ten nešťastný zajisté by právem se hněval, kdybychom i my také tak činili, jako ti proklatí pochlebníci, a nepečovali o člověka, který nám tolik hovězích kýt a tak mnoho kozího tuku na oltáři spálil, od čehož až posavad v chřípích vůni mám. Ostatně, pro mnohé zaneprázdnění, a pro veliké množství křivopřísežníků, násilníků a loupežníků, a pro strach před svatokrádci, od nichž ani uvarování ani oddechu není, za drahný čas jsem ani pohleděti nemohl na Attiku; nejvíce od té doby, co filosofie a hádání o slova mezi nimi povstalo. Nebo když se vespolek potýkají, krykujíce, není možné uslyšeti těch, kteří se k nám modlí. Protož buď tu musí jeden s zacpanýma ušima seděti, nebo se jim rozkřičet dáti, ješto, nevím o jakou čest, netělesnost, a samé titěrky, náramný povyk vedou. A proto se stalo,

že jsme pozapomněli o toho Timona dbáti, jímž nelze pohrdnouti. Vezmi tedy, Merkuře! s sebou Pluta a pospěš tam. Ty pak, Plute, pojmi Boha Poklada, a zůstaňte oba s Timonem, a neodcházejte od něho, byť i vás, jak jest dobročinný, z domu odbyti chtěl. Strany těch pochlebníků a prokázané jemu od nich nevděčnosti, uvidím potom, co se dá dělati, i potrestám je zajisté, jen co se mi hrom opraví. Polámalo mi se u něho dvé hrotů největších, když jsem jím tuze klopotně hodil po sofistovi Anaxagoru, který svým žákům dokazoval, že nás Bohův naprosto není. Ale chybil jsem se ho; nebo držel nad ním ochrannou ruku Perikles. Hrom pak do chrámu uhodiv, spálil jej, a málem by byl o skálu se rozrazil. Ač pak i pochlebníci dosti potrestáni budou, uvidouce Timona velmi obohaceného.

Merkur. Hle, kterak dobře jest, když se kdo hodně ozve, hubuje a křičí, netoliko na soudech, ale i když se modlí. Nebo aj! Timon tento, byv chudičký, najednou zbohatl, že modle se křikem a povykem Jupitera na se obrátil. Kdyby byl v tichosti kopal shrbený, potud by kopal v opovržení.

Plutus. Ale já, Jupiteře, k němu nepůjdu.

Jupiter. A proč, můj zlatý Plute, zvláště když já poroučím?

Plutus. Proto, věru, že mě potupil, vystrče mne ze dveří a celého roztrole, ještoto jsem jemu již od otcova času přítelem byl, a již málem by mne byl vidlemi z domu vypíchal aneb zahodil, jako zahazujeme z rukou žeřavý uhel. Mám tedy jíti na výhoz břichopáskům, pochlebníkům a nevěstkám? Pošli mne, Jupiteře, k takovým, kteří znají míru dobročinnosti, mne sobě váží, jimžto vzácný jsem a žádaný. Tito ale blázni ať přebývají

s chudobou, poněvadž ji ctí více než mne, a nechať vezmouce od ní kabeli a motyku spokojeni jsou nuzáci výdělkem čtyř penízů, jelikož darem desíti hřiven z bůhdarma pohrdají. -

Jupiter. Již nic takového tobě neučiní Timon; nebo není-li nečitedlný vší bolesti, motyka dokonale ho naučila, že sluší tobě místo dáti před chudobou. Ale ty také vždycky máš nějakou stížnost: nyní si stěžuješ na Timona, že otevřev tobě dvéře sem tam toulati se tobě podlé líbosti dopustil, že tebe neuzamykal, aniž o tebe horlil, a však prvé jsi se hněvával na boháče, stýskaje si, že tě mají pod zámky, závorami a pečetmi, ani chvílku na světlo nepouštějíce, nýbrž v náramných tmách tebe mořice; což, prý, tebe tak souží a bledého činí, a dnavého na ruce pro samé počítání, a tudy že jen kdyby příležitosti nabyti mohl, uteci se snažíš. Slovem, přeobtížno ti bylo panensky jako Danae v měděném aneb železném ložci obývati, a pod krutými a nepravými správci Lichvou a Počtem chovánu býti. Říkávals, že hloupě sobě počínají skrbci, kteří milujíce tebe náramně, a mohouce užiti neopováží se toho učiniti, ač jim žádný toho nezbraňuje, ješto jsou nad tebou pány; nýbrž že hlídají bedlivě, nespustíce s oka pečetí a závor, domnívajíce se, že již tebe dosti užijí, ne když sami užívají, ale když žádnému tebe užiti nedají, jakož pes u žlabu dělává, jenžto sám obroku se netkna koni hladovému ho zbraňuje. Nad to smával jsi se těm, kdož šetří a chovají, a což nejpodivnějšího, i sobě samým závidí, nevědouce, že některý zlotřilý služebník na poklady nemilovaného pána se dobude, a opovrženému skrblíku pozadu se vysměje, kterýž při tmavém kahánku s knotem teničkým a přemálem oleje nespí, a ouroky počítá. Nuže, jak to

mám srovnati, ano prvé boháčům to předhazovav, nyní naopak Timonovi to za zlé pokládáš?

Plutus. Kdybys chtěl pravdu vyšetřiti, shledal by, že v obém dobře mám. Co se tkne tohoto Timona, nebylo jednání jeho se mnou dobromyslnost, nýbrž nedbalost a prostopášnost; ti ale, kteří mě ve tmách zamčeného chovají, a o to dbají, abych hodně tloustl, tělnatěl a tučněl, sami pak se mne nedotknou, aniž mne na světlo pustí, by mne žádný neviděl, myslím, že blázni jsou a mně křivdí, ješto beze vší viny mne tolika mukami moří, nepomnějíce, že v krátce umrou, a mne některému šťastnouškovi zůstaví. Ani těch tedy, kteří mne užiti neumějí, ani těch, kdož mne pořád mezi prsty drží, chváliti nemohu. Žádných tedy z těchto, nýbrž ty toliko, kteří, což nejlépe jest, prostřední míru zachovávajíce, ani bez užívání mne nenechávají, aniž docela vybývají a zahazují. Nebo považ toho probůh, Jupiteře, kdyby někdo, pojav řádně manželku sličnou, potom jí nedbal, a jiným naprosto nezáviděl, dopouštěje jí dnem i nocí se potulovati, ba i navolaje sám k ní cizoložníků, zdaž by se říci mohlo, že takový svou ženu miluje? Ty zajisté nejsi toho mínění, Jupiteře! jenž v milování hojné zkušenosti jsi nabyl. Kdyby pak kdosi jiný, přiveda domů řádnou choť, aby s ní dítky plodil, jí se nedotkl, aniž komu pohleděti na ni dopustil, alebrž pod zámkem květoucí a pěknou pannu choval, a pravil, že ji miluje, a i toho bledou tváří, chřadnoucím tělem a vpadlýma očima dosvědčoval: nebyl-li by takový člověk za blázna jmín, že maje svět množiti, a práva manželství užiti, vadnouti dává tak sličné a milostné dívce, jako by kněžiny Cereře odchovával? Nad tím hle já právě se mrzím, že někteří nevážně po mně kopají a mne mrhají, jiní jako znamenaného odběhlce žalařují.

Jupiter. A proč se na ně mrzíš? obojí se sami dosti trestají; neb jedni, jsouce jako Tantalus žížniví a lační, vyprahlá ústa otvírají na zláto: druzí jako Fineus musejí viděti, jak jim Harpye pokrm z hrdla vydírají. Ale jdiž, nalezneš zajisté Timona mnohem moudřejšího, nežli prvé.

Plutus. To jest tolik, jako bys mě poslal dolévat děravého sudu: dříve to z něho vyteče, než se nalije. Pln jest děr a skulin.

Jupiter. Jestli že jich nezadělá, bude brzy na suše, a nalezne na dně kvasnice, to jest, kabeli a motyku. Ale jdětež a obohaťte jej. Ty pak Merkuře, nezapomeň mi přivésti z Etny několik Cyklopů, aby mi spravili a zostřili hrom, neboť bude nám ho nabroušeného velmi potřeba.

Merkur. Pojďme, Plute. Ale co to? ty kulháš? Že slepý jsi, věděl jsem, můj milý pane! ale žes i chromý, to mi bylo neznámé.

Plutus. Nejsem vždycky, Merkuře, nýbrž jen tehdáž, když mne Jupiter k někomu pošle, tu hned zváhavím, a na obě nohy kulhám, tak že ledva a dosti těžce tam dojdu, ano ten, ku kterému jsem poslán, zatím věkem sejde, a již sotva sebou vládnouti může. Když ale odcházím, tu by myslil, že křídla mám, nad ptáka jsem čerstvější. Nebo sotva že vyběhnu v závod, již mne za vítěze provolává hlásný, an jsem tak kvapně okol přeběhl, že mne diváci ledva okem postihnouti mohli.

Merkur. To není vždycky pravda; jáť vím, že mnozí včera tak chudí byli, že ani na provaz neměli, dnes náhle bohatí jsou, nákladně a skvostně sobě vedou, šesti koňmi jezdí, ježto nedávno ani oslete v domě neměli, zlaté prsteny nosí, a v šarlatu sobě vykračují, aniž pak se přesvědčiti mohou, žeby to jejich bohatství sen byl.

Plutus. To jest něcò jiného. Tenkrát já nechodím pěšky, aniž mne Jupiter posílá, nýbrž Pluto, který také rozdává bohatství a statky, jakž to patrně dovozuje jméno jeho. Pročež když za Plutonovou příčinou se mám od jednoho k druhému bráti, uvrhnou mne v pořízení, uzapečetí bedlivě, a z domu přenesou po nosičích. Zatím zemřelý leží někde v koutě domu, obalen jsa vetchým plátnem, ano okolo něho kočky se perou, chtějíce se do těla dáti, mne pak přátelé čekají na náměstí, jako přiletující matky laštovičky šveholné. Když pak se pečeť sejme, poslední vůle otevře, a můj nový držitel prohlásí, buď nějaký příbuzný, buď pochlebník, aneb konečně služebník pro libostky milovaný, přede všemi předek mající holobrádek, za mnohé rozkoše, které nedospělý jsa pánu svému způsobil, nyní hojnou odplatu berouci: tuť, budiž on kdožkoli, uchopiv mne i s pořízením, honem se mnou utíká, a na rychlost jméno své promění, daje sobě nějaké nádhernější, a zůstaví soky své, kteříž za ním hledí s otevřenou hubou, a rmoutí se nepřetvářeně, že takovou štiku po snědení nechatrné vnady z nevodu pustili. Takový tedy mne uchvátiv člověk, ve všem, což dobrého jest, nezběhlý a hloupý, posavad bojí se želez, a jestliže kdo okolo jda praskačem hrochne, nastraženýma rychle ušima poslouchá, žernu pak v uctivosti má jako chrám; takový, pravím, člověk jest nesnesitedlný těm, s kterými obcuje, svobodným se urouhá, své spoluotroky mrská, jako na zkoušku, jestli i to by mu prošlo, až pak uhodí na nějakou nevěstku, nebo do koní se zblázní, nebo břichopáskům se cele oddá, přísahajícím, že pěknější jest nad Nirea, urozenější nad Cekropa neb Kodra, moudřejší nad Ulyssa, a bohatší nad šestnáct Krésův pospolu, a v okamžení promrhá nešťastník všecko, což mnohými křivými přísahami, krádežemi a kla-
—v nabyto jest.

Merkur. Toť jest ovšem pravda. Než chodě sám na svých vlastních nohou, jak medle cestu najdeš, při takové slepotě, aneb jak poznáš ty, ku kterým tebe Jupiter pošle, jež on má za hodné bohatství?

Plutus. A myslíš ty, že je poznám?

Merkur. Nehrubě, opravdu, sice bys neopominul Aristida, a nepřivinul se k Hipponiku aneb k Kalliovi, a k jiným z Aténských, ješto ani obolu hodni nejsou; ostatně, kterak to nastrojíš, poslán jsa od Jupitera?

Plutus. Toulaje se sem a tam chodím, až z náhody na někoho vrazím, který mne první potkav uchvátí a domů k sobě odvede, a tobě Merkuře děkuje za tak nenadálý zisk.

Merkur. Tedy na omylu jest Jupiter, domnívaje se, že obohacuješ jen ty, kteréž on bohatství hodné míní.

Plutus. A to právem, můj milý, poněvadž on, věda že slepý jsem, mne posílá jich hledat, což není tak snadná věc, i již dávno jí není mezi lidmi; sám bystrozraký Lynceus by jí tak snadně nenalezl. Pročež že dobrých lidí málo jest, zlí pak v obci ve všecko se uvázali, snáze na ty než na ony vrazím, sem tam obcházeje, a od nich polapen bývám.

Merkur. Ale opustiv je, jakž jim tak snadno utečeš, nevida cesty?

Plutus. Tu jediné, když utíkám, jaksi rychlokřídlý a bystrooký se stávám.

Merkur. Ještě mi to řekni: Jak se to stává, že jsa slepý ano i (ať netajím pravdy) bledý a těžký na chůzi, tolik máš milovníků, že všickni jen k tobě zření své mají, požívajíce tebe, za šťastné se pokládají, ztratíce tebe nechtí déle živi býti? Známť zajisté mnohé, kteří do tebe tak zamilováni byli, že s vysoké skály, po hlavě do hlu-

bokého moře skočili, mníce od tebe opovrženi býti, že prý jsi na ně ani nepohleděl. Ostatně ty sám vyznáš, jestli sebe znáš, že blázni jsou ti, ješto tak náramně tebe milují.

Plutus. Tyť myslíš, že mne za takového zhlížejí, jaký jsem, totiž za chromého a slepého, i se všemi jinými vadami mými?

Merkur. A kterak jináč, leč by i oni sami slepí byli?

Plutus. Nejsou, můj milý; ale nevědomost a omyl, jenž nyní všecko posedly, zatemňují jejich mysl. Dolož, že i já, abych všeeken nesličný nebyl, jim v postavě přemilostné, zlatem a drahým kamením okrášlené, i v rozmanitém oděvu se ukazuji. Oni pak, domnějíce se viděti přirozenou na mně krásu, zamilují mne, a nemohouce mne míti, životy sobě odnímají. Ovšem, kdyby mne jim kdo nahého ukázal, poznali by, že valně bloudí, věc nemilostnou a nezpůsobnou tak klopotně milujíce.

Merkur. Ale jak to, že i zbohatše a larvu sobě přistřevše na omylu zůstávají? Ano kdyby jim ji někdo odníti chtěl, hlavu raději, než tu larvu by ztratili; neboť není podobné, aby zdravý smysl majíce ani toho neviděli, že všecka ta jejich krása toliko vylíčena jest.

Plutus. V tom, milý Merkuře, mnohé jsou věci, které mi na pomoc přispívají.

Merkur. A které medle?

Plutus. Když mne někdo, jehož já ponejprv potkám, k sobě dveřmi pustí, tuť i se mnou tam podtají vejde pýcha, pošetilost, chlouba, rozmařilost, nádhernost, podvod, a jiných kopa; kteréž když mysl toho člověka opanovaly, tuť se diví, čemu diviti se není, a dychtí po tom, čehož by varovati se měl. Mne pak tolika vcházejících neřestí

otce přijímá se vším oborem, a všecky muky raději by vytrpěl, než by dopustil, abych odšel.

Merkur. Však tys tak hladký a plzký, milý Plute, že velmi nesnadno jest tebe chovati; za nic se držeti nedáš, nýbrž jako had neb ouhoř nepatrně z ruky se vysmekneš! Naproti tomu chudoba jest lepkavá a přichytlivá, snadná k přijetí, na sta klik jí všudy z celého těla ční, tak že kdo se k ní přiblíží, i hned od ní polapen bývá, aniž tak snadně vyprostiti se může. Ale hle; za naším hovořením zapomněli jsme na něco důležitého.

Plutus. A nač to?

Merkur. Pokladu jsme nevzali, jehož nám nejvíce potřebí.

Plutus. Nestarej se o to. Toho já, vstupuje na svět k vám, pod zemí nechávám s tím poručením, aby doma zůstal, a žádnému neotvíral, leč že by mne volati slyšel.

Merkur. Již tedy vcházíme do Atiky; drž se mne za šaty, a následuj mne, až se do samoty k Timonovi dostanu.

Plutus. Dobře děláš, že mne vedeš, Merkuře, sice bych snadno některému ničemníku do rukou padl. Ale co to za třeskot, jakoby někdo motykou o kámen kopal?

Merkur. Timon tu na blízce dělá tvrdou a kamenitou kopaninu. Ej pak, jestiť u něho Chudoba a Pracovitost, Trpělivost, Moudrost a Zmužilost, a celý ten pluk, který pod svým praporcem hlad vodívá. Tyť jsou mnohem silnější, nežli tvá družina.

Plutus. Utecme tedy rychle, Merkuře, neb což znamenitého počneme s člověkem, jenž tak statečnou stráž okolo sebe má?

Merkur. Jinák se o tom Jupiterovi vidí; pročež nabuďme mysli!

Chudoba. Kam vedeš toho slepého, Merkuře?

Merkur. K tomuto Timonovi poslal nás Jupiter.

Chudoba. Cože? k Timonovi se nyní posílá Bůh bohatství? k němu pravím, jehožto já, zle spraveného od stkvostnosti přijavši dala jsem těmto zde, Moudrosti a Pracovitosti, a učinila z něho srdnatého a přehodného muže? Tak vy tedy hrdáte a hrajete s Chudobou, že toho jediného, kteréhož jsem měla, když se utvrdil v ctnosti, odníti mi chcete, aby Plutus opět jej dostal, Prostopášnosti a Pýše vydal, a rozmařilého, líného a hloupého, jako prvé byl, z něho učiniv, potom zase mi ničemníka a darebu navrátil?

Merkur. Tak se Jupiterovi vidí, milá Chudobo!

Chudoba. Odejdu tedy, vy Pracovitosti, Moudrosti, a ostatní družino má! pojďte se mnou. Však on brzy shledá, co na mně ztratil, dobrou totiž spoludělnici, a mistryni všelikého umění; na mně, pravím, s kterouž obcuje i na těle zdráv i na duši silen byl, mužný život vedl, a jen k sobě zření a vážnost měl, ostatní všecky věci za zbytečné, jakož tomu v skutku jest, počítaje.

Merkur. Odcházejí Plute, nyní my tedy k němu přistupme.

Timon. Co jste zač, padouchové? a proč sem přicházíte? mne abyste obtěžovali, člověka ze mzdy pracujícího? Neodejdete zlosynové beze škody; já vás hned hrudami a kamením utluku.

Merkur. Chraň se to činiti Timone, neboť nekamenoval bys lidí, jak míníš, nýbrž bohy. Já jsem Merkur, a tento jest Plutus. Posílá nás k tobě Jupiter, vyslyšev prosbu tvou. Přijmi tedy, můj milý! bohatství a štěstí, zanechej pak práce.

Timon. Budete biti, třeba jste, jak pravíte, bohové byli; nenávidímť rovně jak bohů tak lidí. Toho ale slepce, buď kdo buď, motykou zabím.

Plutus. Pro Jupitera! utecme, Merkuře, abych odtud neodnesl nějaké pohromy, neb ten člověk zdá se mi nemalý blázen býti.

Merkur. Měj rozum, Timone! raději slož s sebe ty nezdárné a syrové povahy, přijmi oběma rukama dobré štěstí, buď opět bohatým a prvním mezi Atenskými a měj v opovržení ty nevděčníky, sám pro sebe blaženosti užívaje.

Timon. Varujte mi, o nic se vás neprosím: dosti bohatství mám v této motyce; ostatně šťastný jsem, když se žádný ke mně neblíží.

Merkur. Tak nelidsky sobě počínáš, můj milý? Mám-li tu tak tvrdou a urputnou odpověď Jupiterovi přinesti? Věřím ti, že nenávidíš lidí, od nichž tolik bezpraví jsi přetrpěl; však abys i Bohů nenáviděl, jenž tak dobrotivě o tebe pečovali, toho pochopiti mi nelze.

Timon. Tobě, Merkuře a Jupiterovi skládám díky své za vaši starost o mne, ale toho Pluta já nepřijmu.

Merkur. A proč ne?

Timon. Protože prvé na mne náramně mnoho zlého uvalil, vydaje mne pochlebníkům, přiveda na mne oukladníky, ztropě mi nenávist, poruše mne rozmařilostí, a závisti vystavě; k posledu mne i opustil nevěrně jako zrádce. Předobrá ale Chudoba zaměstknala mne pracemi nejzmužilejšími s Pravdou a Zvolnomluvností spolu u mne přebývajíc, mně ustávajícímu, čehož potřebí bylo, poskytovala, mnohými věcmi hrdati vyučovala, na mně samotném všelikou naději života zakládajíc, a ukazujíc mi, které by bohatství mé bylo, jehož ani pochlebník lísavý, ani utrhač

strašný, ani lid zjitřený, ani poštivač obecný, ani tyran oukladný odníti nemůže. Posiluje se prací, mile a rád půlko toto vzdělávaje, a nevida nesčíslných neřestí městských, dostatečné a stálé potravy pomocí této motyky nabývám. Pročež se vrať žase Merkuře s Plutem k Jupiterovi, mně pak bude na tom dosti, když on to způsobí, aby všickni lidé úpěli a hořekovali.

Merkur. Nikoli můj milý, aniž pak všickni hodí se k hořekování. Ale ty přestaň té hněvivosti a klopotnosti plaché Timone, a přijmi Pluta k sobě. Darem od Jupitera poslaným nemá se pohrdati.

Plutus. Chceš-li, ó Timone při proti mně vésti? čili tobě protivno jest, že mluvím?

Timon. Mluv tedy, ale zkrátka, a bez obšírnosti v slovích; ne jako ti zlopověstní řečníci činívají. Merkurovi, jenž tu přítomen jest, k vůli to učiním, že několika slov tvých poslechnu.

Plutus. Měl bych velikou řeč držeti na tak těžké obvinění, zatím považ jen sám toho, zdaliž jsem tebe urazil, já, ješto jsem tobě vše, což člověku nejmilejšího jest, totiž čest, přednost, věnce a jiné rozkoše zjednal. Skrze mne jsi byl u jiných vážen, veleslaven, a všelikými službami opatřen. Jestliže ale od pochlebníkův cosi nelibého tobě se přihodilo, tím já nejsem vinen; nýbrž mně se od tebe veliká křivda stala, že jsi mne tak nevážně vydal v moc lidem nejhorším, chvalomluvným, lísavým a ouklady mne strojícím. Konečně prý jsem tebe zradil; a však já bych větším právem tebe z toho viniti mohl, ješto jsi mne vyhostil, a skoro po hlavě z domu vystrčil. Pročež místo měkkého, stkvostného oděvu tobě ctihodná Chudoba tuto halenu dala. Svědkem buď Merkur sám, jak jsem Jupitera

prosil, aby mne podruhé k tobě neposílal, ješto jsi tak nepřátelsky se mnou nakládal.

Merkur. Již nyní vidíš Plute, jak směje se; směle se tedy měj k němu; ty pak, Timone, kopej, jak jsi počal; a ty, Plute, zavolej poklad pod jeho motyku, neb jak zavoláš, tebe poslušen bude.

Timon. Musím tedy poslechnouti, Merkuře, a na novo zbohatnouti; neboť več bohové se vloží, co tu člověk dělati má? Ale považ toho, v jakou psotu mě nešťastného uvrhneš, mne, jenž po tu dobu šťastný život veda, náhle takové zlata množství přijíti, a v tolikeré starosti se uvázati mám, ano jsem nic zlého neučinil.

Merkur. Mně k vůli to, Timone, snášej, byť to sebe těžší a nesnesitedlnější bylo, snášej to, pravím, aspoň uvidíš ty pochlebníky závistí pukati. Já pak nyní přes Etnu do nebe se vrátím.

Plutus. Merkur odletěl, po šustu křídel to znáti. Ty tedy, Timone, zde zůstaň, a já poodejda pošli ti poklad. Nuže, kopej jen hloub. Hej! volám tě, poklade zlatý! buď poslušen tohoto Timona, a dej se mu najíti. Kopej, Timone, hlouběji zarážej motyku! já nyní odstoupím.

Timon. Nuže tedy motyko, posilni se, a neustávej dobývajíc pokladu ze země. Při sám Jupiter! a ty laskavý Merkuře, bože zisk propůjčující! odkud mi tolik zlata? zdaliž pak to sen jest? bojím se, abych procitna místo pokladu nenalezl uhlí. Ale vždyť jest to zlato bité, vážné, a přepěkné na pohled.

O zlato, pěknýs dárek smrtedlníkům,
Jak oheň stkvíš se ve dne v noci!

Pojď sem, nejmilejší, má rozkoš jediná! Nyní věřím, že do zlata se jednou Jupiter proměnil. Nebo, která by panna milovníka tak krásného nepřijala otevřeným náru-

čím, an by k ní střechou připršel? Ó Midase! ó Krése, a vy pokladové Delfičtí, jak jste maličcí proti Timonu a Timonovu bohatství, jemuž ani král Perský se nevyrovná. Tebe, motyko, a tebe, haleno, nejlépe bude posvětiti v oběť zde Panovi. I skoupím já sobě všecka tato pole, a vystavím si věž k zachování toho zlata, v níž bych já sám jediný, a žádný více bydleti mohl, v níž pak, jak myslím, i hrob sobě udělám. Toto pak ustanoveno mi buď za zákon, co budu živ: varovati se všech, nikoho neznati, hrdati všechněmi; přítel, host, společník, milosrdenství, pouhá slova a šašky jen buďte. Smilovati se nad plačícím, přispěti nuznému buď u mne přestoupením zákona, vyvrácením dobrých mravů. Život můj bude samotný jako vlkův, a jediný Timonův přítel — Timon; ostatní všickni mi buďté nepřátelé a oukladníci. Promluvím-li s kým z nich, ať nečist jsem, uvidím-li koho, buď mi ten den černý. Zhola žádného rozdílu neučiním mezi nimi a mezi sochami kamennými a měděnými. Aniž vyslance jich přijmu, aniž v jakou vejdu smlouvu. Hranice mezi mnou a nimi buďte poušť a samoty. Soused, krajan, vlastenec, ano vlast sama, neužitečná jména a jen bláznivých lidí buďte žádost. Timon sám pro sebe jen bohatý buď, žádného si nevšímej, buď živ sám sobě stkvostně, podál od pochlebníků a vychvalovatelů nemírných; bohům obětuj, a hoduj samotný, jen sobě buď soused a krajan, daleký všechněm lidem. Konečně to buď ustanovením, sebe jediného milovati, a i po smrti věncovati sebe samého. Nejmilejší jméno mi buď *nevlídníka*. Mravů mých povaha buďte nevrlost, zuřivost, syrovost, hněvivost a nelidskost. Uzřím-li koho, an v ohni se pálí, a žádá, abych hasil, smolou a olejem hasiti budu, a kdyby koho v zimě lítá řeka zanášela, a on sepiatýma rukama prosil, abych ho vytáhl, hlavu mu potopím, aby

nevyvázl; tak se rovným za rovné těm nešestníkům odplatím. Tento zákon dal jest Timon Echekrateovicův syn Kalytenský, a na potvrzení jeho usnesl se tentýž Timon. Nuže! buďte to zákonové, a mužně se zachovávejte. Ostatně mnoho na tom záleží, aby se všickni dověděli, že jsem zase nad míru zbohatl, neboť nad tím se poškrtí! Ale hle, co to? což znamená to pospíchání? Odevšad se hrnou uprášení ke mně, div ducha nepustí; nevím, odkud jim zlato zavonělo. Co udělám? mám-li vylézti na ten kopec, abych, maje odtamtud po ráně, zahnal je kamením? aneb to jediné učiním proti zákonu nyní pronesenému, abych jen ještě jednou s nimi promluvil, by se tím více mrzeli, jsouce ode mne pohrzeni. Toť bude jak míním, lépe. Počkám tedy. I kdož pak jest ten první mezi nimi? Gnatonides pochlebník jest to, právě týž, který onehdy mně o almužnu ho prosícímu oprátku podával, ač dříve mnohdykráte u mne plné sudy vína vyblil. Dobře že jde; bude za to nejprvnější naříkati.

Gnatonides. Neříkal-li jsem, že bohové Timona, toho dobrého muže, neopustí? Zdráv buď Timone nejkrásnější, nejsladší, nejhodovnější!

Timon. Zdráv buď i ty Gnatonide, ze všech kání nejžravější, a ze všech lidí nejničemnější.

Gnatonides. Ty jsi ještě pořád ten starý šprymovník; ale kde pak jsou připraveny hody? Přináším tobě docela novou a veselou písničku k doušku.

Timon. Mním, že smutnou zazpíváš k této motyce, a to velmi přežalostnou.

Gnatonides. Co to, Timone? Ty mne biješ? já si vezmu svědky. Při sám Herkules! ouve! ouve! počkej, já tě obžaluji u Areopagu, že jsi mi hlavu roztloukl.

Timon. Jestliže hned neodtáhneš, můžeš mne obžalovati, že jsem tě zabil.

Gnatonides. To se nestane. Ale nyní mne zhoj; dej mi na tu ránu trochu zlata; nebo to prý nejlépe staví krev.

Timon. Ještě jsi tu?

Gnatodines. Vždyť já jdu, ale ty toho opykáš, že z muže tak zdvořilého takový nezdvořák jsi se učinil.

Timon. Co jest to za plecháče, jenž sem přichází? To jest Filiades, nade všecky pochlebníky neošemetnější. Ten dostal ode mne celé popluží, a pro dceru na výbytnou dvě hřivny za odměnu, že zpěv můj, když všickni mlčeli, sám jediný vychvaloval, přísahaje, že hlas můj nad labutí jest příjemnější. Však onehdy, když já nemocen jsa k němu jsem přišel, o pomoc ho prose, bitím mne ten dobrý muž odbyl.

Filiades. Ha, nestydo! Nyní zas Timona znáte; nyní jest Gnatonides jeho přítelem a spoluhodovníkem? Dobře se stalo tomu nevděčníku. Já ale, dávní Timonův druh, vrstevník a krajan, skrovněji sobě vedu, aby se nezdálo, že mocí k němu vetříti se chci. Zdráv buď hospodáři, a varuj se těch zlořečených pochlebníků, jenž k hodům toliko přícházejí; jinak mezi nimi a krkavci žádného rozdílu není. Teď není komu co věřiti; všickni jsou nevděčni a ošemetní. Já ale hřivnu tobě přinášeje, aby něco pro potřebu měl, cestou, již nejsa daleko odtud, dověděl jsem se, že jsi opět náramného bohatství nabyl, a že v výborném jsi stavu. Přicházím tedy tobě dát výstrahy, ačkoli sám jsa moudrý, žádného napomenutí nepotřebuješ, jenž by sám i Nestorovi rady uděliti mohl.

Timon. Budiž tak, Filiade! ale pojď dále, ať tě také tou motykou pozdravím.

Filiades. O lidé, pomozte! ten nevděčník mi hlavu rozrazil, že jsem mu dobře poradil.

Timon. Ejhle! tamto třetí se blíží, Demeas řečník, s dekrétem v ruce, nazývaje se příbuzným mým. Ten z mého najednou šestnácte hřiven obci zaplatil; byl odsouzen a železy ukován, nemoha platiti, já pak maje s ním outrpnost, vykoupil jsem jej. Onehdy, když řad na něho přišel, aby třídě naší almužnu rozdával, a já přistoupil, abych dostal, co mi náleželo, řekl, že neví, zdaliž jsem měšťan, čili nejsem.

Demeas. Zdráv buď, Timone, velká ozdobo rodu svého, podporo Atenských, sílo Řecké země! Již dlouho tebe očekává všecken lid shromážděný, a obojí rada. Ale poslyš nejprvé dekrět, který jsem já tobě ke cti napsal: „Poněvadž Timon Kolytenský, Echekrateovec, muž nejen mravopočestný, ale i moudrý, jemuž není po celé Grécii rovného, drahný čas výborně své vlasti posloužil: jedním dnem kolbou, zápasem, a během v Olympii, konečně i v jízdě rytířské dvojí i čtverou spřeží zvítězil; —“

Timon. Já? Ješto jsem jak živ nikdy v Olympii nebyl?

Demeas. Co z toho? můžeš tam přijíti. Čím více takových věcí v dekrétu, tím lépe. „Též předešlého roku u Acharnei velmi statečně k dobrému vlasti se zachoval, poraze svou rukou do dvou tisíců Peloponézských.“

Timon. I jakž by to bylo možné? Ját ani zbraně neměl, protož jsem nemohl s jinými sepsán býti.

Demeas. Ty ovšem mírně o sobě mluvíš, Timone; my však bychom nevděčni byli, kdybychom toho nepřipomenuli. — „Dále, navrhuje práva, dávaje radu, a spravuje vojsko, nemálo prospěl obci. Z ohledu toho všeho líbilo se radě i lidu, i všemu shromáždění po třídách i

osobách, všem vůbec i každému zvláště, od zlata postaviti Timona podlé Minervy na hradě, v pravici hrom držícího, s paprsky okolo hlavy; pak korunovati jej sedmi korunami zlatými, a tuto poctu ohlásiti dnes na divadle novém, (budeť skrze to dnes divadlo). Dekrét ten navrhl Demeas řečník, krevní přítel Timonův, a učedlník jeho, neboť i řečník nejlepší jest Timon, i všecko, cožkoli se mu líbí.“ Tak zní dekrét ten. Pak jsem chtěl také k tobě synáčka svého přivesti, jehož jsem po tobě Timonem nazval.

Timon. Kterak to Demee, však jsi, co já vím, nikdy ženatý nebyl?

Demeas. Ale ožením se, dá Bůh, přes rok, a prvního (neboť zajisté syn bude), Timonem nazvu.

Timon. Nevím, aby se ty kdy více oženil, když takovou ránu ode mne dostaneš.

Demeas. Ouve! ouve! co to? Míníš-li tu pánem býti, Timone, že se opovažuješ lidi svobodné bíti, ješto o tobě samém pochybují, zdaliž jsi svobodný a měšťan? Ale brzy budeš za to potrestán, i za jiná mnohá bezpraví, i že jsi hrad zapálil.

Timon. Hrad nikdy nehořel, padouchu, a tudy jsi zjevný utrhač.

Demeas. Odtud jsi zbohatl, žes okradl obecnou pokladnici.

Timon. Ta ještě okradena nebyla, tedy i to v hrdlo lžeš?

Demeas. Okrade se ale potom, a ty všecko již máš, co v ní bylo.

Timon. Tu máš tedy ještě jednu.

Demeas. Ouve! má záda!

Timon. Nekřič, nebo ti dám třetí. Byl bych v pravdě smíchu hoden, kdybych, poraziv dva tisíce Lacedemonův, a to nejsa ozbrojen, jednoho zlotřilého človíčka ztroliti nemohl. I nač by mi bylo také vítězství Olympické v zápasu a kolbě? Ale co jest to zač? Není-li to Thrasykles filosof? On jest to. S vytaženými fousy a vysokým obočím, cosi breptaje, vážně a hrdě si kráčí; škaredě jako Titan hledí, maje zahrnuté vlasy do zadu: pravý jest to Boreas neb Triton, jakž je Zeuxis maloval. To jest ten muž, který slušností svou zjevuje sprostnost, chůzí počestnost, pláštěm moudrost a mírnost, který ráno obšírně o ctnosti rozpráví, na kochající se v rozkoších náramně žehrá, a střídmost chválí, jak mile ale z lázně k obědu se zabéře, a služebník jemu většího koflíku na víno podá (jest pak milovník samočistého, bez vody) tu nejinak než jakoby se z řeky zapomenutí napil, činí vše, co zcela jeho ranním řečem na nejvýš odpírá: padá do jídla co hladovitý sup, ustrkuje loktem přísedícího hostě, kalí sobě bradu omáčkou, a shrbený co pes hltá, jakoby na mísách ctnost nalezti doufal, talíř prstem pilně vylizuje, aby ničehož od jichy nepozůstavil. Ustavičně naříká, že jest s krměmi zkrácen, aby jen sám jediný celé paštiky, aneb celého vepře došel; potom (což jest žravosti a nenasycené lakoty následek) ožralý a na mol spitý, dává se netoliko v zpěvy a plesy, alebrž i v sváry a rvačky. Pak při koflíku jsa hovorný tlachá mnoho o střídmosti a slušnosti, až ustane, ledva se hýbaje a směšně leptaje; potom blije. K posledu vynesou ho někteří mocí z večeřadla, ač oběma rukama zpěvakyně se drží. Ostatně, když vystřízliví, není nad něho ve lhání, v chlubnosti a lakomství; jest pochlebník nejpřednější, křivě přísahati vždycky hotov: před ním jde podvod, nestydatost po boku. Ko-

nečně celý jest moudrý, všecken dokonalý, a plu všelikých předností. I vynasnažím se, aby ten dobrý muž také svou slušnou odměnu dostal. Co vidím? Aj, aj! proč pak tak pozdě, Thrasykle?

Thrasykles. Z jiné příčiny k tobě přicházím, Timone, než tito všickni, ješto tvým bohatstvím puzeni, doufajíce zlata, stříbra a hodování skvostných sem se sběhli, a všemožně se lísají k tobě, muži prostému a štědrému. Víš zajisté, že na špatné kaši přestávám, že cibuli a jeřichu za nejmilejší jídlo mám, a chci-li kdy, trochem soli sobě přilepším. Nápoj můj jest ze studnice, a tento plášť mi nad šarlat milejší. Zlato pak mi nezdá se míti ceny větší, nežli kamenéčko, jehož plni jsou břehové. Přicházím sem jediné pro tebe, aby tě neporušilo to, což jest nejzáhubnějšího a nejoukladnějšího, bohatství, kteréž mnohé často v nejtěžší bídu a psotu uvrhlo. Poslechneš-li mne, do moře je vhodíš, jakožto nepotřebné muži dobrému, jemuž všickni pokladové moudrosti jsou otevříni. A však neházej do hlubiny, můj milý, nýbrž vejda do vody až po pás, nedaleko břehu polož, aby žádný neviděl, než já. Nechceš-li ale toho, vybuď ho jakýmkoli jiným způsobem z domu, ani obolu sobě nenechaje, nýbrž rozdaje všecko nuzným, po penízi a hřivně. Jestli kdo mezi nimi filosofem, dvoj- i trojnásobný díl dostati musí. Mně pak (ač že ne pro sebe žádám, než abych potřebným přátelům dáti mohl) dosti bude, když naplníš zlatem tuhle tobolku, do níž tak ze skrovna dvě měřice se vejdou. Neboť na člověka filosofa sluší málem spokojenu býti, a nemoudřeti dále, než tobole stačí.

Timon. Dobře Thrasykle, ale dřív než ti toboli naplním, pěstmi tobě natluku hlavu, a motykou ti přídavek dám.

Thrasykles. Ó demokrací! ó zákonové, v svobodné obci od nejnešlechetnějšího zlosyna bit jsem!

Timon. Co si stěžuješ, milý Thrasykle? snad že jsem ti dal jen sháněnou? počkej, já ti dám vrchovatou. Ale co to? množství jich sem běží! Blepsias, Laches, a Gnifon, a kopa jiných; ti půjdou s plačky. Vylezu honem na tuto skálu, a daje odpočinutí motyce valně zpotřebované, nanesu sobě kamení, a přivítám je tím krupobitím.

Blepsias. Neházej, Timone, my již jdeme.

Timon. A však mi neodejdete bez pohromy a skrvácení.

B.

DIOGENES[1]) a POLLUX.

Dotýká filosofů, boháčů a jiných.

Diogenes. Prosím tě, Polluxe, [2]) — nebo na tobě tuším, zejtra jest vyjíti na svět, — když tam přijdeš,

[1]) Diogenes a Menippus byli dva z filosofů tak nazvaných cynických, t. j. jakoby řekl *psích*, protože způsobem psů všecky přirozené potřeby veřejně konajíce, jednak velmi tvrdý život vedli. Jejich učení bylo: že slušno moudrému ničím se nevázati, ani štěstím, ani lidmi, ani samým sebou; a tudy v ústavném boji stáli s křehkostmi a vadami lidskými. Příhodně tedy Lucián, chtěje se opříti některým předsudkům tehdáž panujícím, napomenutí svá Diogenovi a jinde Menippovi v ústa klade.

[2]) Kastor a Pollux, synové Lédini, onen z Tyndara, tento z Jupitera, a tudy nesmrtedlní. Když Kastor od Lynceje zabit byl, zželelo se Polluxovi nad bratrem svým tak náramně, že

uvidíš-li kde toho psa Menippa (a nalezl by ho nejpíše v Korintě, an se ve školách hádajícím se filosofům posmívá) — řekni mu, že mu vzkazuje Diogenes, jestliže se dost nasmál věcem pozemským, aby sstoupil dolů, kdežto se ještě mnohem více smáti bude: nebo bylo-li jemu tam do smíchu, kdež, jak říkával, v pochybnosti byl o tom, co se děje na druhém světě: tuto zajisté bez přestání bude se smáti, jako já; obzvláštně když uvidí, jak tu boháči, dvořané a králové jsou maličcí a nepatrní, jen po nářku znalí, a celí choulostiví a malatní, kdykoli sobě vzpomenou na věci hořejší. To mu vyřiď, a řekni jemu, aby přišel s naplněnou tobolí buď škrkavičným hrachem, [3]) nebo Hekatinými [4]) hody, najde-li je kde na rozcestí, nebo očišťovacími vejci, [5]) nebo čímS podobným.

Pollux. Vyřídím to, Diogene; ale abych ho dobře poznal, pověz mnedle, kterak vyhlíží.

Diog. Jest to stařec plechatý, mající pláštík děravý, každému větru provějný, a od záplat strakatý. Směje se pak neustále, a nejvíce chlubným filosofům se rouhá.

---

požádal Jupitera, aby s ním nesmrtedlnost zděliti směl. Což mu povoleno. Tedy třídou jeden v Adu celý den obývá, druhý k nesmrtedlným bohům vstupuje.

[3]) Škrkavičný nebo Římský hrách, lupinus, Lin., tak sprosté jídlo, že Virgil je nazývá tristes lupinos. Chudí lidé a cyničtí filosofové sobě jím pomáhali.

[4]) Bohyně v jedné osobě trojí jsoucí, pod zemí Hekate, na nebi Selene (měsíc) a na zemi Artemis (Diana) sloula. Jí za oběť pohané všelijaká jídla na rozcestí kladli, kteráž chudí lidé v noci sbírali a jedli.

[5]) Staří, když se podlé svého zdání prohřešili aneb znečistili, očišťovali se rozličnými věcmi, mezi něž i vejce náležejí. Zdá se, že i takové věci chudí lidé zbírané jídali. Diogenes ··dy cynického filosofa co nejchudšího člověka představuje.

Pol. Snadno jest jej podlé toho nalezti.

Diog. Smím-liž pak i těm filosofům něco vzkázati?

Pol. Vzkaž, ani to mi těžko nebude.

Diog. Vesměs tedy jim natírej, aby přestali děckovati, o všecko se hádati, jedni druhým rohy [6]) sázeti, a krokodyly [7]) dělati, a tak scestným otázkám mládež učiti.

Pol. Ale oni řeknou, že jsem neumělý a nezvedený, ješto se opovažuji stíhati moudrost jejich.

Diog. Řekni, že jim vzkazuji, aby úpěli.

Pol. I to jim, Diogene, vyřídím.

Diog. Boháčům ale, nejmilejší Pollušku, vyřiď toto ode mne: Proč, ó blázni, zlata hledáte? Co sužujete sami sebe, sčítajíce ouroky, a shromažďujíce hřivny na hřivny, kdežto v krátké době s jedním penízkem semto se odebrati musíte.

Pol. I to se jim vyřídí.

Diog. Ale i také sličným a pěkným, Megillovi Korintskému a Damoxenu zápasníku pověz, že u nás není ani rusých vlasů, ani utěšených černých očí, ani kvetoucí

---

[6]) Rohy (κερατα) jmenovaly se chytavé závěrky (Syllogismi), jako jest tento Chrysippův: Čehož jsi neztratil, to máš, rohův jsi neztratil: rohy tedy máš. — Že tento Syllogismus zhusta uvádín byl, pošlo, že i o manželu se pravilo, an rohy má, nebo rohů od nevěrné ženy dostává.

[7]) Známý lapavý závěrek, mající jméno sve od bájky o ženě Egyptské, kteréžto krokodyl chytiv dítě pravil takto: Vrátím tobě syna, pravdu-li řekneš; pověz tedy, vrátím-li jej čili nic? — Odpověděla žena: Nevrátíš, a proto samé jej vrátiti povinen jsi, poněvadž jsem pravdu řekla. Načež krokodyl: Ba nevrátím; nebo kdybych vrátil, nebyla bys pravdu řekla; a řekla-li by, že vrátím, vždy by nepravdu pověděla, nebo já ho zajisté nevrátím. Takovými závěrky cvičili filosofové mládež, což jim Lucian zle vytýká.

tváři, ani napjatých žilen, ani silných plecí, nýbrž samý toliko prach, a lebky zbavené krásy.

Pol. Nebude těžko pěkným a silným to pověděti.

Diog. Chudým pak, milý Lakone, (neboť mnoho jest těch, kteří vzdychají a hořekují pro nedostatek) řekni, aby neplakali a nebědovali, a pověz jim, že jest tu úplná rovnost, a že zde uvidí boháče o nic lepší, než oni jsou. Lakonům [8]) ale tvým, vidí-li se, mým jménem vytkni, že se nezdařili.

Pol. Nic o Lakoních, Diogene; tomu já nepřipustím; cos ale jiným vzkázal, to vyřídím.

Diog. Nechme jich tedy, když se tobě tak vidí; ale těm druhým dones vzkázaní má.

C.

O MARNOSTI KRÁSY, MOCNOSTI, BOHATSTVÍ A JINÝCH PŘEDNOSTÍ LIDSKÝCH.

Charon, Merkur, Menippus, Charmoleus, Lampichus, Damasias, voják, filosof, řečník.

Charon. Poslyšte, v jakém stavu se nacházíme: maličká, jakž vidíte, jest lodička naše, a spukřelá, všudy teče, a nakloní-li se na některou stranu, potopí se převržená. Vás ale tolik přišlo najednou, a každý ještě s sebou mnoho nese; jestliže tedy s těmi věcmi vstoupíte, bojím

Kastor a Pollux v Spartě narozeni.

se, abyste toho potom nepykali, a zvláště vy, kteříž plovati neumíte.

Mrtví. Což tedy dělati máme, abychom se šťastně přeplavili?

Charon. Já vám povím: nazí vstoupiti musíte, všech těch zbytečných věcí na břehu zanechavše; neboť sotva jen tak vás snese lodička. Ty pak, Merkuře, budeš o to péči míti, aby sem žádného nepustil, kdo nebude čistovniti, a jak praveno, svršků neodloží. Pročež stoje u lodních stupňův, prohlížej je a přijímej, a k tomu měj, aby nazí vstupovali.

Merk. Dobře máš; tak učiníme. Kdož jest tento první?

Menip. Já jsem Menip, Merkuře! toboli hle i hůl vhodím do jezera. Dobřeť se stalo, že jsem i pláště s sebou nevzal.

Merk. Vstup, Menippe, tys výborný muž. Posaď se na první místo podlé správce na výšině, aby přehlédl všecky. Kdož ale jest tento pěkný?

Charon. Charmoleus Megarský, přemilostný jinoch, jehož jedno pocelování po dvou hřivnách platili.

Merk. Slož tedy krásu a rty i s celováním, i ty vlasy spuštěné, i červenost tváři, i veškeru pleť. Taks dobře ustrojen; vejdi. Ty zamračený v tom zlatohlavu a v koruně, kdož pak jsi?

Lamp. Lampich, vládař Geloiských.

Merk. A což Lampichu, s tolika věcmi přicházíš?

Lamp. I zdažby, Merkuře, slušelo nahému přijíti vládařovi?

Merk. Vládařovi ovšem, ale jinak mrtvému; pročež zahoď to.

Lamp. Nuže! zahodil jsem bohatství.

Merk. Také nádhernost zahoď, Lampichu, a hrdost k jiným; stížíť ty věci loďku, jestliže s tebou v ní padnou.

Lamp. Aspoň mi koruny a zlatohlavu ponechej.

Merk. Nikoli, nýbrž i ty pusť.

Lamp. Budiž tak, co víc? všecko jsem, vidíš, opustil.

Merk. Opusť také ukrutenství, šílenost, křivdění a hněv, to všecko, pravím, opusť.

Lamp. Viz mne docela nahého.

Merk. Pojď nyní na loďku. Ty vykrmený a tlustý, kdož jsi?

Dam. Damasias, šermíř.

Merk. A ha, znám tebe, viděl jsem tě za často na šermích. [1])

Dam. Takť jest, Merkuře; nuže, vezmi mne, an nah jsem.

Merk. Nehrubě jsi nah, můj milý, jsa tolika masem obalen; pročež slož je s sebe, sice by potopil lodičku, kdyby tam vložil jen jednu nohu. Nýbrž zahoď i ty věnce a to honosné provolávání.

Dam. Tu mne máš tedy čistovniti, a na váhu rovného druhým mrtvým.

Merk. Taks hodně lehoučký; pojdiž! Ty také, ó Krato! odlož své bohatství, rozmařilost i hodovnost, aniž s sebou pones příkrovu a předkův slávy; anobrž odlož i urozenost i pocty, a jestliže tebe kdy obec poctila za dobré činy, odlož i ty nápisy na sochách, aniž vypravuj, že tobě velikou památku zdělali: tížíť i upamatování na tyto věci.

Krato. Nerad sice, ale odložím: nebo což dělati?

---

[1]) Merkur byl též bohem šermířství.

Merk. Aj, aj, což pak ty v tom odění chceš? a nač ta znamení vítězství nosíš?

Voják. Poněvadž jsem svítězil, Merkuře, a obec za slavné bojování mne poctila.

Merk. Zanechť na zemi těch znamení: v Aidu jest pokoj, aniž tu jaké zbraně potřebí. — I kdož pak jest tento, v tom vážném oděvu, celý zpupnělý, s nadzdviženým obočím, ten zamyšlený, co má ty dlouhé vousy?

Menip. Nějaký filosof, Merkuře: nebo raději mamič, plný divotvornosti. I protož svlec jej, uvidíš, že skrývá mnoho směšného pod pláštěm.

Merk. Slož nejprvé ten oděv a potom ostatek. Při sám Jupiter, jaká to u něho honosnost, jaká neumělost a váda, a lichá sláva, otázky scestné, a řeči pichlavé, a průpovědi zapletené, nýbrž i mnohá daremná usilování, klevety nemalé, a titěrky a smeti. Slož to všecko, ba u Joviše! i ty zlaté penízky, tu žádost rozkoše, a nestoudnost, ten hněv, tu stkvostnost a rozmařilost; nebo nejsou ukryty přede mnou, jakkoli je schováváš. Potom odlož také faleš, pýchu a domnění, žes lepší nad jiné, nebo kdybys, maje to všecko, vstoupil, kteráž padesátiřadní loď by tebe unesla? —

Filos. Složím to, když tak velíš.

Menip. Ale i ty vousy ať složí, Merkuře, jsou dlouhé, jak vidíš, kudlaté, a nejméně pěti liber ztíží.

Merk. Dobře máš; dolů s vousy!

Filos. A kdož mne oholí?

Merk. Tento Menip ti je utne plaveckou sekerou, užije k tomu schodu lodního na místě špalku.

Menip. Ne tak, Merkuře, ale pilu mi dej; to se více zasmějem.

Merk. Sekery dosti.

Menip. Nu vidíš, hned jsi k člověku podobnější, žes pozbyl té kozí brady. Mám jemu také ujmouti něco obočí?

Merk. Ovšem: nebo je nad čelo vynáší, nevím proč tak se vypínaje. Co to, padouchu, ty pláčeš, a smrti se hrozíš? Tu chvíli vstup! —

Menip. Jednu ještě tíži pod paždím chová.

Merk. Co to, Menippe?

Menip. Pochlebenství, jenž mu na živě velmi prospívalo.

Filos. Však i ty, Menippe, odlož svou doskočnost a prostořekost a nečitedlnost bolesti, tu vysokost mysli, a ty smíchy. Ty jediný mezi námi se směješ.

Merk. Nikoli, anobrž zachovej ty věci, jsoucí lehké, ounosné, a k plavbě se hodící. Ty pak, řečníku, odhoď to svého mluvení neskončené protahování, ty odpory a podoby slov, ty okolky, tu potvornou nesrozumitedlnost, a jiné závady řeči.

Řečník. Ejhle, odhodil jsem.

Merk. Dobře tak. Nuže, odvažte lodí, zdvihněte schody, vztáhněte kotvici, rozestřete plachty; a ty, přívozníku, řiď veslo. Mnoho štěstí! Což naříkáte, blázni, a zvláště ty, filosofe, jenž jsi nedávno ztratil vousy? —

Filos. Proto, Merkuře, že jsem se domýšlel duší nesmrtedlnou býti.

Menip. Selhal, myslím, že pro něco jiného žalostí.

Merk. A proč?

Menip. Že nebude více hodovati na oupravných kvasech, a toulati se po psincích v noci vycházeje s zaobalenou hlavou do pláště, aby ho žádný nepoznal; aniž ráno, moudrosti mladým lidem kázávaje, peníze brávati. Toť ho hněte.

Filos. I což tebe to, Menippe, nebolí, že jsi umřel?

Menip. A jakž? vždyť jsem pospíchal umříti, ač mne žádný nenutil. — Ale není-li, ješto tu hovoříme, slyšeti křik, právě jako by na zemi povyk vedli?

Merk. Ovšem, Menippe, a to ne na jednom místě; neboť v Gele lidé sbíhajíce se na trhu plésají hlučně radostí pro smrt tyrana Lampicha: manželku jeho uchvácenou ženy rdousí, a outlé jeho děti chlapci kamenují. V Sicyonu Diofana řečníka chválí, majícího pohřební řeč na poctu tohoto Kratona. Ba věru, i Damasiova mát, upějíc vede nářek s ženami na pohřbu jeho: tebe ale, Menippe, žádný nepláče; ty jediný v pokoji odpočíváš.

Menip. Nikoli, ale uslyšíš brzo, jak budou pro mne psi plačtivě výti, a krkavci křídlama třepati, když se shromáždí, aby mne pochovali.

Merk. Statečně sobě vedeš, Menippe. Ale poněvadž jsme přistali, jdětež tedy vy přímo do soudnice, já pak a přívozník pro jiné poplavíme.

Menip. Plavte šťastně, Merkuře. My pak pojďme. Co ještě váháte? tu se žádný nevyhne soudu; trestové pak prý jsou zde přetěžcí: kola, káně, skály, a o jednom každém tu na jevo přijde, jak živ byl.

Příběh satyrický.

(Z ruského.)

Jupiter předkládaje kdysi ve všeobecném zboru bohův, že lidi sobě nade veliké živočichy libuje, umínil je všecky šťastné učiniti. Toho předložení potvrdivše oni

obecným hlasem, poručili o to starost Apollinovi míti. Což aby se vyvedlo, poslal Apollo na svět sedm Mus, jen dvě při sobě zůstaviv, aby nezůstal docela samotný. Každá z těch sedmi Mus měla u sebe na plecích skřínku, v které se nacházely prostředky k oblažení člověka. První nesla rozum, druhá ctnost, třetí zdraví, čtvrtá dlouhověkost, pátá uveselení, šestá čest, a poslední naplnila svou skřínku zlatem. Všecky na místě sešly s hory své, a daly se upřímo k jednomu městu, v kterém tehdáž byl roční trh. Každý držel je za Valdajské [1]) děvčice, a velké množství kupcův se k ním sběhlo; a zvláště ovšem velký počet jonáků obstoupilo je: i počaly tehdy prohlašovati své zboží. První křičela: Páni moji, kupte rozum! — aj rozum! — rozum! — Zdáte mi se ho všickni míti velkou potřebu. Koupíte-li rozum, nebude vám třeba koupiti jiného zboží u družek mých. Kupte rozum! — právě jest to řídké zboží! Všickni díváci začali se chechtati, pravíce: I co to za utěšenou dívku? žel toliko, že již není mladá! Musa vidouc, že u ní nikdo nekupuje, jde po všech ulicích opět křičíc: kdo koupí rozum? — Ale když i to neprospělo, umínila jíti po domích. I přišedši v jeden znamenitý dům, sňala s plecí skřínku a na zem postavila, nebo velké množství rozumu počalo již jí se protěžovati. Na neštěstí v dobu tu povadila se hospodyně toho domu s mužem svým, a zbila všecku čeleď. Spatříc ona Musu, táže se jí posupným pohledem: Co to za ženskou? Paničko, odpoví Musa, já se chci ptáti, nekoupíte-li rozumu? Koupíte-li si jej v čas, poslouží vám v nouzi. Může býti, že nesnadno podruhé přijdu v váš dům, a mé

---

[1]) *Valdaj* jest město v Novohradském kraji, jehož děvčata [v]elost a svobodnost svou na slovo se berou.

zboží jest vaší osobě velmi vhod; nebo vy tak líbezný a vnadný pohled máte, že vyznati musím, že nemáte v ničem nedostatku, než toliko v rozumu. Jdi k čertu, zkřikla hospodyně, ty k posledu chceš ze mne blázna udělati! Nikoli paničko, já vás chci zbaviti bláznovství: nebo já prodávám rozum. I uchvátíc hospodyně s nohy pantofel, bylaby neváhala jím roztlouci ubohé Muse skřínku i s rozumem, kdyby tato klopotem se nebyla ubrala ze dvora. Ledva vyvázla, již běžel za ní berník volaje: Tulačko, co to máš ve skřince? musíš mi clo zaplatiti. — Rozum Pane, k vašim službám. Rozum? odpoví berník, rozum? — co jest to za zboží? Já jsem sám také obchod vedl, pokud jsem ještě nebyl berníkem, a tento úřad, bez chlouby, odbývám již na třidcátý rok, jednák nemohu se pamatovati, aby někdy takové zboží přišlo v naše město. A tak já zapečetím tvou skřinku, pokud se nezeptám, nepřináleží-li rozum k zapověděným zbožím. Berník běžel, a představil to celnému ouřadu, načež i poručení přišlo, aby na rychlost tu prodavačku vyhnali z města. Nebo podlé domnění soudců, měli oni dosti již rozumu; měšťanům pak žeby byl bez platnosti, a výše než by na jich stav náleželo. Přitom bylo by ovšem proti moudrosti i politice nynějšího věku, aby se dovolilo vyvážeti peníze z obce za takové maličkosti. Takovým způsobem vyhnali tu Musu z města, pod zápovědí, aby se nikdy v ně nenavrátila.

Druhá majíc na prodej *ctnost*, křičela rozličným způsobem po všech ulicích, jednak nenašla ani jednoho kupce; nebo všickni jednomyslně o ní se domnívali, že není při rozumu. Konečně jeden stařec, muž plný moudrosti, vzdychna několikráte žalostivým hlasem, pravil jí: Duše má, tvé zboží ve vlasti naší není v modě. Někteří našinci

ujišťují, že jest příliš staré, a naše mladé ženy mají všecky ty ozdoby za směšné, které krásily babičky jejich. A tak dobře uděláš, když tu daremné práce té docela zanecháš. U nás se mody proměňují, a to co jsme my před sta lety ctnostnou ženou nazývali, jmenuje se nyní urozenou, vysoce urozenou, převznešenou, osvícenou Paní. Na štěstí měla Musa v skřínce své trpělivost, jíž ozbrojivši se, nové nabyla síly k přenešení své schrány domův.

Třetí, prohlašující *zdraví*, nalezla sice několik kupcův, jednák ti buď francouzskými romány, buď amerikánskými případky tak silně byli znemocněli, že nemožno bylo jich uléčiti. Na neštěstí v tu samou dobu zjevil se na divadle dryáčník, a tu všickni nemocní opustíce Musu, pravili: Dosti, nechejme jí, a pojďme k tomu líkaři, který všecky vzácné pány a paní hojí. Jak mnohým ženským svými živými vodami pomohl od srdečné bolesti, aneb lépe říci, od milostného závratu zsilujícího se od častých a mnohonásobných proměn? A ta hloupá ženština předpisuje nám toliko prostou potravu, manželskou milost, ba pramenitou vodu. Tehdy Musa přinucena byla zakrýti svou skřínku, a jedva dva lidé se zléčili jejím lékařstvím: nebo žádný nechtěl zachovati předepsaného jejího prostředku střízlivého života.

Potom přišla čtvrtá Musa, i křičela: *dlouhověkost!* Jen co jedenkráte zavolala, hned všecko, opustíc dryáčníka, hrnulo se k Muse prodávající dlouhověkost. Někteří boháči hotovi byli, postoupiti jí za to polovici svého jmění; ale nemohouce k ní skrze zástup se prodrati, prosili ouředníka od policie, aby poslal na jich outraty pro muže, kteří by rozehnali ten dav lidu. Nejdražší Muso! pravil osmdesátiletý stařec: Díky nebi! já vydobil sobě svým potem do šesti tisíc rublů, i ačkoli to jest těžké

jho pro mne krušiti se dnem i nocí o bezpečný malý zisk: jednák mně se nechce ještě umříti! ale já v náramné hoře přicházím, když si zpomenu, že děti mé po mé smrti utratí, co jsem já potem získal. A tak, milostivá paní, čehož vy žádati ráčíte za to, aby se život můj ještě na 80 let prodloužil? — 80.000 rublů, odpoví Musa, 80.000 rublů! pravdu-li pravíte? 80.000! — Nemožno-li postoupiti za 8000! — Pane můj! praví Musa, vězte, že peníze utržené za zboží mé ustanoveny jsou na vyživení rozumných a ctnostných lidí, nacházejících se v nejvyšší chudobě, a následovně z ohledu těch já ničeho sleviti nemohu. Ach, toť mnoho, toť mnoho, praví stařec; přidám ještě sto rublů, to dělá 8100 rublů, a vše čisté, stříbrné číslo; prosím, milostivá paní, považte —. Co tu ještě mnoho považovati, křičí druhý boháč, a vyňav měšec, praví, tu hle jest 80.000 rublů. — Všecko dobře, pane můj, dí jemu Musa, já ráda vám sloužím, jednák musím vás napomenouti, že budete želeti peněz svých, jestli u mých tří sester nekoupíte sobě rozumu, ctnosti a zdraví. Nebo bez těch věcí lékařství mé buďto ovšem ničeho nespůsobí, nebo jen přidá vám neustavného mučení, od čehož i život váš bude vám obtížný. Však kde jsou ty tři sestry, táže se boháč? Hledejte jen jich; podobné, že jsou ještě v městě. Boháč rozkázal jich po domích hledati, poslové rozesláni byli, ale nikdež najíti jich nebylo.

K páté Muse prohlašující *uveselení* hrnuli se hromadně mladé ženské i mužští, jsouce žádostivi toho zboží, s takou nezbedností, že ji porazili, a ona upadši roztloukla svou skřinku. Tehdy s převelikou žádostí chvátali uveselení, a jedni druhým s takovým násilím je vyrývali, že nic celého nezůstalo. Majíce pak u sebe malinké

odryvky, mrzeli se, že se jim všeho nedostalo, a závistí ustávali, že druzí udrželi u sebe to, v čem oni měli nedostatek ještě. Musa nevřela na lidi, pro divoké třeštění jich, které jediné příčinou jest, že se uveselení jich zkazí; nebo ona chtěla postoupiti ho dobrovolně, a bez nejmenšího ublížení.

Šestá z těch Mus křičela: *Čest!* Tehdy lid s takovou náhlostí sul se za tím zbožím, že od nemírné těsnoty pošla pranice, od pranice i samé zabíjení. V skůře podospěvši stráž přivedla Musu v bezpečnost, a vyprostila ji od blýskajících se mečů, vytasených nad její hlavou. V době toho bouřlivého zběhu obyvatelů, unesši ona nepatrně skřinku svou, vysypala podstatnou čest, a naplnila ji prázdnými tituly. To učinivši volala: Ó lidé! velice vás prosím, buďte poněkud skrovní, a vězte, že podstatná čest sama od sebe k vám přijde. Jednak oni neohlédajíce se na její prosbu, přemohli stráž, rozlámali skřinku, a bojovali mezi sebou, nešetříce ani života, ale prázdné toliko našli titule v ní. Co se mne týče: já jsem se tomu divil, vida mezi nimi i ty lidi, kteří obyčejně kázali toliko o pokoře, a užásl jsem se náramně, uzře převelikou hromadu urozených při tom ne ovšem bohatých a vrchnoouřednických dcer slzavě prosících Musu o bohaté a u dvora v přízni postavené manžely, a kteří by vysoce blahourozeni byli. Musa zasmávši se tak hloupému jich sobě počínání, pomyslila u sebe, nechať hlupci běhají s prázdnými toliko tituly, já podstatnou čest navrátím opět Apollinovi, aby on sám jí obdařil toho z smrtedlníků, který ze všech jí bude nejhodnější. V těch myšlénkách zůstavila město hned jak našla mladší svou sestru, ana peníze nosila, ležící bez smyslů u městské brány. I úpěla ona: Ouve! nejmilejší sestřičko! co se dálo s tebou? líto

mi tě, že tebe nacházím v tak žalostném stavu! K posledu omráčená Musa, přišedši poněkud k sobě těžce oddychajíc vece: Ach! jak šťastná jsem, že se ještě s tebou shledám; ty mi navracuješ život, jejž jsem skoro ztratila. Nepomyslila bych nikdy sobě, žeby lidé tak nerozumní byli. Pojď, sestřičko, vzdalme se od těch potvor: dej mi útočiště, neboť každé okamžení jsem v nebezpečenství, aby se na mne nesesuli. Ale co ti udělali? — Představ sobě, vece ona, tisíc vlků skrze osm dní hladem zhubených, mezi něž by člověk, nesa na plecích jehně, se dostal, a máš živý obraz toho, co mne s mou peněžnou skřinkou potkalo. Ledva jsem vejdouc do brány ohlásila, že peníze nesu, a chci je dávati, komu jich potřebí, i sesypalo se na mne množství lidu. Nacházející se v obydlích z oken lidé se po hlavě valili; dvořané s pentlemi řádovými a klíči, zůstavivše podál kočáry své, pěšky běželi. Tisícníci, [2]) vdovy, bohaté děvčice s přežalostným úpěním házely k nohoum mým prosebné listy, básníři a učenci bez dechu letěli s Helikona s odami a připisy vysokých svých skládání: slovem, všeho druhu a stavu lidé stekše se od všech stran, porazili mne s skřinkou mou peněžnou, a roztloukli ji, chvátali, rvali, a čeho rukou zachvátiti nemohli, to zachvacovali rty a zuby. Posléze nenajdouce již nic ve skřince, servali se mne oděv, prohlédali kapsy, a párali šaty mé. Potom opovrhše mnou cele bezdušnou a mrtvou, kterým ničeho se nedostalo, počali jiným násilně odnímati, a vešli v takovou nevoli, že ani jeden odtud s celou hlavou neušel, a čím více kdo sobě peněz zachvátil, tím více zraněn a pochroumán byl.

---

[2]) Který má na tisíce, bohatý.

Bohové dostavše takovou od Mus zprávu, a uznavše, jak dychtivě lidé uchvacují *uveselení, čest a bohatství*, pevně uložili, že těmito dary po těch třech posełkyních toliko ty opatří, kteří mají rozum a ctnost.

Český Kazimluv.

Ve všenaučném Kroku počal byl r. 1823 a 1827 nejmenovaný vlastenecký „Lovec“ stíhati pohřešky, kterýchžto nejmenovaní přátelé jeho, píšíce po česku, proti duchu mluvy své dopouštěti se nepřestávali. Vytýkaltě tam chyby jen k „výstraze, nic k úrazu,“ sám uznávaje, že „chyba každým vládne, kdokoli chodí pod sluncem.“ Úmysl jeho byl právě vlastenský, duch dobromyslný, slova tytýž sice důrazná, však nikdež, nikde ovšem osob se nedotýkající: a předce počínání jeho s tou největší nehodou se potkalo, která mu kdy hroziti mohla; s tou totiž, že účinek jeho slov šel právě naopak, nežli kam spisovatel byl směřoval. Bratřím jeho, kteří tuším ve chybách káraných k soucitu a ku poznání křehkosti lidské vedeni byli, zželilo se jich jako nevinňátek; a protož napotom mnozí tím ochotněji s nimi se pěstovali, ne již oprav, ale chyb samých bedlivě si vážíce. Takž milý Lovec, nemaje prospěchu, anobrž i sám se mnohých stran stíhán jsa, odložil zbraň svou a odebral se na odpočinutí.

Od té doby slyšeli jsme sice, že se vlastenci našli, jenž umlknutí jeho i litovali, ba že jej i často nabízeli, aby povstana opět, nový boj začal s cizotou, která neduhy a vředy svými přirozenou krásnou postavu materčiny

naší hyzditi nepřestává; nedbajíce prý, třebas by šípové jeho někdy i jich samých se dotýkali. Byli to tuším divní páni, kteří snad o všeobecný prospěch literatury naší ještě více stáli, nežli o slávu svou osobní, a kterýmž tedy také na přirozené lepotě naší milé češtiny více záleželo, nežli na neúhonnosti dosavadního péra jejich. Ujišťujíce, že nejen časové, ale i lidé se mění, chtěli oni Lovci naději činiti, že kdyby nyní znovu povstal, s mnohem lepším nežli onehdy potkal by se prospěchem. On ale věda, že hlava i smysl sice každého člověka rozdílný jest, srdce však synů Eviných po věky stejné zůstává, umyslil sobě jinou poněkud nastoupiti stezku, a ukazovati raději spisovatelům mladým, jak sobě počínati mají, aby z té staré češtiny konečně se vyzuli, a napotom hezky po německočesku i myslili, i mluvili a psali. Opravdu, k čemu jest nám ta staročeská prostota i čistota jazyka našeho? Spisovatel náš o nic více pečovati nemusí, nežli aby u nejpřednějších myslitelů a nejšpatnějších stylistů věku našeho, t. u Němců, mysliti a psáti se naučil; ostatně samo sebou se rozumí, že cokoli po německu správně položeno bude, do češtiny věrně a literně obrácené nikoli nesprávným se státi nemůže. Protož také slušně jednou pokusiti se můžeme, abychom ukázali, kterak bez mnohého v řeči namáhání učeně česky psáti se dá.

1). Především radíme nebrati do rukou ovšem žádné staré české knihy, a zavadí-li kdo předce kdy do některé, aspoň nestudovati v ní, nečísti jí s pérem v rukou, zvláště v jazykovém ohledu. Nač by to bylo? Cokoli tam ušlechtilých vlastností jazyka českého se nachází, ty krom toho všecky již nevyrovnaný náš Jungmann do Slovníka svého vepsal a pod artikule své rozložil. Kdo by se

moudrý dále o ně staral a čas jimi mařil? — dosti jest, že jsou ve Slovníku.

2) Z téže příčiny také ani raditi nemůžeme, aby kdo mnohým téhož Slovníka studováním se obíral. Právě ty články, kde nejvíce pouze českých vlastností se vykládá, tak jsou obšírně psány, že často spíše celá báseň aneb povídka složiti, nežli takový ten článek s rozmyslem jen přečísti se dá. Podívejme se jen ku př. na ohromný článek „*dám, dáti*“, jenž sám výše desíti kvartových sloupců v tisku zaujímá! Kolikero set staročeských jadrných a rázných spůsobů mluvení nachází se tam! — kdož by si tím hlavu lámal! —

3) Dalo by se provesti, že náš nynější spůsob mluvení, kde od starého se odchyluje, obyčejně lepší a prospěšnější jest. Tak ku př. staří Čechové „*dávali* sobě kabáty dělati“: my již je sobě „šíti *nechávdme*“, t. j. nebráníme, nýbrž povolujeme dotíravému krejčímu z milosti, že nám je šíti smí a může. Proto ale také jen staří Čechové platívali jim za své kabáty: od nás pak žádati, abychom krejčím svým, nad to milostivé se jim propůjčování, ještě i peníze dávali, bylo by příliš nespravedlivé.

4) „Zde *jsou k dostání* svíčky, vejce“ atd. I v tomto již naskrze zobecnělém mluvení spůsobu vyniká věk a národ náš nad ubohé předky i nad jiné slovanské kmeny důvtipem. Tito myslili by, že tím říci chceme, jako by svíčky, vejce atd. tam *dostáti* neb *vyležeti se* měly: a však již to každé dítě u nás ví, že ta slova nic jiného nepraví než „hier *sind zu haben*“ atd., jakož nápodobně také říkáme: „das ist nicht auszuhalten, to *není k vystání*“, „es ist nicht zu begreifen, *není k pochopení*“ atd. Staří Čechové byli by tam pravili a psali: zde *prodávají se*, aneb *jsou na prodej*, anebo *zde dostati jest*

svíčky (cum accusat.), toto pak byli by za *nesnesitelné a nepochopitelné* vyhlásili. Také předkové naši, když jaké noviny měli, ty sobě *„věděti dávali“*; my pak štítíce se tohoto infinitivu, radši je přátelům svým oznamujeme, známy činíme, aneb aspoň jen *„na vědomí* dáváme“. Takž nadíti se jest, že konečně i na místě dosavadního: *„již ho neviděti, nebylo Vás slyšeti“* atd. psáti budeme: *„již není k vidění,* nebyl ste *k slyšení“*, jelikož to doslovněji zní „er ist nicht mehr zu sehen, Sie waren nicht zu hören“. Krom toho již nikdo více nepraví po česku *„bylo se čemu podiviti“*, ale po německu: „es war zu verwundern, bylotě *k podivení.“* —

5) *Dozvěděti se něco,* — také již zobecnělo, snad nejvíce proto, že nové jest a u starých Čechů neslýchané; tito zajisté říkávali aneb *„dověděti se něčeho“*, anebo *„zvěděti něco“*. Toto (zvěděti) jest aktivum, a požaduje pouhý akkusativ po sobě; ono (dověděti se), jako každé reciprocum, genitivu hledá (ku př. doptati se někoho, doprositi se milosti, dožádati se svědků, dovolati se sousedů svých atd.). Dozvěděti se náleží mezi hybrida. — Však po tichu, páni, „ať se to jen žádný nedozví!“ —

6) *Podíl na něčem bráti,* Theil nehmen an etwas, — výborně jest přeloženo. Staří Čechové také *díly* neb *podíly brali*, když o dědictví se dělili, a však ne *na* dědictví, (t. j. jakoby na vrchu dědictví anebo v povětří), ale *v* dědictví, a to skutečně; když pak radost anebo žalost potkala přátely jejich, té oni vždy také *účastni bývali, účastny se činívali, mívali v nich účastenství,* ba *mívali* také *v ní* svůj *díl, bývali jí citedlni* atd., ale podílu *na ni* jakživi *nebrali.*

7) Noví Čechové již nepíší více pro čtenáře, ale jen pro *čítatele*, a učené plody péra svého nepodávají, nekla-

dou, ale *umisťují* do časopisů, nepochybujíce *na tom*, že všichni Čechové, Moravané a Slováci *je* rozuměti a *na nich* zalíbení své míti budou, jelikož oni *na tom* vinni nejsou, — ještěli kdo mezi námi němčině se nedoučil! — My pak také *o tom* nepochybujeme, že jestliže kdo spisům a řečem takovýmto neporozumí, a *v nich* žádného zalíbení nenalezá, *tím* jen ta stará čeština vinna jest, jejížto duch ještě námi někdy lomcuje, a vší učeností vypuditi se dáti nechce!

Napominatel.

Omylů v písemný jazyk československý se vluzujících sbírka první, s předslovím.

Od **Josefa Jungmanna**.

(Čteno ve schůzce kr. české společnosti nauk sekci filologické, dne 2. března 1843.)

Pánové!

Vážné toto přátel nauk oddělení, majíc na zřeteli skoumání drahého našeho jazyka, již mnohé hodiny rozborem spisů starých, té nevyvážitedlné studnice jeho přesnosti a čistoty, příjemně se zaměstnávalo: nechať mi dnes povoleno bude stránku protivnou odhaliti, a zření Vaše k novočeským spisům v tom samém ohledu obrátiti; což jestli ne v té míře utěšeno, zajisté ne méně jazyku a literatuře prospěšno býti může.

Professor Jan Nejedlý své krátké obsažení české eratury (1805) zavírá těmi slovy: „Zdaliž literatura

česká slávy své staré zase nabude, čili ji převýší, budoucí časové rozsoudí". Ušlo od oné doby téměř čtyřidceti let, a my rozsudek ten vynésti na ten čas již poněkud můžeme, ano, chcemeli k dalšímu rozkvětání literatury prohlédati, vynésti musíme. Neboť kdo upřímně zasadil se o dokonání kterého díla, ten po nějakém vždy čase na to, co vyvedl, zkoušejícím okem pohlédá, a co v něm zdařilého i nezdařilého, pozorně skoumá, jednomu se těší, druhé opraviti hledí. Učiníme-li my též s literaturou českou, jest nám radovati se, že co do hojnosti na světlo vydávaných spisův, k oné staré literatuře i v nejpěknějším jejím věku se blížíme, co do rozmanitosti a obsahu, ji poněkud předstihujeme. To při povrchním již pohledu na plody starého a nového věku samo v oči bije, aniž o tom zde šířiti se potřebno. A však jedna stránka literatury nové vždy ještě za předešlými dobami zůstává, a jinak jim nevyrovná se, leda že úsilněji o zlepšení její všickni spolkem ujímati se budeme. Jest to jazyka správnost a čistota, kteréž ve spisech nového věku vždy ještě pohřešuje ten, kdo s plody literními předešlých věků se blíže seznámil. Jaký div! Co předkové naši s mateřiným mlékem ssali, čemu ve školách, v životu veřejném, v obchodu každodenním přivykali, to my, jinak vedeni byvše, svou vlastní pilností sobě osvojovati a v pozdějších letech nahražovati musíme. Odtud pochází, že sloh a mluva i lepších a pilnějších spisovatelů nových vždy a všudy oné přesnosti a ráznosti nejeví, jakéž v dobrých starých knihách se divíme.

Znamenáme v tu dobu vůbec dva druhy literatorů vlastenských, z nichžto jedni, a těch, bohu díka, více jest, písemního jazyka od mnohých století pěstovaného a nás došlého dokonalost a potřebnost uznávají, a chybují-li

kdy proti zákonům jeho, toliko z nedopatření nebo z nedosažené v něm dospělosti, nechtíce a nerádi, chybují. Jiní naproti tomu, neznajíce úplně písemního českého jazyka, a nechtíce učením se jemu a skoumáním jeho dlouho se meškati, což arci obtížněji jest, chytají se raději snazšího způsobu, že jej zamítají, mluvu, jakouž vůkol sebe slyší, a jaké se už po tu dobu naučili, za zákon vystavují, nový sobě jazyk písemní tvoří, všelijak v tom se omlouvajíce, a hlasy pouštějíce, že rozum svůj mají a sobě ani od jednotných osob, ani od akademií (bodejž bychom je měli!) předpisovati nedají, že grammatika česká, posavad jen dle jedné epochy jazyka tvořená, ve příliš úzkých mezech se vězí, jejich pak mluvnice v širším okresu se pohybuje; a tak oni všecky vazby mluvnických zákonův zvolnivše a rozvázavše, svobodně po bezcestí hýrají a těkají. Není zde místa k odmítání tolikých ač neplatných důvodů; rádno jest, jelikož oni ve svém bludu slávy jakés hledají, zůstaviti je, ažby na té své dráze buď ustali, anebo na pravou cestu samichtíc se navrátili. Daleko zajisté od toho jest společnost naše, aby sobě nějaké právo zvláštní u věcech literatury a jazyka českého osobovala, proti čemuž onino literatoři nepotřebně se ohrazují, ale počínání jejich může nás k tomu přiměti, abychom hrozící z jejich strany nákaze, co na nás jest, bránili, a co od nás, nebo péčí naší vychází, tomu nejinak, než budeli jazykem zprávno a čisto, průchod dávali.

Nedostatek ten správnosti a čistoty ve slohu a jazyku spisovném cítěn i kárán nejednou před námi. Povstali před nedávným časem *Lovec* (v Kroku r. 1823 a 1827) a *Kasimluw* (v tomto časopisu r. 1837), jeden [illegible], druhý žertovně, oba dobromyslně kárajíce poklésky,

z kterých znamenitější tuto opětovati nebude posud zbytečno. My vlastně zde, pokračujíce v začatém jimi díle, s týmž co oni dobrým úmyslem vystavíme *Napominatele*, kterýžby omylův ani lovecky neklal, ani satyricky nestíhal, alebrž je přátelsky jako vystražným sloupem znamenal, aby kdo se jich káti chce, čím spravovati se věděl, rovně jako na cestách vršitých vozatajům malovaná na tabulce závěrka nebezpečenství oznamuje. My tedy nejprvé sobě (nikoli sebe nevyjímajíce), potom jiným, zvláště mlazším spisovatelům, na pamět uvedeme některá místa, ve kterých dle domnění našeho nejčastěji klesáno, padáno bývá. Mnohý snad vlastenec od nás toho vděčen bude; kdo však, nešetře výstrahy, svévolně v chybu uběhne, měj sobě tu čest, že, jak dí Horác, *zachoval pověstné ke smrti lásku.* Ostatně i to možno, že některé tu znamenané omyly a pochybení nejsou tak nebezpečné srazy a propasti, jak původci těchto řádkův se viděly; což ovšem zralejšímu vašemu, Pánové, a jiných vlastencův soudu zůstavujeme, a vůbec touto malou sbírkou podezřelých a chybných slovcí toliko pozornost v upotřebení starých, a opatrnost při tvoření nových slov u našich spisovatelů vzbuditi chceme.

A) Tvoření.

1. *Účinkovati.* Těžko bude tuším objíti se bez toho již od Palkoviče vytknutého slova, a uspokojiti se hlaholem *působiti* a jinými. Jest ono k vůli německému wirken tvořeno od jména *účinku*, as jako bylo by *odplatkovati* od slovce *odplatku.*

2. *Bědavá* dcera, lépe bídná; *bědota*, lépe bída.

3. *Bedlivění*, lépe bdění.

4. *Blouzniti* slc. jest bludně mluviti, nikoli blouditi po cestě.

5. *Božilý* rozmysl; snad zbožný, nábožný?

6. *Čitatel* lépe čtenář.

7. *Čiv* neb *čiva*, ne-li lépe, aspoň jistěji cizí *nerv*, nebo *čila*? Nemohu posud odvolati co jsem v Slovníku proti tomu slovci navrhl. *Oděv*, *zpěv*, *záliv*, *pivo* znamenají něco předmětného, co se *oděje*, *pěje*, *lije pije*; čiv tedy co se čije, ne ale čím se čije. Snesitedlnější jest adj. *čivý* a subst. *čivost*, ačkoli nepotřebné místo *čilý*, *čilost*.

8. *Drátiti* punčochy, lépe plésti.

9. *Dumavost*, sklonnost k dumání, zamyšlenost, jest polské a nevyráží cele melancholii.

10. *Frankský* v plur. češtěji *Frančští*.

11. *Hádanka* jest ovšem věc hádaná, jako drchanka, sláma drchaná; ale proč ne staré, vůbec známé *pohádka*? Báchorka nechť jest něm. Mährchen; bajka Fabel; báseň Gedicht, poněvadž skládání neurčito.

12. *Hasnouti* jest neut., *hasiti* act. Oheň hasne, my jej hasíme. Zhasiti svíci, ne pak zhasnouti.

13. *Hloupák*, lépe hlupák, jako širák ze širý atd.

14. *Hrdobný* lesk, snad lépe nádherný.

15. Co má býti *hrotivé* vání vichřice; *hrotivý* podup, *hrotivé* zoufalství? Co věncem *přihrotěná* hora? *Hrot* jest ostří u dřevce, mucro.

16. *Hrozitanský*, *hrozinácký*, dětinské.

17. *Hrůzný*, *škůdný*, lépe hrozný, škodný. *Důbrý* vůl, tučný vůl, jinak vždy dobrý.

18. *Chabná* (píseň), co znamená, a jak se omluví [illegible] *chabnouti* jest slaběti, ale *chab* neznámo.

19. *Jarmo* slc., v českém lépe jařmo; pol. jarzmo. Podobně *v ústrety* slc., lépe v ústřety; porovnej vstříc, vstřet.

20. Písmena *é* a *í* ne vždy zastupovati se mohou. Dobře sice *běda* (*bída*), ale ne *pobědka* (pobídka), paštika (tlama, místo paštěka, mor. paščeka).

21. *Jednoduchý* jest nesložený. *Jednoduše* živu býti, lépe prostě, sprostně. Překonává spolutvory své tělesnou silou *jednoduchou*, lépe pouhou.

22. *Jas* za *jásání* nechvalno; upomíná spíše na *jasný*.

23. *Jesutnost*, staré, kterak čísti? Rusky sueta = marnost; a však bratří (v písních 1583) píší: *ješitnost*, Ms. Modl. ješitnost.

24. *Kácný* in comp. oblakokácný, nedobře, spíše kotný, cf. překot.

25. *Klenba*, lépe sklep, klenutí, neb aspoň sklepení, an litera *p* ke kořenu náleží; cf. klepy = nachýlené skály, cf. klepiti; tedy klenu jako klepnu.

26. *Kornoutiti* vlasy, lépe kadeřaviti.

27. *Kralevična*, lépe kralovna, od čehož liší se dosti kralová.

28. *Kušna*, z něm. Gosche, jest příliš nízké.

29. *Lhostejný* neprávě zastupuje všudy německé gleichgültig. Dobrovský odvedl to jméno od *leh*-ký a *stejný*; a však tomu příčí se smysl, v kterém vždy u starých bráno, bylo totiž: rozmařilý, měkký, zženilý, choulostivý neb choulostný, delicatus, ignavus. Nacházíme u Lomnického *cholostejnost*, z čehož snadno povstala lhostejnost, jako z letorosli ratolest; potvrzuje to u Štítného *lhostajstvo* a v rkp. 1410 Smrt Jerem. *lhostojenstvie* (Rozkoš a lhostojenstvie v sbozím majíce na tomto světě.) Kořen

tedy jest *chouliti* se, písmeno *j* (ja, je) jest tvořicí pronomen. Pročež místo: Lhostejna jest barva kabátu, lépe říci: jednostejno jest, jakou má barvu kabát; na barvě nic nezáleží. Lhostejnou myslí na to hleděti, lépe rovnodušně, nevšímavě, chladně. Býti *lhostejným* pro co, lépe: nedbati toho, nevšímati sobě toho.

30. *Najemec*, Pächter, lépe nájemce, nájemník.

31. *Ňáký*, podlé za nějaký.

32. *Nápad* na místě myšlénky jest přísně dle něm. Einfall. *Nápadný* za něm. auffallend, bojuje proti staršímu toho jména smyslu a) incidentarius, fortuitus. Nápadné a falešné pokání. *Br* Nápadné zjevení, štěstí. b) caducus. Nápadné právo. Pročež něm. Es ist auffallend, dass atd. nelze říci nápadné jest, nébrž divno, podivno, neočekáváno atd. Auffallende Erscheinungen, nikoli nápadné úkazy, nébrž neobyčejné, znamenité, podivné a p. Das Weisse neben dem Schwarzen fällt mehr auf, praví Poláci: Bílé při černém jest značnější.

33. *Následný* jest consecutivus, *následující* sequens. Tedy následující dvě řádky, ne pak následné. Folgenderweise = následujícím způsobem, nikoli následně.

34. *Nalezeniště*, lépe naleziště.

35. *Návladce*, *návladný* otrocky dle něm. Anwalt; lépe snad *vládný* nebo dle okolností: *zprávce* městských statkův, *hospodářský*, *zástupce* a t. p.

36. *Názor* jest něm. Anschauung, nikoli Idee.

37. *Nebezpečí*. Tablic užil první Bezpečí za Sans souci; z toho učiněno *nebezpečí*, a již málo kdy čteme *nebezpečnost* a *nebezpečenství*.

38. *Neměnlivý* bůh, máli to býti něm. unveränderlich, tedy lépe po staru *neproměnný*, *neproměnitedlný*. Tak i lépe proměnnost času nežli proměnlivost.

39. *Neunavná* pozornost, lépe neunavená, neunavitedlná.

40. *Nobrž*, lépe anobrž, nébrž.

41. *Nuzost*, lépe nuznost.

42. *Obliba*. Analogie schvaluje *oblib*, jako *slib*. Lib nalezá se u starých, ku př. Pyčiž se mnú mého *libu* Jezu Krista atd. Modl. rkp. Ta kniha *obliby* dojde, raději oblibu, aneb oblíbení. Verbalia přišla u velikou nemilost.

43. *Odporučiti*, *doporučiti*, lépe poručiti, schváliti. Er hat mir das Buch empfohlen, knihu tu mi schválil. Er hat ihn meinem Schutze anempfohlen, on jej mé ochraně, anebo mně v ochranu poručil.

44. *Oslní* tobě oči tato strakatina, lépe *oslepí*; *oslnouti* jest = oslepnouti, erblinden; oslepiti, blenden; oslniti nic není.

45. Výchozy na *ost* a *ota* nemohou všudy se zastávati; ku př. *milost*, neřeknem i milota; podobně nepravíme *hrdota*, *prudkota*, *světlota*, *žalota* místo hrdost, prudkost, světlost, žalost.

46. *Ostraj*, jméno jistého vrchu u Milešova, jest vlastně = ostrý, adj., rozuměj vrch. Nemuž tedy na subst. ostraj, e, m. změněno býti, tak málo, jako slepý v *slepej*, veliký u *velikej* atd.

47. *Oslýchati se*, sich scheuen, lépe ostýchati se.

48. *Pablesk*, Afterglanz, Nachglanz. Co má býti *pablesk* slunce? snad = paprsek, Strahl?

49. Na všechen *pád*, lépe snad na všechen způsob; padni co padni.

50. *Patřičná* čest, lépe náležitá.

51. *Plahotina* jen o poli, louce, nikoli o nebi.

52. *Po* praep. ve složených mění význam, pročež nelze místo *sluchův*, *běhův* zaječích říci posluchy a poběhy.

53. *Podniknouti* trest, smrt, jho, práci slove podrobiti se, sich unterziehen, unterwerfen; ale něm. unternehmen jest před se vzíti, před se bráti. Odtud předseberný lépe než podnikavý v smyslu unternehmend.

54. *Popouzlivý* k hněvu, lépe popudlivý.

55. *Postačná* příčina, lépe postačitedlná.

56. *Potichmý*, lépe tichý.

57. *Pozůstávati* z částek, lépe složenu býti, míti částky, rus. sostoat, sestávati? (Pozůstávati jest a) zbývati, übrig sein; b) záležeti, worauf beruhen, bestehen.)

58. *Nepoškozené* zůstaly stěny, zle; nepravíme poškoditi něco, nébrž uškoditi něčemu.

59. *Přes* na místě *o* jest hrubý germanism. über. Mluviti *přes* plot, slove státi u plotu a na druhou jeho stranu mluviti; mluviti o plotu, t. plot za předmět mluvy své míti.

60. *Přilba*, lépe přilbice.

61. *Přitížiti*, *dotížiti* jest erschweren. Ve smyslu herbeikommen, herbeiziehen jest pochybno. *Přitieže* v Dal., *přitaže* ve starém vydání Letopisů Trojanských se nalezající praet. obs. proměnili novější do přitěžil; lépe však přitáhl.

62. *Prodlouhlý*, lépe *prodloužný*; ani *podlouhlý* nemá staré vážnosti.

63. *Prozřetný*, *obezřetný* nemají základu, nechme tedy zatím *prozřetedlný*, *opatrný*.

64. *Půlní* rok, lépe půl roku, poloročí.

65. *Ríza* (obsol.) čísti říza, ne rýza.

66. *Rouchati* užíváno toliko ve složeném porouchati, ku př. hodiny, t. pokaziti. Nelze říci rouchati zákony, nébrž porušovati; *rouchati* národy, lépe hýbati, pohybováti ji[illegible] *[illegible]hnutého*, lépe porušeného, pohnutého?

67. *Rozlouštiti* neb *rozlousknouti* ořech, dobře pravíme, nikoli však rozlouštiti pohádku, leda v žertu; tuť hádáme, a možnoli, uhodneme. Úlohy též nebývají *rozluštěny*, nébrž *řešeny*. Ani otázky se nelouskají, anobrž na ně se odpovídá.

68. *Rozdiviti* poběh, lodi, nerozumíme!

69. *Rozmar*, *rozmara*, za něm. Laune ve každém vztahu upotřebují novější spisovatelé, velmi zle. Puchmajer ve slovníku Dobrovského položil to slovce nevím odkud, a však hned přidal: Gute Laune, utěšená mysl, (dobrá zvůle jest pohodlí); üble Laune nevrlost, nevhodnost. Přešlo ono jméno do Slovesnosti a do mnohých jiných spisů. Ale povážiti sluší, že kořen jeho ne jiný jest než *mařiti*, *mořiti* (r. m-r. mar; na polské marzyć, träumen, tu nelze mysliti.) Smysl *maření* zůstati musí i ve přenešení; porov. rozmařilý = luxuriosus, ignavus. Mimo to slovce ono v nižádném nářečí Slovanském známo. Rusům jest Laune nrav, razpoloženie ducha, příchoť, svojenravie; Polákům: humor, obyčaj, úmysl, výmysl, fantazia; Illyrům: duch, volja, rozpoložnost ducha, čuda atd. *Rozmar* v obyčeji (ve starých spisech nám posud nikde nevyskytlo se) slove a) rozmaření, rozmrhání, utrácení peněz, času atd., b) s ponětím veselosti, rozkoše, lenivosti, tedy rozmařilost, kterouž staří vykládají slovy torpor, languedo, ignavia, pigritia, segnities, diuturna quies, libido, Lässigkeit, Ergötzung, Wohlbehagen, Laune des Verschwenders? Rádno mi zdá se, abychom v upotřebování toho slovce opatrněji než posud sobě počínali, a dle okolnosti *mysl*, *ducha*, *vášeň*, *vůli*, *mrav*, *humor*, nebo snad i také po Rusích *svémrav*, svémraví atd., jak kde se hodí, užívali. Já bych ani *rozpoložení ducha* či *mysli* nezavrhl. In welcher Laune ist er? Jaké

on mysli? Seine Laune ist veränderlich. Mysl jeho mění se ustavičně, vždy jiná jest vášeň jeho. Närrische Laune haben, bláznově sobě počínati. Wetterwendische Laune haben, nestálé, vrtkavé mysli býti, pravá korouhvička. Er ist nicht in der Laune dazu, nechce se mu, nemá chuti do toho. Ich bin heute nicht in der Laune zu scherzen, není mi dnes do žertu, do smíchu. Seine Laune heiterte sich aus, mysl jeho se vyjasnila. Der Schriftsteller schreibt mit Laune, píše s veselým duchem. Launen des Schicksals, nestálost osudův.

70. *Rychlík* (posel), lépe honec.

71. *Samostanci*, což to?

72. *Servít*, lépe ubrousek.

73. *Slezti* hrad, lépe zlesti.

74. *Skoliti*, belfern, a *koliti* pfählen, sluší rozeznati od *skoli*, *koli, klàti*, *klal*, herabstechen, stechen. Zle se praví: On jej *skolil*, *zakolil* místo sklal, zaklal. Hruď *prokolil*, lépe proklal.

75. *Sliuda*, lépe slída, jako *lid* od starého *liud*.

76. *Smahem* ukazuje na oheň, pročež nedobře praví se: kry ledu *smahem* se hrnuly.

77. *Stanouti*, *stávati* v smyslu trvání se béře, ku př. Dokud to město neb toho města stane, stávati bude, t. dokavadž trvati bude, nepojde. Stává nadsmyslné, slove: ještě jest, trvá, nepošlo, nikoli pak že jest, naleзá se kde. Kéž by slovníku toho brzo stálo neb stávalo, má tu samou chybu.

78. *Střediště* obchodu; není dosti *středu*?

79. *Střežiti*, zle místo *stříci*. Ne tedy: *On střežil město;* ale *on stráhl* (*střehl*). Ne *on se jich střežil*, nébrž *on se jich stráhl.*

80. *Stromení*, lépe stromoví.

81. *Širošírý* dovolil sobě básník. Nač v nevázané řeči *širošíroce*, *šířešíroce* (strom rozkládá ratolesti), není-li dosti široce?

82. *Škrabán* mrazu, lépe škraloup.

83. *Smak* jest něm. = chuť.

84. *Tajnuplná* moc, lépe tajnaplná, tajná.

85. *Tekutnost*, lépe tekutost.

86. *Tetelný* od teteliti se, kterak odvozeno?

87. *Tlučivý*, stössig, lépe trkavý.

88. Zrak se *túlí*. Může-li se touliti zrak?

89. *Tvorma*, *ztvormovati*, nechme raději forma, formovati.

90. *Umístiti* co do časopisu, lépe klásti, vložiti.

91. *Unavnost*, lépe unavenost.

92. *Universí* pochází od universio; od universitas musí býti universitét neb universita.

93. *Usnu* v ndk. nemá usínati, nébrž *usýpati*, vl. usaypati, poněvadž kořen jest s—p.

94. *Utečenec*, *uprchlenec*, lépe zběh, běhlec, poběhlík.

95. *Vánek* jest něco váného, nikoli vanoucího. Panuj zatím jen větérek.

96. *Vesník*, *vesnický*, *vesnictví* upomíná příliš na vesnici atd., nehodí se dobře za catholicus nebo cosmopoliticus; rovně jako *myslivectví* nemůže slouti logika.

97. *Vícerý* k vůli něm. mehrere tvořeno. Snad také jednou *méněrý* uslyšíme?

98. *Vražda*, *vražedlník* znamenají vlastně nepřátelství, nepřítele, per metonymiam a Čechům obyčejněji ubití, ubijce. Novější odtud učinili *vražditi* na místě bíti, zabíjeti, usmrtiti, mrtviti, bez pochyby aby se vyhnuli cizímu *mordovati*, ačkoli dávno známému. Slovesa staří měli jen: *nevražiti* na koho, feind sein, a *zavražditi se*

k někomu neb s někým, feind werden. Dobře cítili oni, že *vražditi*, *vražiti* (cf. dlážditi, dlažiti) nemůže znamenati co jiného než vrahem činiti, nepřáteli, nikoli zabíjeti. Tak od přesné češtiny a od slovanštiny odstoupeno a v nedůslednost logickou uběhnuto.

99. *Vyčnívá* to; snad by stačilo ční, strmí?

100. *Vypustlý* z uzdy kůň, chybně místo vypuštěný.

101. *Vyšinu* se z koleje, declino, dobře; vyšinu se na koně, chybně místo vyšvihnu se, vzkočím, vymrštím se.

102. *Vývin*, Entwickelung; dle jaké obdoby? Zavinu (zaviji) dává *závoj*; Polákům vyvinu též *vývoj*. Vyvinutí, vyvíjení nelíbí se?

103. *Vyznamenati*, znamením vytknouti, znalé učiniti. *Vyznamenati se*, sich auszeichnen, páchne novotou, snad by nám stačilo: proslaviti se, ukázati se, vyniknouti, ukázalým, patrným, znamenitým, výtečným se učiniti, státi?

104. *Vztesk*, lépe stesk.

105. *Z čeho býti*, nesmyslně místo *seč* býti. Žeby z tíže té obec nebyla, lépe *s tíži* tu.

106. *Zástoj*, lépe předmět.

107. *Zapřisahati* koho, lépe zaklínati koho (skrze boha).

108. *Zástupmo*, schaarweise, od zástupu nemůže pojíti, nébrž od zastoupiti, a to bylo by *zastupmo*, vertretenderweise. Zle též tvořeno *tichmo*, *potichmo*, *koňmo* a p.

109. *Zbrojiti* vítězoslávu, snad strojiti?

110. *Zetkyně*, Schwiegertochter; snad lépe obnoviti staré *snacha*. Rusům snocha to samé slove.

111. *Zevný* u starých jest zjevný, offenbar, nikoli äusserlich, to slove *vnější* (ne *zevnější*), aneb zevnitřní, rus. vněšný.

112. *Zlatitý*, učinil Presl pro lat. auricus, ne však pro aureus, t. zlatý.

113. *Zmíceny* dny, co býti má?

114. *Zmola*, lépe zmol, jako výmol.

115. *Zodpovídati*, otrocky podlé něm. beantworten, verantworten. Zodpovídati něco, lépe odpověditi na něco. Zodpovídati něco, lépe odpovídati z čeho, zpraviti se čeho. Ty se mi zodpovíš, lépe ty mi z toho odpovíš, se vyhradíš.

116. *Zjevisko* znamenité (Erscheinung) neschvaluje Palkovič, a navrhuje lépe příběh, zjev.

117. *Žíř* tvořeno od *žeru* pro Alkalie; jiným od *žíreti*, po něm. Glut, an již *ždr* znám.

118. Druhá částka složených jmen ne vždy o sobě státi může, ku př. pravíme *náledí*, *údolí*, *zálesí*, *doživotí*, *nános*, *pozor*, *černooký*, *bělohlavý* atd., ne však *ledí*, *dolí*, *lesí*, *nos*, *zor*, *oký*, *hlavý* atd. Také *ovocí* nedobré, poněvadž ovoce již collect. jest. Podobně *rozsevač* lépe než sevač. Zdá se, že ne i všecka iterativa svou préposicí odložiti mohou, ku př. *uváděti*, *potápěti*, *prodírati*, *utráceti* atd., aby bylo *váděti*, *tápěti*, *dírati*, *tráceti* atd., ačkoli v starých skládáních nalezáme *zírati*, *pínati*, *cházívati*.

B) Klonění.

1. Chybné pohlaví nebo chybný nominativ dává příčinu k nedobrému klonění jmen, ku př. *jezer*, *jezerek*, m., lépe jezero, jezérko; pažit, m. lépe pažit, f.; *úvěta*, f. lépe úvět, m.; kůň tisk, m. lépe tiska, f.; tabul, lépe tabule, f.; *výřka*, f., lépe výřek neb výrok, m.; *step*, m. *stepa*, f., lépe step i, f. *Bouř*, *zář*, lépe bouře, záře; *zaší*,

přišť, f. velmi zle místo záští, příští, jakoby kdo řekl vzeť f. na místě vzetí, n. Tak též lépe *snídaní*, n. nežli snídaň, f.

2. Jména ženská u starých skloňovaná jako milost, i, u nových přicházejí ke skloňování jména lázeň, zně, nejvíce zajisté z nevědomosti. Kdo přivykl genitivům *části*, *lodi*, *mysli*, *čtvrti*, *huti*, *holi*, *lati*, *pídi*, *peci*, *tvdři*, tomu se příčí gen. části, lodě atd. Tak i plur. zdi, zdech, zdmi sobě oblíbí před novými *zdě*, *zdích*, *zděmi*. Naproti tomu *poušť* má v genit. *pouště*, nikoli pouští. Žel lépe žele než želu; porovnej rus. *žal*, i, f.

3. *Vůdce* má vocat. vůdce, ne vůdče; *den* má dni, ne dne. Tak i nominat. správce lépe než správec.

4. *Týden* má v místném pádu témdni, ne pak týhodni.

5. *Vejce* v instrum. vejcem, ne vejcetem, vůbec bez přírostku.

6. *Dílo*, v gen. plur. = *děl*, ne díl.

7. Na *trzích*, na *rozpacích*; v *Řecích*, v *Uhřích*, v *Bavořích*, ve *Vlaších*, v *Němcích*; v *ševcích*, v *jirchářích*, v *židech*, mají starší právo nežli na trhách, na rozpakách, v Řekách, v Uhrách atd.

8. *Hrobami* oličenými je nazval, zde by jasno dosti bylo *hroby*.

9. O *Kunhutinu* rodu, lépe Kunhutině.

10. Poznání seba *sama*, obyčejněji *samého*.

11. Slova přídavná, raději než *přídavné*.

12. *Mně* dat. rozeznati ode *mne* genit. neb acc.

13. *Onna*, *onny* chybně místo ona, ony.

14. *Oným* bodem, lépe oním.

15. Nástrojný pád *jím*, *jí*, *jím* u starých pravidelně bez préposicí kladen; *ním*, *ní*, *ním* jen s préposicí, jinak

velmi řídko a jen jako z nedopatření užíván. Nyní naopak, ku př. Země *nimi* se naplnila, lépe *jimi*, t. lidmi. Důkazy, *nimižby* atd., lépe *jimižby*. A zase praví zle *na místě nich*, *s strany něho*, za lepší *na místě jich*, *s strany jeho*.

16. *Tentýž* zle skloňuje se od mnohých, ku př. v *tomtéž* počasí, lépe v témž, což dosti, jinak musilo by býti *v tomtémž*.

17. Někteří spisovatelé schvalně vyhýbají se písemným formám časoslov, následujíce obyčeje prostonárodního. Dobré jest pravidlo: Piš jak se mluví; ale jest i druhé: Mluv jak se píše. Dokud nebude šetřeno pravidla druhého, nemůže první všude průchod míti, jinak bychom potvory jako: míti recht, jíti furt, býti auf, jíti aus, a p. bohu žel denně slýchané, bez rozpaku psáti mohli. Nemudrujíce tedy příliš o jasnotě a zvučnosti, aniž chtějíce jazyk z rub v líc obrátiti, držme se příkladu starých i grammatiky podlé písem jejich složené, a pišme 3. pl. soudí, bloudí, drží, kramaří, mluví, myslí, praví, působí, slouží, závisí atd. na místě opětovacích forem soudějí, bloudějí atd. S nimi v úzkém příbuzenství stojí rozkazovací způsob; suď, bluď, drž, mluv atd. Dobře jsme posud tak sobě rozuměli, a též dále porozumíme. Na opak psáti *klaněj* se mu, ne pak *klaň*.

18. *Byťby* činil; *byťby* i někdo se rozhněval; lépe *byť* činil, aneb *byť* i činil, se rozhněval. Pravíme: *bych* i činil, *bys* i činil, *bychom* i činili, ne pak: *byť bych*, *byť bys* činil, *byť bychom* činili. Chybné též jest *bysme* místo bychom, rovně jako bych jsem, by jest, by sou. Bys (by jsi) sobě pro světlost dovolovali z dávna spisovatelé, kde však toho potřebí nebylo, kladli pouhé *by*. (V. Slovník).

19. Infinitivi *moci*, *klásti*, *kláti* (od koli), *začíti*, *plouti* jsou bez vady; proč uváděti tedy *mocti*, *kladsti*, *kolíti* (pfählen), *začnouti*, *plýti*?

20. *Začlo*, *začli*, lépe začalo, začali.

21. *Rožžíci* a *rožžíti* jsou rozdílná slovesa. Rozežhu, rozžehl jsem svíci, oheň; rozežnu, rozžal jsem pšenici. Pročež chybně řečeno: Ku plápolu *rozžal* člověčtvo, lépe *rozžehl*. Rozžatá pšenice, rozžžená svíce.

22. *Dověděti* se čeho neb o čem ustupuje novému *dozvěděti* se, lepší horšímu.

23. *Mněti* a *jměti* (míti) rozeznati sluší. *Mněl* putavit, *měl* habuit. *Zapomněla* oblita est, *pojměla* habuit aliquamdiu.

24. *Hubuje se* s vámi, lépe hubuje. Též děkoval, a ne *děkoval se*. Vůbec rozeznati dlužno neutra, pass. i activa, ku př. Plaviti dříví, plaviti se po vodě. Veleti, ne pak veliti; zželelo mi se, ne pak zželilo mi se. Chybno jest: Nesčislní kmenové tam *hemžili*, lépe hemžili se nebo hemželi atd.

25. *Vymřetí* rodu, lépe vymření.

26. *Děl* praet. od ději v obyčej hustý vešlo, a *díl* (ol. diel) a *dál* se zanedbává. Cf. událost.

27. Na velbloudích *nakladených*, lépe a jasněji nákladem obtížených, obřemeněných, neb jen s nákladem, jako pravíme vůz s nákladem. Nakládáme vlastně na velbloudy a ne velbloudy.

28. Slepice v zahradě *zpouštění* učinila, lépe zpuštění, zpoustu.

29. *Třou*, lépe trou. Tru, třeš, tře, třeme, třete, trou.

30. *Vyvleku* má v imperat. *vyvlec*, nikoli vyvleč.

31. Řeky se v jednu *stékají* (r. teku) ne ale *stýkají* (r. tku).

32. *Střez* ho bůh, ne pak střež.

33. Časoslova dokonaná s nedokonanými míchati nemají se, ku př. Chlapec vše podstupuje, všudy leze, skáče, všechno si *přivlastní* (lépe zde *přivlastňuje*). Každoročně ti nepřátelé *vyjeli* (lépe vyjížděli), loupili a zpět se *vrátili* (vraceli).

34. *Hurtě* adv. lépe hurtem, z hurta, rychle. Neznámeť adj. hurtý.

35. *Příště* adv., lépe budoucně, napotom, potomně. *Příští* m. jest verbale subst. od přijdu (*rad.* šedu, šet) a znamená příchod, adventus, Ankunft. Nachází se sice *příští* co adj. ku př. na den Sv. Havla najprv *příštieho*, Ms. 1472 (v. Arch. I. str. 302) a často tam i jinde; a však byť i to pravé bylo (o čemž pochybuji), předce nemůže adv. odtud povozeno býti, tak málo jako ku př. *včerejše* od včerejší atd.

36. *Nazvíce*, lépe nejvíce, na větším díle, z větší částky. Netřeba i nového ponejvíce.

37. *Kolem* jíti ve smyslu vorbeigehen nedobře, lépe míjeti, mimo jíti. Vůkol jíti s něčím, womit umgehen, jest z obyčeje vyšlý germanismus.

38. *Nic* místo ne. Pravíme dobře: Nevím, takli bylo, čili *nic*; ne však: *nic* sobě jich podmaniti nemohli, lépe nikoli, nijak; *nic* znamenitý, lépe neznamenitý, matný.

39. Spojku *on*, ku kteréž někteří starší spisovatelé dle pohlaví věci, o níž řeč, přikládali východ *a*, *o*, *i*, *y* = *ana*, *ano*, *ani*, *any*, budiž ona stažené *a-on*, jakž Linde a jiní se domýšlejí, aneb ze prostého a někdy to samé znamenajícího *a* i částečky (adversativae conj.) *no*, nelze za místojméno potažné (qui, quae, quod) považovati, jakž to Pelcel ve své Grammatice učinil; lépe zajisté Dobrov-

ský soudil, že spojka jest. Tak ji i Rusové jen ve formě *an* znají. Ostatně v. Slovník pod *ano*.

40. *Pakli* následuje po *jestli*, na začátku nestojí, ku př. *Jestli* on doma, řekni ústně mu o tom; *pakli* není, zanech mu psaní. Které nedostatky, *pakli* (lépe jestli, nebo ač) literatura potrvá, vyplní se.

41. *Tedy* a *tehdy* rozeznati. Když přišel, *tehdy* (t. tenkrát, tehdáž) řekl, (nikoli tedy). Poněvadž jest milostiv, *tedy* (t. proto) odpustí.

42. *Tady* neb *tudy* jest = touto cestou, hâç; *tu* jest, zde, hic. Šel *tudy*. Není ho *tu*, neb *tuto* (ne tudy).

43. *Tudíž* rozeznej od *tudyž*, ono slove = hned, toto tudy, proto. Vypravování neurčité a tudyž (ne tudíž) nehistorické. *Kudíž* nikde se nenalezá.

44. *Ačať* jest dle latinského quamquam nepotřebné, nám stačí *ač*, *ačkoli*.

45. *Už*, místo *již*, jest sprosté, toliko dvojsmyslnost je omluviti může, an již znamená = jam, quam a qui pl. Proč ale *řuju* místo *řiji*?

C) P o j e n í.

1. Dvě průpovědi rozličných podmětův (subject.) v jednu stahovati, ač někteří ze starších se pokoušeli, nerádno. Ku př. *Odšed* jinoch bylo malé ticho, lépe: když odšel jinoch, bylo atd. *Stěžuje* sobě teď na to, oznámil Tiberius, že atd. Vojáci v zteklost upadli, *stana* se od jedenadvacátníků začátek. A hned se *ulekše* ti, kteříž vstříc se postavili, *vytrhna* praporec k břehu se *obrátil*. (Můž-li to temněji řečeno býti?)

2. Dvě sady spojené s rozdílnými podměty činí dvojsmyslnost, neb aspoň temnost. Ku př. Syn jeho byl Ba-

jazet. Jemu Srbové poplatky dávati *museli* a *oblehl* Carhrad (Raději: on Srby k dávání poplatků přinutil a oblehl Carhrad.) Čechové do dalekých zemí chodili a udatnost jejich všudy obdivovali; lépe: a udatností svou všude podivení působili.

3. Podobná temnost pochází od nemístně postaveného předmětu neb místojmena jej představujícího, neb od nestálosti předmětu jednou položeného, ku př. Johanna, poslána proti Angličanům, postavila se před vojsko Francouzské, porazila je, (temno, Francouzské-li vojsko čili Angličany), a krále do Remeše vedla. Veliký počet vojska přihnali se (jasněji bylo by: přihnal se). Nyní se *rozlila* vojska po zemi, *pálili* a *plenili* (lépe zůstati při neutrum pálila a plenila).

4. Německé zu bekommen, zu begreifen, zu verwundern, a podobné ne vždy podstatným jménem časoslovním (verbale) vyjádřiti se dají, ku př. zu wissen geben, ne *na vědomí*, nébrž raději věděti dávati. Není k vidění, lépe není ho viděti. Bylo k podivení, lépe bylo se čemu diviti. To není k vystání, lépe to jest nesnesitedlné. To není k pochopení, lépe, to jest nepochopitedlné. (v. Kazimluv).

5. Slovesa česká někdy jiného pádu žádají než německá téhož smyslu, ku př. etwas (acc.) verstehen, rozuměti něčemu (dat.). Einem fluchen, klnouti koho.

6. Po slovci *to*, předmět neurčitě znamenající, nemůže následovati infinitiv, kterýž ten samý předmět určuje, nébrž nová sada přijíti musí se spojkou *aby, by.* Ku př. On se *v to* uvázal, *aby pečoval* (ne pak *pečovati*) o jeho cvičení. Nejsem *s to*, *abych* chodil (ne ale: *choditi*).

7. Podobně místo německého infinitivu Čech sadu klade v tomto spojení: Du schläfst wohl gar? Rsp. Ich

schlafen? Ty pak spíš? Rsp. Že spím? (nikoli, jak mnozí chybně: já spáti?)

8. V nových spisech klade se velmi často genitiv místo accusativu, a sice po slovech: *bořiti*, *bráti*, *činiti*, *dáti*, *držeti*, *jmenovati*, *hubiti*, *konati*, *koupiti*, *míti*, *obdržeti*, *obvyknouti* (sobě co dle něm.), *odejmouti*, *odkryti*, *osvoboditi*, *podmaniti*, *podstoupiti*, *poraziti*, *překonati*, *přemoci*, *přečkati*, *přinášeti*, *přivésti*, *provozovati*, *sepsati*, *stíhati*, *trestati*, *tisknouti*, *učiniti*, *uměti*, *ustanoviti*, *utiskovati*, *vésti* (válku), *viděti*, *vyjmouti*, *vydati*, *vykonati*, *vypraviti* (vyslance) *vysvoboditi*, *zachovati*, *založiti* (město), *zděditi*, *znáti*, *způsobiti*, *zříditi* (sobě vojáky), *ztratiti* (oko), *zvěděti* a jiná mnohá, ku př. Bořili toho města (lépe to město). Cizých národů do služby brali (lépe cizí národy). Jemu mnohých nátisků činili (t. mnohé nátisky). Concilium dalo zákonů mnohých k opravení stavu. Mám ptáků v pokoji atd. Podobně po slovci býti. Bylo *syna* v domě, lépe byl syn v domě. (Jinak jest v záporu: Nebylo syna doma.) Bylo *dne* před gáží. Bylo jediného města, kteréhož nedobyli Římané (lépe jediné město). Jest tu zcela jiných mravů, lépe jsou tu jiné mravy atd. Konečně *mimo* lépe s accusativem pojí se než s genitivem. Ku př. Mimo sestru nebylo žádného doma, lépe než mimo sestry.

9. Naproti tomu kladou accusativ, kde genitiv státi má, jako po slovech *dobyti*, *chrániti*, *dostati*, *chopiti se*, *nenáviděti*, *poslouchati*, *pykati*, *pomstíti*, *uděliti*, *žádati* atd., ku př. Dobyti města (ne město), chopiti se prostředků (ne prostředky), dověděti se něčeho neb o něčem, nikoli pak něco atd. Též v sadách odporovacích a se supinem, ku př. Nepožívá zabité nepřátely, lépe zabitých ...tel; nemilujíce pokoj a práci, lépe pokoje a práce;

jen Angličany nepřemohli, lépe Angličanů atd. Šli žádati o pomoc Araby, lépe šli žádat o pomoc Arabův; aby je (lépe jich) vysvobodit přišel.

10. *Od* žádá genitivu, pročež ne *od něj* ale *od něho*. Tak také *plný*, ku př. Srazy (ne sraze) plné závějí, ne závějemi.

11. *Naslouchati* vybráno za něm. horchen, a hned s německým pádem, dativem: naslouchati hlaholům! V lidu i ve spisech lépe poslouchati hlaholův.

12. *Odměniti koho* slove: einen auswechseln, nikoli belohnen. *Odměniti* komu zač neb co, neb čím za co, neb čím komu jest něm. vergelten. Nedobře tedy: Odměnil ty, kdož atd.

13. Německé das wundert mich od některé doby do slova překládají: to mne diví. Obyčej i písmo posud mají: tomu se divím. Podobně *obdivovati* něco, etwas bewundern, lépe česky: obdivovati se něčemu. *Zadiví* tě řada Vídeňských kočárů v polském arci přijato, a dobře-li? Též rusky praví se: udivljať všech, alle in Verwunderung zu setzen. (Udivljať se tvorenijem božiim, s českým se srovnává.) Zde videant consules! —

14. Slovce německé *zu* rádo by mělo zástupce v češtině, ku př. Nemá se od světské moci ničeho *co* obávati, lépe ničeho obávati.

15. Místojmeno *ten*, *ta*, *to* při superlativu páchne cizinou, ku př. Sprosté věci nad *ty* nejdražší kladouce, lépe nad nejdražší, a potřeba-li silnějšího výrazu, tehdy lépe: i nad nejdražší. Že již na moři té nejmenší moci nepodrželi. Tento omyl jest daleko široko rozlezlý.

16. *Prošenu býti* jest beze vztahu na osobu. Ku př. Prošenu býti jest zbytečno u blahočinných. Jinak ale:

Přestana on prošen býti (ne prošenu býti). Vida se prošena býti (ne prošenu).

17. *Místo* do Jerusalema obrátil se naproti Carhradu, statt nach Jer. *Místo* jedním rozličnými jazyky mluviti začali. Lépe se starými: Místo toho, maje jíti do Jerusalema, obrátil se proti Carhradu; aneb místo (na místě) Jerusalema obrátil se atd. Místo (na místě) jednoho začali mluviti rozličnými jazyky.

18. Že by to bylo, *k tomu* (lépe toho) oni nepřipouštějí. Vlastimila přičísti časopisům, zde lépe k časopisům, t. j. mezi časopisy. Jinak: přičísti komu vinu.

19. Pec *čisto* drží, lépe čistě nebo čistou.

20. *Stranu toho*, lépe s strany, z strany (vulgo strany, an se préposicí neslyší). S strany toho budeme mluviti.

21. *S* ze staženého *jsi* nepřivěšuje se libovolně, ku př. Které *sis* žádal, lépe kterés sobě (si) žádal. Ty *ses* potázal s dobrou, lépe tys se potázal, neb tys potázal se s dobrou. Čím *ses* prohřešila? lépe číms se prohřešila. Kýž byses nebyla narodila, lépe, kéž bys se nebyla.

22. Německé *an* zle se někdy českým *na* vykládá. Ku př. an etwas Theil nehmen, podíl na čem (lépe v čem) bráti, míti, čeho účastnu býti. Pochybovati ne *na tom* ale *v tom*. Zalíbení míti *v tom*, ne *na tom*. Vinen býti *tím*, ne *na tom* (v. Kazimluv).

OBSAH.

P r o s a.

